

Uppföljning av språkintröduktion

Beskrivande statistik på nationell nivå och nyanlända elevers övergångar till och från språkintröduktion

Uppföljning av språkintroduktion

Beskrivande statistik på nationell nivå och nyanlända
elevers övergångar till och från språkintroduktion

Publikationen finns att ladda ner som
kostnadsfri PDF från Skolverkets webbplats:
skolverket.se/publikationer

ISSN: 1103-2421
ISRN: SKOLV-R-469-SE

Grafisk produktion: AB Typoform
Omslagsbild: Getty Images

Skolverket, Stockholm 2018

Förord

Språkin introduktion är det största av gymnasieskolans introduktionsprogram sett till antalet elever. Programmet vänder sig till nyanlända ungdomar som inte har de godkända betyg som krävs för behörighet till ett nationellt program och som behöver en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket för att gå vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning. I den här rapporten presenteras statistiska beskrivningar och analyser av programmet och dess elever på nationell nivå, inklusive elevernas senare verksamheter. Här redovisas också iakttagelser om kommuners och skolors arbete med nyanlända elevers övergångar från grundskola till språkin introduktion och från språkin introduktion till vidare studier.

Rapporten är skriven av Christofer Lundin, Linda Wennler och Fredrik Lundholm. Flera interna referenspersoner och ett antal intervjuade rektorer har bidragit till delstudien om övergångar.

Vi vill rikta ett varmt tack till de personer som har medverkat i vår enkätundersökning och våra förberedande intervjuer!

Stockholm, maj 2018

Peter Fredriksson
Generaldirektör

Christofer Lundin
Undervisningsråd

Innehåll

Sammanfattning	6
Huvudsakliga iakttagelser från den nationella statistiken	6
Huvudsakliga iakttagelser om nyanlända elevers övergångar	7
1. Inledning	9
Skillnader i de empiriska kapitlen	10
Rapportens beskrivningar och analyser av nationell statistik	11
Undersökning av nyanlända elevers övergångar	11
Rådande bestämmelser	12
Befintlig kunskap om nyanlända elevers övergångar	20
2. Statistisk uppföljning på nationell nivå	23
Likheter och skillnader mot tidigare redovisningar	24
Kapitlets disposition	25
Förändringar i migrationen påverkarprogrammets förutsättningar	25
Elev- och kommunstatistik	27
Elevernas fortsatta utbildningsvägar och verksamheter	32
Elevernas fortsatta utbildningar	40
Elever som påbörjade språkintröduktion 2015–2016	47
Slutsatser från den nationella statistiken	51
3. Övergångar till och från språkintröduktion	53
Undersökningens syfte och genomförande	54
Kapitlets disposition	55
De övergångar till och från språkintröduktion som förekommer i kommuner och kommunalförbund	55
Utmaningar kopplat till skolkommunsbyten	55
Riktlinjer på huvudmannanivå	58
Övergångar i praktiken	62
Informationsöverföring vid övergångar	64
Slutsatser från enkätundersökningen om övergångar till och från språkintröduktion	73
Diskussion	74
Nyanlända elevers övergångar kan effektiviseras	74
Vuxenutbildning vanligt för elever efter språkintröduktion	76
Referenser	77
Bilaga 1. Metod för uppgiftsinsamling via enkät	79
Bilaga 2. Tabeller med utbildningsflöden och verksamhetsflöden	82
Bilaga 3. Förekomst av elevers övergångar till och från språkintröduktion från enkätresultaten	92

Sammanfattning

Språkin introduktion är ett introduktionsprogram för nyanlända elever i gymnasieskolan som syftar till vidare studier. Eleverna har mycket varierade förutsättningar för sina studier, inte minst beroende på vid vilken ålder de börjar på programmet och deras skolbakgrund.

Detta är Skolverkets tredje uppföljningsrapport om språkin introduktion. Rapporten omfattar statistiska beskrivningar och analyser av språkin introduktion på nationell nivå, inklusive elevernas verksamheter efter programmet. Den innehåller också en redovisning av kommuners och skolors arbete med nyanlända elevers övergångar från grundskola till språkin introduktion och från språkin introduktion till andra introduktionsprogram, nationella program och vuxenutbildning.

Huvudsakliga iakttagelser från den nationella statistiken

Följande iakttagelser baseras på analyser av nationell statistik om språkin introduktion och språkin introduktionselevernas fortsatta utbildnings- och verksamhetsflöden.

- Hösten 2017 fanns 32 185 elever registrerade på språkin introduktion. Det motsvarade drygt hälften av alla elever på introduktionsprogrammen och nästan var tionde elev i hela gymnasieskolan. Programmet fanns i 245 av landets 290 kommuner.
- Elever som har börjat på programmet mellan 2011 och 2016 har ett stabilt mönster när det gäller övergångar till andra gymnasieprogram efter språkin introduktion.¹
- Elever som började på språkin introduktion 2011 och 2012 har följts upp över tid. För perioden ett till fyra år efter studiestart visar uppföljningen följande:
 - 36 procent av eleverna har någon gång under perioden övergått till ett nationellt program.
 - Eleverna som hade övergått till nationella program gick på många olika program. De vanligaste programmen var naturvetenskapsprogrammet samt vård- och omsorgsprogrammet som påbörjats av totalt 6 respektive 5 procent av eleverna.
 - 47 procent övergick till någon form av vuxenutbildning under perioden. Bland dessa elever var det vanligt att gå kommunal vuxenutbildning (komvux). Det vanligaste ämnet på grundläggande respektive gymnasial nivå var svenska som andraspråk. När det gäller yrkeskurser var det bara kurser från vård- och omsorgsområdet som fanns med bland de tio vanligaste gymnasiala kurserna för eleverna.
 - 32 procent gick till vuxenutbildning utan att gå på något annat program inom gymnasieskolan än språkin introduktion.
 - 9 procent hade ingen annan utbildning än språkin introduktion under perioden.

¹ Denna uppföljning gäller de elever som är folkbokförda, och inkluderar alltså inte de asylsökande eleverna.

- För elevgrupperna som påbörjat språkintröduktion 2011 och framåt samvarierar elevernas ålder med vilka utbildningsflöden de har. Att det finns äldre elever på språkintröduktion leder till att det finns ett flöde direkt från programmet till vuxenutbildning.
- Elever som började på språkintröduktion 2016 och som fick uppehållstillstånd under 2017 har följts upp genom en särskild insamling av data. Med uppföljning ett år efter start på språkintröduktion har de liknande rörelsemönster som tidigare elevgrupper när det gäller fortsatta studier efter språkintröduktion. En något högre andel var kvar på språkintröduktion efter ett år.

Huvudsakliga iakttagelser om nyanlända elevers övergångar

Följande iakttagelser baseras på en enkätundersökning bland samordnare för nyanländas lärande och avser kommuners och kommunalförbunds arbeten med nyanlända elevers övergångar till och från språkintröduktion fr.o.m. kalenderåret 2017 t.o.m. februari 2018.

- Det finns särskilda utmaningar kopplat till att nyanlända elever byter skolkommun under pågående utbildning eller i samband med övergångar till och från språkintröduktion i många av de kommuner och kommunalförbund som svarat på enkäten.
- Det saknas ofta riktlinjer från huvudmannen för hur elevernas övergångar till och från språkintröduktion ska organiseras, genomföras och följas upp, enligt de svarande.
- Många av de svarande uppger att det behövs mer resurser till studie- och yrkesvägledningen på språkintröduktion.
- Utbudet inom vuxenutbildningen behöver utvecklas för att bättre passa de elever som kommer från språkintröduktion, särskilt när det gäller utbudet av yrkesutbildning, enligt de svarande.

Generella slutsatser

Elevers övergångar till och från språkintröduktion kan effektiviseras. Det är åtminstone var tionde elev som började på språkintröduktion 2011 och 2012 som har haft ett verksamhetsflöde som på något sätt kan definieras som ineffektivt och det är många av dessa elever som till exempel har glapp mellan sina utbildningar. Eleverna har ofta glapp i samband med övergången från språkintröduktion till vuxenutbildning.

Det är viktigt att planera för ett fortsatt stort mottagande inom vuxenutbildningen av elever som har gått på språkintröduktion. Även studie- och yrkesvägledningen behöver ta hänsyn till att denna övergång troligtvis kommer att vara fortsatt vanlig för språkintröduktionselever.

Skolverkets fortsatta arbete

Undersökningen om nyanlända elevers övergångar har i första hand genomförts för att bidra med kunskap till Skolverkets pågående arbete med att revidera och utveckla ett stödmaterial för elevers övergångar mellan olika skolformer. Enkätsvaren kan också utgöra ett kunskapsunderlag i andra utvecklingsarbeten och sammanhang.

KAPITEL 1

Inledning

1. Inledning

Språkin introduktion är ett introduktionsprogram i gymnasieskolan. Programmet syftar till att ge nyanlända ungdomar en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket för att möjliggöra vidare studier i gymnasieskolan eller annan utbildning.² Eleverna på språkin introduktion har mycket varierande förutsättningar för sina studier, vilket inte minst beror på vid vilken ålder de påbörjar programmet och på deras skolbakgrund.

Programmets storlek fördubblades på bara ett år från hösten 2015 till hösten 2016, till följd av den stora tillströmningen av nyanlända ungdomar under senhösten 2015. Hösten 2016 fanns nästan 36 000 elever på språkin introduktion, vilket motsvarade cirka 10 procent av alla gymnasieelever. I princip samtliga elever som påbörjade programmet hösten 2016 var nyanlända (det vill säga hade befunnit sig i Sverige högst fyra år) och merparten hade endast varit ett år i landet.³

Detta är Skolverkets tredje uppföljningsrapport om språkin introduktion.⁴ I likhet med de båda tidigare rapporterna⁵ omfattar den två empiriska delar. Den första delen utgörs av statistiska beskrivningar och analyser av programmet och dess elever på nationell nivå, inklusive elevernas senare verksamheter. I den andra delen redovisas resultaten från en enkätundersökning om kommuners, kommunalförbunds och skolors arbeten med nyanlända elevers övergångar från grundskola till språkin introduktion och från språkin introduktion till fortsatta studier.

Skillnader i de empiriska kapitlen

En viktig skillnad mellan de båda empiriska kapitlen är att vi enbart kan följa elever som är folkbokförda och har fått ett personnummer över tid med hjälp av registerdata i kapitlet om nationell statistik, medan de svar som huvudmännen lämnat i undersökningen om övergångar omfattar samtliga elever på språkin introduktionsprogrammet i de svarande kommunerna och kommunalförbunden. Vidare följer vi i huvudsak upp senare verksamheter för nybörjarkullarna på språkin introduktion hösten 2011 och 2012 till och med hösten 2015 respektive 2016 i statistikdelen, medan redovisningen av enkätresultaten rör elever som har gått över från grundskola till språkin introduktion eller från språkin introduktion till ett annat introduktionsprogram, nationellt program eller vuxenutbildning under kalenderåret 2017 eller inledningen av 2018.

2 17 kap. 2–3 §§ skollagen (2010:800).

3 Skolverket (2017a).

4 Denna rapport är initierad utifrån 2 § förordningen (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk.

5 Skolverket (2016a) och Skolverket (2017a).

Rapportens beskrivningar och analyser av nationell statistik

Studiens beskrivningar och analyser av nationell statistik presenteras i kapitel 2. Denna redovisning baseras på Skolverkets register över gymnasieskolans elever per den 15 oktober respektive läsår och gymnasieskolans betygsuppgifter fr.o.m. hösten 2011 (då programmet infördes) t.o.m. hösten 2017 (de senast tillgängliga uppgifterna för denna studie). Kompletterande uppgifter om migration, studier och sysselsättning på arbetsmarknaden har hämtats från olika register hos Migrationsverket och Statistiska centralbyrån (SCB). Redovisningen beskriver lägesbilder och utveckling för programmet på nationell nivå, vilket betyder att uppgifterna gäller för introduktionsprogrammet språkinträdning sammantaget i riket.

Nyheter i denna rapport är att vi har analyserat elevernas ”utbildningsflöden” (kronologiska vägar genom det svenska utbildningssystemet fr.o.m. deras start på språkinträdning) och deras ”verksamhetsflöden” (där vi även inkluderat arbete och statusen ”ej registrerad i utbildning eller arbete”) till och med fyra år efter starten på språkinträdning för nybörjareleverna hösten 2011 och 2012. På så vis kan vi bland annat redovisa de vanligaste utbildnings- och verksamhetsflödena över tid (vid olika mätår efter studiestarten). För den andel av språkinträdningseleverna som har påbörjat nationella program redovisar vi också vilka nationella program de har påbörjat.

Tyvärr finns det stora brister i den nationella statistiken för nyanlända elever, vilket sätter gränser för vilka analyser som är möjliga och lämpliga att genomföra. Skolverket har gjort en extra uppgiftsinsamling inom denna studie för att möjliggöra uppföljning av senare verksamheter för en något högre andel av programmets nybörjarelever hösten 2016 än vad som annars hade varit möjligt med den nationella statistiken.

Undersökning av nyanlända elevers övergångar

För att främja det allmänna kunskapsläget om hur arbetet med nyanlända elevers övergångar mellan olika skolformer är organiserat och genomförs presenteras också en sammanställning utifrån en enkätundersökning i kapitel 3 i denna rapport.

Bakgrunden till enkätundersökningen är att det under våren 2017 framkom att nyanlända elevers övergångar till och från språkinträdning utgjorde en kunskapslucka inom Skolverket. Undersökningens främsta syfte är därför att bidra med kunskaper om nyanlända elevers övergångar till myndighetens aktuella arbete med att revidera och utveckla ett stödmaterial om övergångar riktat till skolans personal, ledning och huvudmän.⁶

Studien om övergångar baseras på en enkätundersökning bland samordnare⁷ för nyanländas lärande i alla kommuner och kommunalförbund som anordnar språkinträdning läsåret 2017/18 och som enligt Skolverkets uppgifter hade sådana samordnare i början av 2018. Undersökningen genomfördes under februari 2018 och avser berörda huvudmäns och skolors arbeten med nyanlända

6 Samtliga resultat från enkätundersökningen finns redovisade i en intern rapport med Skolverkets diarienummer 2018:807.

7 Mer om samordnarnas roll finnas att läsa i bilaga 1 till denna rapport.

elevers övergångar till och från språkintröduktion fr.o.m. kalenderåret 2017. Enkäten har inte skickats till samordnare hos enskilda huvudmän, beroende på att relativt få språkintröduktionselever läser programmet på en fristående skola (se kapitel 2) och att det är kommunerna som ansvarar för att ungdomarna i kommunen erbjuds gymnasieutbildning.⁸ Det är också få enskilda huvudmän som har en utsedd samordnare för nyanländas lärande.

Rådande bestämmelser

I detta avsnitt återges bestämmelser för nyanländas rätt till utbildning i gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen samt de behörighetsregler som gäller för att få påbörja gymnasieskolans nationella program. Därefter följer en närmare beskrivning av språkintröduktionsprogrammet och bestämmelser för nyanlända elevers övergångar till och från programmet.

Rätt till gymnasieutbildning

Personer med *permanent uppehållstillstånd* och personer som har *tidsbegränsade uppehållstillstånd och som är eller ska vara folkbokförda* har samma rätt till utbildning som andra folkbokförda personer i Sverige. De kan därmed påbörja gymnasieutbildning – på såväl intröduktionsprogram som nationella program – senast det första kalenderhalvåret det år som de fyller 20 år.⁹ Skolverkets tolkning av denna bestämmelse är att elever inte har rätt att påbörja utbildning på ett nationellt program från och med det andra kalenderhalvåret det år de fyller 20 år, även om de har påbörjat ett intröduktionsprogram innan dess.¹⁰

Asylsökande, papperslösa och personer med tidsbegränsade uppehållstillstånd som inte ger rätt till folkbokföring har endast rätt till utbildning i grundskola och under vissa förutsättningar rätt till gymnasieskola. För detta krävs att de är under 18 år, då dessa elever bara har rätt att påbörja gymnasieutbildning innan de har fyllt 18 år.¹¹ Elever som har påbörjat ett intröduktionsprogram eller ett nationellt program har rätt att fullfölja den påbörjade utbildningen även efter att de fyllt 18 år. Skolverkets tolkning när det gäller dessa ungdomar innebär dock att en elev inte har rätt att gå över till och påbörja en ny utbildning på ett nationellt program eller annat intröduktionsprogram efter att de fyllt 18 år, även om eleven har påbörjat ett intröduktionsprogram innan dess. Det finns dock inget som hindrar att kommunen ändå erbjuder utbildning på exempelvis ett nationellt program till de ungdomar som fyllt 18 år.¹²

Rätt till vuxenutbildning

Personer med *permanent uppehållstillstånd* och personer som har *tidsbegränsade uppehållstillstånd och som är eller ska vara folkbokförda* och som har fyllt 20 år kan studera vidare på kommunal vuxenutbildning (komvux). Detta gäller även de elever som har avslutat ett nationellt program. För att personer under 20 år ska få påbörja komvux krävs att de har en examen eller ett studiebevis från

8 15 kap. 30 § skollagen.

9 15 kap. 5 § skollagen.

10 www.skolverket.se. (2017).

11 29 kap. 2–3 §§ skollagen.

12 www.skolverket.se. (2017).

gymnasiet. Om examen och studiebevis saknas får komvux istället påbörjas tidigast det andra kalenderåret (efter den 1 juli) det år som personen fyller 20 år.¹³

Asylsökande, papperslösa och personer med tidsbegränsade uppehållstillstånd som inte ger rätt till folkbokföring har inte rätt till utbildning inom komvux.

Rätt att delta i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) har personer som saknar sådana grundläggande kunskaper i svenska språket som utbildningen syftar till att ge. Rättigheten gäller för personer som är bosatta i Sverige från och med det andra kalenderhalvåret det år de fyller 16 år.¹⁴

Personer kan också ha rätt till utbildning i komvux eller sfi till följd av EU-rätten, avtalet om europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller avtalet mellan Europeiska unionen och Schweiz om fri rörlighet.¹⁵

Gymnasieskolans programstruktur och behörighetsregler

Den svenska gymnasieskolan¹⁶ är uppdelad i arton nationella program (sex högskoleförberedande program och tolv yrkesprogram) och fem introduktionsprogram. Introduktionsprogrammen vänder sig till elever som inte är behöriga till gymnasieskolans nationella program. De syftar bland annat till att ge eleverna en utbildning så att de blir behöriga till ett nationellt gymnasieprogram, annan utbildning eller förberedda för arbetslivet.¹⁷ Språkintröduktion är ett av de fem introduktionsprogrammen, där de övriga är individuellt alternativ, preparandutbildning, programinriktat individuellt val och yrkesintroduktion.¹⁸ Det finns ett lagförslag som innebär vissa förändringar i utbudet av introduktionsprogram.¹⁹

Behörighetsregler

För behörighet till ett yrkesprogram krävs godkända betyg i svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik samt minst fem ytterligare grundskoleämnen. För behörighet till ett högskoleförberedande program krävs godkända betyg i svenska/ svenska som andraspråk, engelska, matematik och minst nio ytterligare grundskoleämnen. En sökande som på annat vis än genom grundskolestudier har förvärvat likvärdiga kunskaper i ett ämne (till exempel på ett introduktionsprogram) ska vid tillämpningen av behörighetsreglerna anses ha godkänt betyg i ämnet. Godkänt betyg i svenska som andraspråk likställs med godkänt betyg i svenska vid tillämpningen av behörighetsreglerna.²⁰

13 20 kap. 11 och 20 §§ skollagen.

14 20 kap. 31 § och 29 kap. 2 § skollagen. Ingen övre åldersgräns definieras i skollagen. Undantag finns dock för finländska medborgare som stadigvarande arbetar i en svensk kommun, men som är bosatta i Finland nära gränsen till Sverige.

15 29 kap. 2–3 §§ skollagen.

16 Gymnasieutbildning kan också ske i gymnasiesärskolan, som vänder sig till ungdomar med utvecklingsstörning.

17 17 kap. 3 § skollagen.

18 Information om de olika gymnasieprogrammen finns bland annat på Skolverkets webbplats (www.skolverket.se).

19 Prop. 2017/18:183, s. 103.

20 16 kap. 29–34 §§ skollagen.

I skollagen ges, under vissa förutsättningar, möjlighet till dispens från vissa behörighetskrav till nationella program för bland annat nyanlända elever. En förutsättning är dock att huvudmannen bedömer att eleven har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen på det tänkta programmet.²¹

Språkintröduktion

Programmet språkintröduktion står öppet för nyanlända ungdomar som inte har de godkända betyg som krävs för behörighet till ett yrkesprogram och som behöver en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket för att gå vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning.²² En kommun eller skola kan också välja att göra språkintröduktion till en utbildning på en mycket grundläggande nybörjarnivå där eleverna successivt går över till ett annat intröduktionsprogram. Det är till exempel möjligt att ställa rimliga krav på kunskaper i svenska språket på yrkesintröduktion för att nyanlända elever ska kunna tillgodogöra sig utbildning på det programmet.²³ I det sistnämnda fallet kan eleverna fortsätta att läsa svenska som andraspråk vid sidan av övriga ämnen inom det nya intröduktionsprogrammet.²⁴

Nyanlända elever

Med nyanländ avses i skollagen en elev som har varit bosatt utomlands, nu är bosatt i Sverige och som har påbörjat sin utbildning här senare än höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller sju år. En elev ska inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång i Sverige.²⁵ Nyanlända kan till exempel vara asylsökande, anhöriginvandrare eller barn till arbetskraftsinvandrare. Det finns även elever vars familjer är papperslösa.²⁶ Vissa har kommit med sina vårdnadshavare, medan andra har kommit ensamma. Nyanlända elever kan också vara svenska medborgare som till exempel bott utomlands och inte tidigare gått i den svenska skolan. Med andra ord utgör de nyanlända eleverna en heterogen grupp med varierad skolbakgrund, som oftast inte har svenska som sitt modersmål.²⁷

Nyanlända elever omfattas av samma bestämmelser som alla elever när det till exempel gäller skolans värdegrund och kunskapsuppdrag, studie- och yrkesvägledning, elevhälsa, ledning och stimulans samt skolans kompensatoriska uppdrag.²⁸ Skolans kompensatoriska uppdrag innebär att hänsyn ska tas till elevernas olika behov. En strävan ska vara att uppväga skillnader i elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.²⁹

21 16 kap. 32 § skollagen.

22 17 kap. 1 § skollagen.

23 Skolverket (2016d).

24 Skolverket (2013a).

25 3 kap. 12 a § skollagen.

26 Med papperslös avses en person som vistas i landet utan stöd av myndighetsbeslut eller författning.

27 Skolverket (2016c), s. 11.

28 Se till exempel 1 kap. 4–5 §§, 2 kap. 25–26 §§ och 2 kap. 29 § skollagen.

29 1 kap. 4 § skollagen.

Betyg och gymnasieintyg

Det finns inga nationellt fastställda examensmål för utbildningen på introduktionsprogram och utbildningen leder inte till en gymnasieexamen. Efter avslutad utbildning på ett introduktionsprogram ska istället rektorn utfärda ett gymnasieintyg som visar vilken utbildning en elev har fått. Av intyget ska samtliga betyg som eleven har fått framgå.³⁰ Hur ett sådant intyg utformas anges i särskilda föreskrifter.³¹

Utbildningens innehåll kan variera, vilket utvecklas nedan. Eleverna får betyg i de ämnen och kurser som de har studerat. Som beskrivits ovan krävs det att elever måste ha godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk samt ett antal ytterligare grundskoleämnen för att få påbörja ett nationellt program. Det finns däremot inte några krav på att en elev på språkinträdning ska ha uppnått betyget E i svenska eller svenska som andraspråk för att kunna gå vidare till ett annat introduktionsprogram.³²

Utbildningen ska vara individuellt anpassad

Utbildningen på språkinträdning ska utformas för varje enskild elev.³³ Det finns dock inga hinder för att flera elever får samma innehåll i utbildningen.³⁴ Programmet ska innehålla undervisning i grundskoleämnena svenska eller svenska som andraspråk. Därutöver ska eleven erbjudas de ämnen och kurser som hon eller han behöver för sin fortsatta utbildning. Utbildningen får innehålla grundskoleämnena som eleven inte har godkända betyg i och kurser i gymnasieämnena. Språkinträdning kan kombineras med kommunal vuxenutbildning i svenskundervisning för invandrare (sfi) och motsvarande utbildning vid folkhögskola. Eleven kan också erbjudas andra insatser som är gynnsamma för kunskapsutvecklingen, som exempelvis praktik.

Utbildningen på introduktionsprogram ska bedrivas i en omfattning som motsvarar heltidsstudier. Omfattningen får dock minskas om en elev begär det och huvudmannen finner att det är förenligt med syftet med elevens utbildning. Det finns dock ett lagförslag som innebär att en garanterad undervisningstid bör bestämmas till minst 23 timmar per vecka.³⁵

Utbildningen ska följa en plan för utbildningen och en individuell studieplan

Utbildningen på ett introduktionsprogram ska följa en plan för utbildningen som beslutas av huvudmannen.³⁶ Denna plan bör beskriva utbildningens syfte, längd och huvudsakliga innehåll.³⁷ Det finns ett lagförslag som innebär att det

30 8 kap. 21 § gymnasieförordningen (2010:2039).

31 Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:147) om utformningen av gymnasieintyg efter introduktionsprogram i gymnasieskolan.

32 I de fall då språkinträdning har kombinerats med utbildning i svenska för invandrare (sfi), är det sfi-anordnaren som utfärdar eventuella betyg eller intyg från dessa kurser. Det är således inte möjligt att erhålla betyg eller intyg från sfi inom ramen för den del som eleven läser i språkinträdning. Skolverket (2013a).

33 17 kap. 4 § skollagen.

34 Skolverket (2013b).

35 Prop. 2017/18:183. s. 90.

36 17 kap. 7 § skollagen.

37 Prop. 2009/10:165. s. 455 samt Skolverket (2016d) s. 5.

tydligare regleras att huvudmannens plan för utbildningen *ska* innehålla vad som nämns ovan.³⁸

För varje elev ska det också upprättas en *individuell studieplan*.³⁹ Den individuella studieplanen är av särskild vikt för elever på introduktionsprogram eftersom dessa program saknar nationellt fastställda programstrukturer och examensmål.⁴⁰ Rektor ansvarar för att en individuell studieplan upprättas för varje elev.⁴¹ En sådan plan ska, när det är aktuellt, innehålla uppgifter om vilken studieväg eleven går på och om de val av kurser eller ämnesområden som eleven har gjort. Planen ska också, om det är aktuellt, beskriva elevens studier i grundskolans ämnen och andra insatser som är gynnsamma för elevens kunskapsutveckling som är avsedda att ingå i utbildningen om eleven följer ett introduktionsprogram.⁴² Det är också bra om kort- och långsiktiga mål finns med i planen. Studieplanen ska utformas efter elevens behov och intressen. Planen ska även följas upp, utvärderas och vid behov revideras, vilket görs i samråd med eleven och i förekommande fall dennes vårdnadshavare.⁴³ Det finns även ett lagförslag som innebär att elever ska ha rätt att fullfölja sin utbildning på ett introduktionsprogram enligt både huvudmannens plan för utbildningen och sin upprättade *individuell studieplan*.⁴⁴

Utbildningen ska utformas utifrån kartläggning och bedömningar

En nyanländ elevs kunskaper ska bedömas om en sådan bedömning inte är uppenbart onödig.⁴⁵ Inför mottagandet av en elev till språkintröduktion ska huvudmannen i god tid göra en bedömning av elevens språkkunskaper. Huvudmannen ska också fortlöpande bedöma elevens kunskapsutveckling i övriga ämnen för att eleven så snart som möjligt ska komma vidare i sin utbildning.⁴⁶ Programmets innehåll bör på detta vis vara baserat på elevernas förkunskaper och behov av kompletteringar för att så snart som möjligt kunna gå vidare till annan gymnasieutbildning.⁴⁷

För att skolan ska kunna anpassa undervisningen efter en nyanländ elevs behov och förutsättningar behöver bedömningen av elevens kunskaper ske så snart som möjligt och senast inom två månader från det att eleven har tagits emot i skolväsendet. Rektorn ansvarar för att sådana bedömningar görs.⁴⁸ Även här finns ett lagförslag som innebär att det tydligare skrivs fram i skollagen att en bedömning av elevens kunskaper ska göras inför mottagande till språkintröduktion, om den inte är uppenbart onödig. Bedömningen ska, enligt förslaget, ske så skyndsamt att den individuella studieplanen ska kunna upprättas inom två månader från mottagandet. Förslaget innebär också att den individuella studieplanen ska baseras på denna bedömning.⁴⁹

38 Prop. 2017/18:183. s. 87.

39 17 kap. 7 § skollagen.

40 Skolverket (2012).

41 Kap. 2.6 Rektorns ansvar i förordning (SKOLF 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan.

42 1 kap. 7 § gymnasieförordningen.

43 Skolverket (2011a).

44 Prop. 2017/18:183. s. 95.

45 3 kap. 12 c § skollagen.

46 6 kap. 7 § gymnasieförordningen.

47 Prop. 2009/10:165. s. 448.

48 3 kap. 12 c–e § skollagen.

49 Prop. 2017/18:183. s. 99.

Den inledande bedömningen ingår sedan i det underlag för beslut om placering i en undervisningsgrupp och årskurs som är lämplig med hänsyn till elevens ålder, förkunskaper och personliga förhållanden i övrigt. Den syftar också till att på ett tidigt stadium upptäcka elever som behöver särskilda stödinsatser från skolans sida.⁵⁰ Det är önskvärt att den inledande bedömningen genomförs på elevens starkaste språk, men det är inte alltid praktiskt möjligt att på kort tid finna en person som talar det aktuella språket och kan ge språkligt stöd.⁵¹

När en nyanländ elevs språkkunskaper bedöms inför mottagande till språkintroduktion är det också viktigt att uppmärksamma att kunskaper kan vara förvärvade och utvecklade både i och utanför skolan. Många nyanlända elever har teoretiska och praktiska kunskaper kopplade till olika yrken. Dessa kunskaper är viktiga att både bekräfta och ta vara på inför den fortsatta utbildningen.⁵²

I Skolverkets allmänna råd *Utbildning för nyanlända elever* anges att huvudmannen bör ha rutiner som säkerställer att rektorn är delaktig i och tar del av den genomförda bedömningen, i de fall inledande bedömningar av nyanlända elevers kunskaper sker vid en central mottagningsenhet eller motsvarande.⁵³ Det står också att rektor bör ha rutiner så att lärare och övrig skolpersonal så snart som möjligt informeras om att en inledande bedömning av den nyanlända elevens kunskaper behöver göras, hur denna bedömning ska genomföras och vilka som ska medverka i bedömningen. Rektor bör också ha rutiner för hanteringen av underlag inför beslut om placering i årskurs och undervisningsgrupp, verka för att eleven får visa sina kunskaper på sitt starkaste språk vid den inledande bedömningen och säkerställa att den nyanlända eleven har lämplig placering och får en lämplig undervisning under den tid som hennes eller hans kunskaper inledningsvis bedöms. Lärare och övrig skolpersonal bör genomföra den inledande bedömningen av den nyanlända elevens kunskaper utifrån skolans rutiner och därefter göra en sammantagen analys av allt befintligt underlag inför rektorns beslut om placering i årskurs och undervisningsgrupp. De bör också i samband med bedömningen uppmärksamma tecken på att eleven kan vara i behov av annat stöd än åtgärder för nyanlända och då skyndsamt ge eleven stöd i form av extra anpassningar eller anmäla till rektorn att det finns behov av att göra en utredning om särskilt stöd eller om mottagande i en annan skolform.⁵⁴

Skolverket har tagit fram ett kartläggningsmaterial som stöd för bedömningen av nyanlända elevers kunskaper. Materialets syfte är att stödja skolors arbete med dessa bedömningar, så att de kan planera och anpassa undervisningen till elevernas individuella förutsättningar och behov. Steg 1 och 2 i kartläggningsmaterialet är obligatoriska att använda i grundskolan, grundskolskolan, sameskolan och specialskolan sedan den 15 april 2016. Materialet är dock inte obligatoriskt att använda vid språkintroduktion. *Kartläggningen i Steg 1* ger skolan en bild av elevens språk, tidigare skolgång, intressen och förväntningar utifrån elevens och vårdnadshavarens egna uppfattningar och

50 3 kap. 12 c–e § skollagen.

51 Skolverket (2015). s. 13.

52 Skolverket (2016c). s. 36. Att elevens bakgrund, skolerfarenhet, språk- och ämneskunskaper och eventuella yrkeserfarenheter behöver vara kända för att utbildningen för en nyanländ elev ska kunna utformas ändamålsenligt lyfts även fram i Prop. 2017/18:183 s. 100.

53 Skolverket (2016c). s. 36.

54 Skolverket (2016c). s. 20–21.

beskrivningar. *Kartläggningen i Steg 2* rör elevens kunskaper inom områdena litteracitet och numeracitet. *Kartläggningen i Steg 3* är ett stöd för den undervisande ämnesläraren i att planera undervisningen utifrån var eleven befinner sig i sin kunskapsutveckling i respektive ämne. Det tredje steget är tänkt att genomföras på skolan där eleven har blivit placerad och är frivilligt för skolan att använda.⁵⁵

Skolverket har också tagit fram ett frivilligt bedömningsstöd för lärare för att följa nyanlända elevers språkutveckling i svenska i grundskolan och i gymnasieskolans introduktionsprogram. Material ger lärarna möjlighet att systematiskt iakttä elevernas förmågor inom olika områden som har betydelse för andraspråsutvecklingen samt att utveckla den egna undervisningen.⁵⁶

Språkin introduktion anordnas främst av kommunala huvudmän

De behöriga ungdomarnas hemkommuner ansvarar för att de erbjuder språkin introduktion. En kommun som anordnar språkin introduktion får (frivilligt) ta emot ungdomar som uppfyller behörighetsvillkoren för utbildningen även om de inte kommer från kommunen. Detta innebär att det inte finns en generell rätt för ungdomar att bli mottagna i en annan kommun än hemkommunen. Det saknas en reglerad interkommunal ersättning för språkin introduktion, vilket innebär att det är upp till hemkommunen och den mottagande kommunen att komma överens om beloppet.⁵⁷

En fristående gymnasieskola får också anordna språkin introduktion om de anordnar ett nationellt program. Huvudmannen för en fristående gymnasieskola är dock bara skyldig att ta emot en elev till språkin introduktion om huvudmannen och elevens hemkommun har kommit överens om det bidrag som kommunen ska betala till huvudmannen för utbildningen.⁵⁸ Det saknas dock bestämmelser om ersättning för språkin introduktion.⁵⁹ I praktiken är det en minoritet av eleverna som går programmet hos en enskild huvudman, även om denna andel har ökat något på senare tid (se kapitel 2).

Nyanlända elevers övergångar mellan olika skolformer

I detta avsnitt redovisas bestämmelser med fokus på nyanlända elevers övergångar från grundskola till språkin introduktion och från språkin introduktion till andra introduktionsprogram, nationella program respektive vuxenutbildning som presenteras i kapitel 3. En övergripande iakttagelse är att det *inte är tydligt reglerat* exakt vilket ansvar som avlämnande respektive mottagande skolor har vid olika övergångar, inklusive vilken information som ska föras över mellan olika kommuner, huvudmän och skolor i dessa sammanhang. Det som står framskrivet är att skolan *ska* samverka kring elevernas övergångar, vilket är särskilt tydligt för grundskolan. Allt som handlar om *hur* övergångarna ska genomföras är istället av *bör*-karaktär (det vill säga inte bindande) och anges till exempel i Skolverkets allmänna råd och läroplanerna.

55 Skolverket (2011b). Skolverket (2016b). och bp.skolverket.se.

56 Skolverket (2017b).

57 Skolverket (2013b).

58 17 kap. 29 § Skollagen.

59 17 kap. 22-26 §§ skollagen.

Av Skolverkets allmänna råd *Utbildning för nyanlända elever* framgår att information om eleven behöver överföras till det mottagande programmet när eleven byter gymnasieprogram. Det gäller oavsett om det nya programmet ges vid samma skolenhet eller om eleven behöver byta skolenhet. Rektorn, lärare och övrig personal vid det program som eleven ska börja på behöver aktivt ta emot och använda informationen. Det är därför viktigt att rektorn skapar rutiner för att säkerställa att information om en nyanländ elev förs vidare till det program som eleven ska börja på eller till den skolform som eleven ska börja i.⁶⁰ I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet står att skolan ska sträva efter ett förtroendefullt samarbete med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv.⁶¹ Inför övergångar ska de berörda skolformerna och fritidshemmet utbyta kunskaper, erfarenheter och information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande. Skolan ska även samverka med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till.⁶² Det ska även finnas samarbetsformer som syftar till att förbereda eleverna och deras vårdnadshavare inför övergångar. Av läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet framgår även att läraren ska utbyta kunskaper och erfarenheter med personal i andra skolformer.⁶³ Vidare framgår att eleverna ska få underlag för att välja fortsatt utbildning, vilket förutsätter att grundskolan nära samverkar med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till.⁶⁴

I läroplanerna för gymnasieskola och vuxenutbildning saknas en rubrik motsvarande *Övergång och samverkan* som finns i läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. I läroplan för gymnasieskolan framgår att gymnasieskolan ska samverka nära med de obligatoriska skolformerna, arbetslivet, universiteten och högskolorna samt med samhället i övrigt.⁶⁵ Vidare står det att rektor har ett särskilt ansvar för att eleverna får information inför utbildningens början.⁶⁶ Samverkan med vuxenutbildningen nämns inte särskilt i gymnasieskolans läroplan.

Det som sägs i läroplan för vuxenutbildningen som har bäring på övergångar till vuxenutbildning är, under rubriken *Rektorns ansvar*, att rektor har ett särskilt ansvar för att eleverna får information inför utbildningens början.⁶⁷

Det finns ett lagförslag om att stärka ansvaret för överlämning av information i samband med att elever byter skola. Detta förslag omfattar alla skolformer utom den kommunala vuxenutbildningen och innebär att mottagande skola har ett ansvar att informera den avlämnande skolan om att man har tagit emot eleven om det inte är uppenbart obehövt. Förslaget innebär även att den

60 Skolverket (2016c). s. 39-40.

61 Kap. 2.5 Övergång och samverkan i förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.

62 Förordning om ändring i förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2016:38)

63 Kap. 2.5 Övergång och samverkan i läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.

64 Kap. 2.6 Skolan och omvärlden i läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.

65 Kap. 2.4 Utbildningsval – arbete och samhällsliv i läroplan för gymnasieskolan.

66 Kap. 2.6 Rektorns ansvar i läroplan för gymnasieskolan.

67 Kap. 2.4 Rektorns ansvar i förordning (SKOLFS 2012:101) om läroplan för vuxenutbildningen.

avlämnande skolan ska överlämna sådana uppgifter till den mottagande skolan som behövs för att underlätta elevens övergång. Det gäller både vid skol- och skolformsbyten.⁶⁸

Elever på introduktionsprogram har rätt att fullfölja utbildningen även i annan kommun

Asylsökande som inte är ensamkommande har rätt till Migrationsverkets anläggningsboende⁶⁹ som måste upphandlas enligt LOU, det finns inget krav på att barnen ska få bo kvar i samma kommun vid ny upphandling. Ensamkommande har istället rätt till boende enligt socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. i familjehem, HVB eller stödboende. Det finns ett lagförslag⁷⁰ om att boendet inte får placeras i annan kommun än barnets anvisningskommun.

En elev som har påbörjat ett introduktionsprogram har rätt att fullfölja utbildningen hos huvudmannen enligt den plan för utbildningen som gällde när utbildningen inleddes eller på ett annat introduktionsprogram enligt huvudmannens plan för utbildningen. En elev som flyttar till en annan kommun har rätt att fullfölja utbildningen på ett påbörjat introduktionsprogram eller på ett annat introduktionsprogram hos den nya hemkommunen enligt den nya kommunala huvudmannens plan för utbildningen. Eleven har rätt att fullfölja utbildningen hos en huvudman för en fristående gymnasieskola enligt den huvudmannens plan för utbildningen under vissa förutsättningar.⁷¹

Ett lagförslag finns om att en ny individuell studieplan ska upprättas med utgångspunkt i den nya kommunens plan för utbildningen. Ambitionen bör, enligt förslaget, vara att studieplanen ska vara så lik elevens tidigare studieplanering som möjligt.⁷²

En faktor som kan försvåra överlämning av information vid övergångar är att frågor om sekretess och tystnadsplikt behöver beaktas.⁷³ Det kan behövas samtycke från vårdnadshavare och elev för att uppgifter ska kunna lämnas till en annan skola.⁷⁴

Befintlig kunskap om nyanlända elevers övergångar

Som ovan har framgått är utbildningen på språkintröduktion tänkt att vara individuellt anpassad med hänsyn till elevernas bästa, men i praktiken varierar programmets utformning och innehåll också mellan olika kommuner och skolor. Vissa skolor kan erbjuda samtliga grundskoleämnen och kurser på gymnasienivå, medan tillgången på lärare och lokaler sätter begränsningar för utbildningens innehåll på andra skolor. Utbildningen kan också bestå av olika faser och/eller inrymma till exempel olika yrkesinriktade spår i vissa kommuner, men inte i andra. Därutöver finns skillnader i bland annat organisering och genomförande av den studiehundledning på modersmål som ges till eleverna.

68 Prop. 2017/18:183. s. 54-55.

69 2 § lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

70 Prop. 2017/18:119.

71 17 kap. 15 § skollagen.

72 Prop. 2017/18:183. s. 97.

73 23 kap. 2 § Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

74 10 kap. 1 § Offentlighets- och sekretesslagen.

Organisatoriska variationer av dessa slag kan tänkas påverka elevernas motivation och möjligheter att exempelvis uppnå behörighet till nationella program. De kan också medföra särskilda utmaningar när elever flyttar mellan olika kommuner under pågående utbildning på programmet.⁷⁵

Nedan redovisas iakttagelser från tidigare studier och forskning om nyanlända elevers övergångar mellan olika skolformer, med anledning av vår undersökning på detta område som redovisas i kapitel 3.

Utredningen om elever som kommer till Sverige under grundskolans senare årskurser (SOU 2017:54)

Våren 2017 publicerade utredningen om elever som kommer till Sverige under grundskolans senare årskurser sitt slutbetänkande. Betänkandet innehåller bland annat förslag på hur undervisningen kan anpassas för att på bästa sätt stödja kunskapsutvecklingen hos nyanlända elever som kommer till Sverige i grundskolans senare årskurser, i syfte att de ska kunna bli behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan. I utredningen beskrivs dessa elever som en särskilt utsatt grupp som på mycket kort tid förväntas komma ikapp sina jämnåriga svenska klasskamraters ämneskunskaper, på ett språk som de inte kan och i en ny kultur som kan vara främmande.⁷⁶ Det återstår att se om utredningens förslag kommer att verkställas, men oavsett detta så framhåller den *vikten av långsiktighet* i elevernas sammantagna utbildning.

Utredningen framhåller *vikten av väl fungerande övergångar* för att eleverna ska lyckas med sina grundskole- eller gymnasiestudier. Om överlämningen mellan skolenheter brister riskerar nämligen elever att tappa viktig tid och i värsta fall till och med att backa i sin kunskapsutveckling. Utredningen påtalar också att det finns flera problem rörande dessa övergångar. Bland annat framhålls att nyanlända elever påverkas negativt av att flyttas runt – i synnerhet om de har etablerat sig någonstans – och att vissa elever kan kartläggas flera gånger. Att elever flyttas runt och får lära känna nya skolor, lärare och elever anses inte heller bra ur ett socialt och trygghetsperspektiv. Vidare används inte den inledande bedömningen i tillräcklig utsträckning för att planera den nyanlända elevens fortsatta undervisning.⁷⁷

För att stärka kontinuiteten i nyanlända elevers utbildning framhåller många huvudmän⁷⁸ *vikten av att säkerställa en ordentlig dokumentation av elevernas skolgång, både avseende den inledande kartläggningen och den undervisning som eleverna har fått*. Utredningen påtalar att den kartläggning som har gjorts för nyanlända elever som har anlänt i grundskolans senare år bör ha *stor betydelse även för utbildningens innehåll i den mottagande gymnasieskolan*. Huvudmännen menar dock att de vet alldeles för lite om vad eleven kan och att det är svårt för eleverna att själva ha kontroll över vad de har läst och gjort sedan de kom till Sverige. Eleverna kan ha varit på en mottagningsenhet, i en förberedelseklass

75 Skolinspektionen (2017), *Språkinträdning i gymnasieskolan*. Kvalitetsgranskning, s. 15 och Skolverket (2017), *Uppföljning av språkinträdning*. Rapport 454.

76 SOU 2017:54, s. 16.

77 SOU 2017:54, s. 24–25, 242–243.

78 Utredningen genomförde 35 intervjuer med olika huvudmän. Huvudmännen har framför allt valt ut utifrån erfarenhet av att ta emot nyanlända elever i åldern 13–15 år. Därefter har utredningen valt ut kommunerna utifrån regional spridning och storlek baserat på antal elever i grundskolan.

eller i en ordinarie klass innan de kommer till en annan skola eller en ny kommun.⁷⁹

Utredningen lyfter därför *risken för att betydelsefull information inte förs över* till den nya skolan vid både skol- och skolformsbyten och bedömer att det finns behov av ytterligare dokumentation om elevernas skolgång för att främja lyckade övergångar. Oavsett skälen till flytt så kan information om eleverna gå förlorad, varpå de många gånger får börja om sin skolgång. I stort sett alla kommuner som har tagit emot inflyttade nyanlända elever från en annan huvudman upplever att dokumentation om elevernas skolgång vanligtvis inte följer med till den nya kommunen. Kommunerna anger att de lägger mycket tid på att försöka få tag på tidigare dokumentation om elevens skolbakgrund och kunskaper. Ett antal huvudmän föreslår att formerna för överlämnande från en skolhuvudman till en annan bör regleras och efterfrågar också någon form av blankett eller plan för detta ändamål.⁸⁰

Forskning om nyanlända elevers övergångar

Det finns lite forskning på området nyanlända elevers övergångar till och från språkintröduktion. Jenny Nilsson Folke har dock inom sin avhandling *Lived transitions: experiences of learning and inclusion among newly arrived students* publicerat en artikel som handlar om de nyanlända elevernas upplevelse av tid i samband med att de går från förberedelseklass i grundskolan till språkintröduktionsprogrammet.⁸¹ Nedan har några av de iakttagelser som tas upp i artikeln sammanfattats.

Nilsson Folke menar i sin studie att det är viktigt att ta hänsyn till elevernas upplevelse av tid för att förstå hur nyanlända upplever sin skolgång. Några exempel på hur upplevelsen av tid påverkar elevernas skolgång är att de känner att de halkar efter sina jämnåriga vänner i hemlandet eller att de är oroliga över att bli för gamla för att få påbörja ett nationellt gymnasieprogram.

Elever som kommer från grundskolan till språkintröduktion upplever att det är ”samma sak igen” och refererar då till förberedelseklass. De får gå ytterligare en introducerande utbildning. Eleverna upplever inte att de går en gymnasieutbildning när de går på språkintröduktion utan att deras övergång till ”riktiga gymnasieskolan” återigen skjuts upp. Det kan också vara jobbigt för eleverna att inte veta *hur länge* de kommer att vara tvungna att gå språkintröduktion innan de kan ta sig vidare till annan utbildning och de kan uppleva en stress av att riskera att bli för gamla för att få påbörja ett nationellt program. Även Hassan Sharif beskriver i avhandlingen *Här i Sverige måste man gå i skolan för att få respekt* att nyanlända elever kan uppleva att deras kunskapsutveckling stannar av på intröduktionsutbildningen.⁸² Intröduktionsutbildningen blir en transitplats och eleverna vill vidare till den riktiga gymnasieskolan.⁸³

79 SOU 2017:54. s. 242–243.

80 SOU 2017:54. s. 242–243.

81 Nilsson Folke (2017).

82 Eleverna i Sharifs studie gick på den tidigare intröduktionsutbildning för invandrare (IVIK).

83 Sharif (2017) s. 130, 135.

KAPITEL 2

Statistisk uppföljning på nationell nivå

2. Statistisk uppföljning på nationell nivå

Redovisningen i detta kapitel omfattar statistiska beskrivningar och analyser av språkintröduktion och programmets elever på nationell nivå. Redovisningen baseras på registeruppgifter och är en utveckling av de redovisningar som Skolverket har presenterat i tidigare uppföljningsrapporter.⁸⁴

Likheter och skillnader mot tidigare redovisningar

Eftersom Skolverkets båda tidigare redovisningar⁸⁵ avser uppgifter från och med att programmet infördes hösten 2011 har vi för varje år som går möjlighet att inkludera uppgifter från ytterligare ett läsår. En övergripande slutsats i den senaste uppföljningsrapporten var att det råder liknande mönster för olika nybörjarkullars fortsatta utbildningsvägar efter påbörjad språkintröduktion. Då dessa mönster även upprepas för den ettårsperiod som vi kan följa nybörjarkullen hösten 2016 och deras registrerade utbildningar hösten 2017, har vi valt att exkludera vissa av de tabeller och diagram som redovisades i den förra rapporten till förmån för mer utvecklade analyser på ett antal områden.

I denna uppföljning har vi analyserat språkintröduktionselevs ”utbildningsflöden”, det vill säga deras fortsatta utbildningar i det svenska utbildningssystemet i kronologisk ordning från och med deras start på programmet, och deras ”verksamhetsflöden”, där vi även inkluderat arbete och statusen ”ej registrerad i utbildning eller arbete”. Redovisningen fokuserar på de av programmets nybörjarelever hösten 2011 och 2012 som då hade fått ett personnummer (se nedan), vilka vi följer upp till och med fyra år efter starten på programmet (det vill säga till och med hösten 2015 respektive 2016). På så vis kan vi bland annat redovisa de vanligaste utbildnings- och verksamhetsflödena som eleverna följer samt lyfta fram indikationer på mindre lyckosamma exempel bland dessa flöden. För den andel av språkintröduktionseleverna som har påbörjat nationella program redovisar vi också vilka nationella program de har påbörjat.

Tyvärr finns det stora brister i den nationella statistiken för nyanlända elever, vilket sätter gränser för vilka analyser som är möjliga och lämpliga att genomföra. Detta beror på att en stor andel av de nyanlända ungdomarna saknar personnummer – eller har saknat personnummer under sin tidigare tid på programmet. Det är först när en elev har folkbokförts och fått ett personnummer som det går att knyta vissa registeruppgifter till eleven och att följa eleven över olika läsår. Detta medför att *inga språkintröduktionselever som fortfarande var asylsökande ingår i våra redovisningar av nybörjarkullarnas fortsatta utbildningar och verksamheter*. Andelen språkintröduktionselever som saknar personnummer har dessutom successivt ökat under en längre period (se faktaruta). Av detta skäl är det svårt att göra jämförelser av elevs senare verksamheter för elever som har påbörjat programmet under olika läsår.

Skolverket har gjort en extra uppgiftsinsamling inom denna studie för att möjliggöra uppföljning av senare verksamheter för en något högre andel av programmets nybörjarelever hösten 2016 än vad som annars hade varit möjligt.

⁸⁴ Skolverket (2016a) och Skolverket (2017a).

⁸⁵ Ibid.

Kapitlets disposition

Kapitlet inleds med en översikt kring de senaste årens migration av nyanlända ungdomar till Sverige, vilket påverkar inströmningen till språkintröduktion. Därefter redovisas statistik om programmets elevantal och kommuner där programmet finns höstterminen 2016. Efter detta följer en redovisning om elevernas utbildningar och verksamhet efter språkintröduktion.

Förändringar i migrationen påverkar programmets förutsättningar

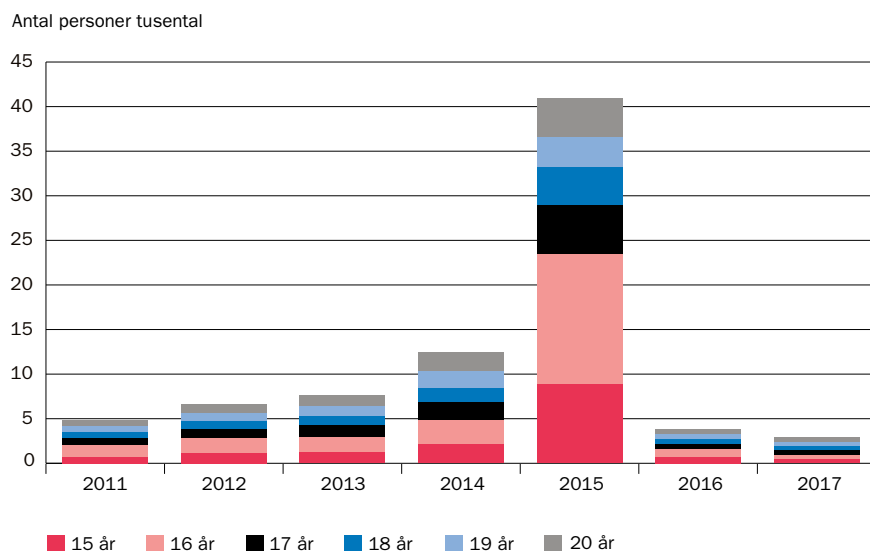
En viktig grund för språkintröduktionsprogrammets storlek och utbildningens förutsättningar under olika läsår är hur antalet elever som börjar på programmet och deras bakgrund förändras över tid. Det saknas registeruppgifter om viktiga bakgrundsfaktorer som kan påverka elevernas studieresultat både på språkintröduktion och eventuella fortsatta studier, så som elevernas tidigare skolbakgrund och språkkunskaper samt deras föräldrars utbildningsnivå. Sådana faktorer är bland annat beroende av vilka länder som eleverna kommer ifrån.⁸⁶ I detta inledande avsnitt presenterar vi därför utvecklingen av antalet asylsökande ungdomar under den senaste sjuårsperioden och tidigare medborgarskapsländer bland asylsökande ungdomar under den senaste treårsperioden. En stor andel av dessa ungdomar har troligtvis gått på språkintröduktion, varav vissa fortfarande befinner sig på programmet.

Kraftig tillbakagång av nyinskrivna ungdomar efter flyktingmottagandets kulmen

Som framgår av diagram 1 ökade antalet nyinskrivna ungdomar hos Migrationsverket successivt under flera år, för att sedan öka kraftigt till följd av det stora flyktingmottagandet hösten 2015. Därefter har antalet minskat drastiskt igen, till en relativt låg nivå under 2016. Antalet asylsökande ungdomar under 2017 är lägre än antalet 2011.

86 Vi preciserar inte i denna rapport vad utvecklingen i elevernas tidigare medborgarskapsländer kan betyda för deras studier på språkintröduktion eftersom detta är komplext. Det handlar bland annat om olika länders utbildningssystem och om det svenska utbildningssystemets möjligheter att ge eleverna studiehandledning på deras modersmål eller starkaste skolspråk. Elever kan också ha fått olika utbildning i samma land, exempelvis beroende på krig eller deras tidigare hemorts avstånd till landets huvudstad.

Diagram 1. Antalet personer i åldrarna 15–20 år som sökte asyl i Sverige per år.

Källa: Migrationsverket

Flertalet av de nyinskrivna ungdomarna hos Migrationsverket kan antas påbörja språkintröduktion med en viss fördröjning, vilket också bekräftas av att programmets storlek fördubblades från hösten 2015 till hösten 2016 (enligt insamlade uppgifter från skolorna den 15 oktober respektive år). Det kommer också elever till språkintröduktion från grundskolan. Det handlar då om elever som var i grundskoleålder när de anlände till landet. Hösten 2016 befann sig nästan 36 000 elever på språkintröduktion, vilket motsvarade cirka 10 procent av alla gymnasieelever höstterminen 2016. Denna ökning innebar en ny situation och nya utmaningar för många kommuner och skolor.⁸⁷ Hösten 2017 har elevantalet minskat något (se tabell 2), vilket beror på att inflödet till programmet är lägre än utfödet.

De asylsökande ungdomarnas medborgarskapsländer har fått jämnare spridning

Tabell 1 visar de asylsökandes medborgarskapsländer 2015–2017. Det land där en person är medborgare stämmer generellt, men inte alltid, överens med personens födelseland.

⁸⁷ Bland annat har skolor brottats med brist på lokaler och personal, så som lärare och studiehandledare på olika modersmål. I en liten ort som Jokkmokk ökade antalet språkintröduktions- elever från ungefär 15 till 76 på bara ett år (från hösten 2015 till hösten 2016) och kom därmed att uppgå till drygt 40 procent av kommunens gymnasieelever. Totalt sett talade dessa elever omkring tolv olika modersmål, varav hälften talades av endast en eller två elever. Skolverket (2017a).

Tabell 1. De fem största medborgarskapsländerna bland ungdomar i åldrarna 15–20 som sökte asyl under 2015, 2016 och 2017.

År 2015			År 2016			År 2017		
Land	Antal	Andel (%)	Land	Antal	Andel (%)	Land	Antal	Andel (%)
Afghanistan	20 371	47	Afghanistan	861	15	Syrien	570	11
Syrien	8 157	19	Syrien	558	10	Eritrea	336	7
Irak	2 989	7	Somalia	313	5	Afghanistan	326	7
Eritrea	2 248	5	Irak	258	4	Marocko	207	4
Somalia	1 792	4	Albanien	202	3	Irak	152	3
Övriga	7 349	17	Övriga	3 621	62	Övriga	3 369	68

Kommentar: Tabellen omfattar samtliga ungdomar som sökte asyl i Sverige under respektive år.

Det är inte bara antalet ungdomar som kommer till Sverige som varierar över tid, utan också varifrån de kommer. Under det stora flyktningmottagandet hösten 2015 kom nästan hälften av alla asylsökande ungdomar från Afghanistan och ungefär var femte från Syrien. Flest ungdomar kom från Afghanistan även 2016, men de utgjorde en lägre andel av samtliga asylsökande ungdomar detta år och ännu lägre under 2017. Istället är det tydligt att de asylsökande ungdomarnas medborgarskapsländer hade en betydligt jämnare spridning under de två senare åren. Bland annat kom över hälften av ungdomarna från något annat land än de fem vanligaste medborgarskapsländerna både 2016 och 2017.

Elev- och kommunstatistik

I detta avsnitt redovisar vi statistik om elever på språkintröduktion och var programmet anordnas. Uppgifterna kommer från Skolverkets elevstatistik som samlas in för alla elever och skolenheter den 15 oktober varje år. De mest aktuella uppgifterna i denna rapport avser hösten 2017. I följande ruta finns mer information om statistiken i detta avsnitt.

En stor andel av eleverna är asylsökande och saknar personnummer

Det finns relativt lite bakgrundsinformation om de elever som går på språkintröduktion hösten 2016 och hösten 2017, vilket beror på att många av de nyanlända ungdomarna är asylsökande och därför inte folkbokförda. För elever som inte har folkbokförts och därmed tilldelats ett personnummer finns enbart information om elevens kön och den ålder som skolan har registrerat för eleven. Det finns alltså inte information om till exempel elevens födelseland, utan denna information finns först i elevregistret när elever har folkbokförts. De som måste ha uppehållsrätt eller uppehållstillstånd för att vistas i Sverige folkbokförs som regel endast om dessa villkor är uppfyllda.⁸⁸ När personnummer saknas går det inte att koppla information om eleven mellan olika dataregister. Därför är det inte möjligt att skilja elever utan personnummer som är nya på språkintröduktion från elever utan personnummer som har gått på programmet även tidigare år. Andelen språkintröduktionselever som saknar personnummer har ökat successivt under flera års tid och uppgick hösten 2016 till 60 procent av programmets elever. Läsåret 2017/18 uppgick andelen till 46 procent av programmets elever. På grund av dessa begränsningar redovisar vi det totala antalet elever på programmet under olika år i detta avsnitt, utan att särskilja så kallade nybörjar- elever.

Avrundningar

I rapporten avrundas ibland procenttal för att göra redovisningen tydligare. Avrundningen gör då att procentsatser inte alltid summeras till exakt 100 procent.

Antalet elever har minskat något från hösten 2016 till hösten 2017

Tabell 2 visar utvecklingen av elevantalet på språkintröduktion från och med att programmet infördes 2011.

Tabell 2. Elever på språkintröduktion hösten 2011–2017. Antal samt andelar av intröduktionsprogrammets och gymnasieskolans elever.

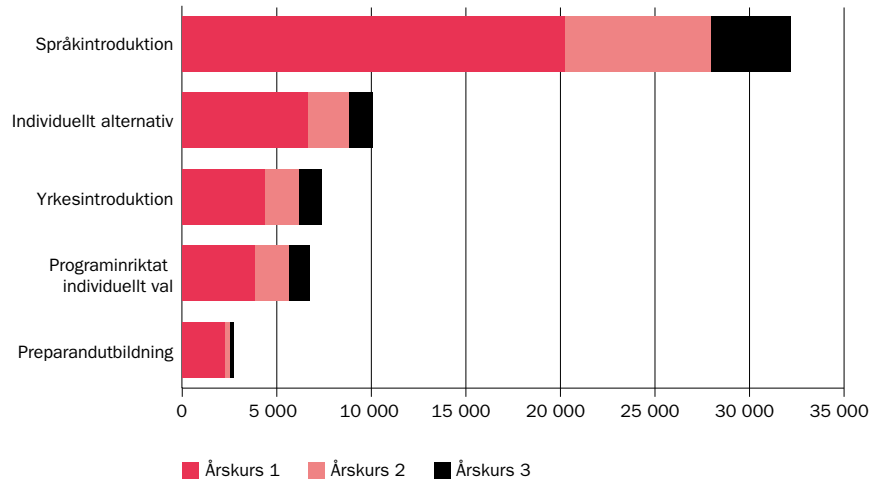
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antal elever	7 586	9 871	12 093	13 966	18 694	35 863	32 185
Andel (%) av samtliga elever på intröduktionsprogram	34	32	35	38	44	60	54
Andel (%) av samtliga elever i gymnasieskolan	2	3	4	4	6	10	9

Antalet elever på språkintröduktion har ökat för varje år från hösten 2011 till och med hösten 2016, då det dessutom fördubblades på bara ett år till följd av det stora flyktingmottagandet i slutet av 2015 (se diagram 1). Hösten 2017 har programmet istället minskat något, vilket beror på ett lägre inflöde än utflöde från programmet till följd av det kraftigt minskade mottagandet från och med 2016 (vilket också framgår av diagram 1). Hösten 2017 finns 32 185 registrerade elever på språkintröduktion, vilket motsvarar drygt hälften av alla elever på intröduktionsprogrammen och nästan var tionde elev i gymnasieskolan.

⁸⁸ 4 § folkbokföringslagen (1991:481).

Introduktionsprogrammets fördelning av elever per program och studieår visas i diagram 2.

Diagram 2. Antal elever på introduktionsprogrammen hösten 2017 per program och studieår.

Som framgår i diagram 2 är språkintröduktion fortfarande betydligt större än något annat introduktionsprogram, sett till antalet elever trots att antalet elever på programmet har minskat något sedan hösten 2016. Det näst största introduktionsprogrammet, individuellt alternativ, samlar inte ens en tredjedel så många elever.

Andelen språkintröduktionselever hos enskild huvudman fortsätter att öka

Den nationella statistiken omfattar också uppgifter om språkintröduktionens könsfördelning och elevernas spridning på skolor med offentliga och enskilda huvudmän, vilket visas i tabell 3.

Tabell 3. Elever på språkintröduktion hösten 2011–2017, fördelade på kön och typ av huvudman.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antal elever	7 586	9 871	12 093	13 966	18 694	35 863	32 185
Andel (%) kvinnor	39	36	37	36	33	21	23
Andel (%) män	61	64	63	64	67	79	77
Andel (%) med offentlig huvudman	99,1	98,6	98,7	98,1	98,2	95,8	93,7
Andel (%) med enskild huvudman	0,9	1,4	1,3	1,9	1,8	4,2	6,3

Det har hela tiden varit en högre andel män än kvinnor på språkintröduktion, men andelen män har blivit ännu högre de två senaste läsåren. En trolig orsak är att de flesta ensamkommande som kom till Sverige under hösten 2015 var pojkar. Hösten 2017 finns 77 procent män och 23 procent kvinnor på programmet.

Andelen elever på språkintröduktion som läser hos enskilda huvudmän var lägre än 2 procent under perioden 2011–2015. Skolverket noterade dock en viss uppgång i denna andel mellan hösten 2015 och 2016. Tabell 3 visar också på en fortsatt uppgång, där drygt 6 procent av alla språkintröduktionselever läser hos en enskild huvudman hösten 2017. Det återstår att se om detta är starten på en längre trend av ökat enskilt huvudmannaskap för språkintröduktion. Andelen språkintröduktionselever hos enskild huvudman är dock fortfarande relativt låg utifrån att 27 procent av landets samtliga gymnasieelever läser hos en enskild huvudman hösten 2017.⁸⁹

Åldersfördelningen kan inte anges för nybörjareleverna hösten 2017

Skolverkets förra uppföljningsrapport om språkintröduktion visade tydligt att elevernas ålder vid studiestart på programmet har stor betydelse för deras möjligheter att hinna uppnå behörighet till nationella program – och därmed också för deras senare utbildningar och verksamheter. I rapporten redovisades också hur åldersfördelningen har utvecklats för nybörjareleverna 2011–2016.⁹⁰ På grund av det stora antalet elever som var nya i språkintröduktion under 2016 utan att ha ett personnummer går det däremot inte att särskilja nybörjare 2017 från elever som redan fanns på programmet hösten 2016 i registerdata. Detta har så stor betydelse för uppskattningar av åldersfördelningen bland programmet nybörjarelever 2017 (eftersom det handlar om väldigt många elever) att vi inte kan fortsätta att redovisa denna utveckling.

Språkintröduktion anordnas i 245 av landets 290 kommuner

Hösten 2017 har 245 av Sveriges 290 kommuner elever i år 1 på språkintröduktion, vilket är en ökning med en kommun jämfört med föregående höst. Gymnasieutbildning förekommer i 261 kommuner hösten 2017, vilket innebär att det enbart finns 16 kommuner där det anordnas gymnasieutbildning men inte språkintröduktion. I 8 kommuner finns tvärtom språkintröduktion som enda förekommande gymnasieutbildning. I ytterligare 20 kommuner finns språkintröduktion tillsammans med andra intröduktionsprogram, men inte något nationellt program.

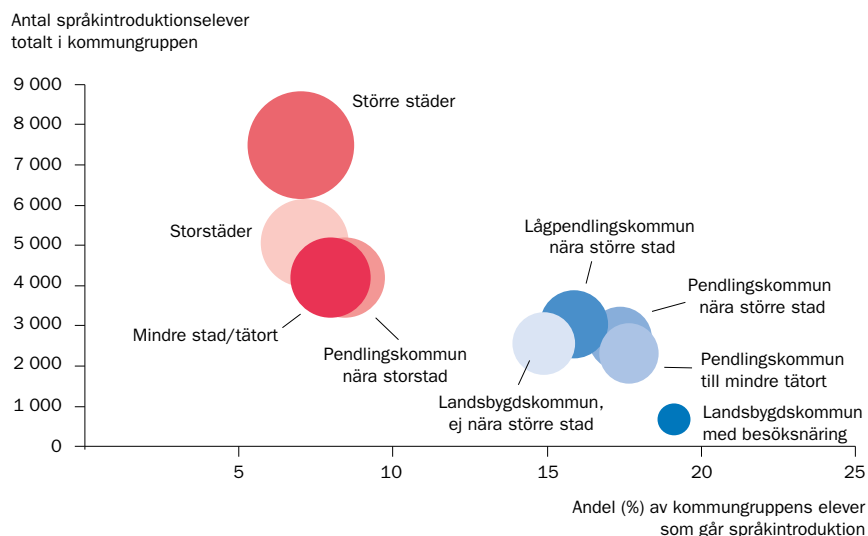
Elevernas spridning över landet

Ett sätt att åskådliggöra språkintröduktionselevernas spridning över olika kommuner är att jämföra deras sammantagna antal och andel av samtliga gymnasieelever i olika kommungrupper. I diagram 3 görs detta utifrån Sveriges kommuner och landstings (SKL) indelning.

⁸⁹ Skolverkets statistik (siris.skolverket.se).

⁹⁰ Skolverket (2017a) s. 23–24 och 31.

Diagram 3. Kommungrupper redovisade efter sitt sammantagna antal elever på språkintrouktion och deras andel (procent) av samtliga gymnasieelever i kommungruppen hösten 2017.

Kommentar: Bubblornas storlek representerar antalet elever på språkintrouktion, i enlighet med y-axeln. Indelningen av kommunerna bygger på SKL:s kommungrupper från 2017. Till storstäder räknas Stockholm, Göteborg och Malmö. Till de större städerna räknas kommuner med minst 50 000 invånare, varav minst 40 000 i största tätorten. Till landsbygdskommuner räknas kommuner med mindre än 15 000 invånare i den största tätorten och ett lågt pendlingsmönster (mindre än 30 procent). Till pendlingskommuner räknas kommuner där minst 40 procent pendlar till annan stad för arbete. Mindre stad/tätort är kommuner med minst 15 000 invånare men mindre än 40 000 i största tätorten.

Språkintrouktionseleverna har i stort sett samma spridning över olika kommungrupper hösten 2017 som hösten 2016.⁹¹ Även om programmet finns i nästan hela landet varierar dess koncentration. De båda kommungrupperna ”storstäder” och ”större städer” samlar till exempel 39 procent av alla elever på programmet. Tillsammans med Sveriges ”mindre städer och tätorter” samt ”pendlingskommuner nära storstäder” samlar de 65 procent av alla språkintrouktionselever (se de röda cirkelarna till vänster i diagrammet). Samtidigt har kommuner utanför dessa städer, tätorter och storstädernas närmaste pendlingsområden en högre andel språkintrouktionselever i förhållande till det totala antalet gymnasieelever i kommungruppen (se de blåa cirkelarna till höger i diagrammet).

Diagram 3 visar alltså elevkoncentrationen på kommungruppsnivå, men inte de variationer som finns mellan enskilda kommuner (även inom samma kommungrupp). På Skolverkets webbplats Siris finns ytterligare information om språkintrouktionselevens geografiska spridning, uppdelat efter kommuner, huvudmän och skolenheter med elever på programmet.⁹²

91 Se Skolverket (2017a) s. 25.

92 Se Skolverkets statistik (siris.skolverket.se).

Elevernas fortsatta utbildningsvägar och verksamheter

I detta avsnitt presenterar vi uppgifter om språkintröduktionselevers fortsatta utbildningsvägar och verksamheter efter det att de påbörjade programmet. Redovisningen baseras på programmets nybörjarelever hösten 2011 och 2012, vilka studeras till och med fyra år efter deras studiestart på programmet (det vill säga fram till hösten 2015 för nybörjarna hösten 2011 och fram till hösten 2016 för nybörjarna hösten 2012).⁹³ Då dessa nybörjarkullar – liksom senare nybörjarkullar – uppvisar liknande rörelsemönster till andra utbildningar och verksamheter så långt som vi kan följa dem, har vi valt att följa nybörjareleverna 2011 och 2012 *tillsammans*. Detta har gett oss möjlighet att låta 7 213 elever ingå i uppföljningen (3545 från nybörjarkullen 2011 och 3668 från nybörjarkullen 2012). Uppgifter om olika nybörjarkullar från hösten 2011 till hösten 2015 finns dessutom i rapportens tabellbilaga. Som vi tidigare har nämnt omfattar uppföljningen enbart de nybörjarelever 2011 och 2012 som då var folkbokförda och hade ett personnummer – det vill säga inte elever som då fortfarande var asylsökande.

Med *utbildningsflöden* avser vi elevernas kronologiska vägar genom det svenska utbildningssystemet från och med deras start på språkintröduktion. De visar exempelvis hur stora andelar av eleverna som enbart har studerat på språkintröduktion respektive har fortsatt att studera på ett annat intröduktionsprogram följt av någon form av vuxenutbildning under uppföljningsperioden. I begreppet *verksamhetsflöden* har vi även inkluderat förekomst av registrerat arbete (AR) respektive statusen ”ej registrerad i utbildning eller arbete” (ER). Alla uppgifter om utbildning och verksamheter avser elevernas aktiviteter under hösten varje år. I nedanstående ruta finns mer information om statistiken i detta avsnitt.

Svårare att följa upp elever i takt med att allt fler nybörjare saknar personnummer

För att följa upp elever över tid krävs att de är folkbokförda och därmed har fått ett svenskt personnummer. Andelen nybörjarelever med personnummer på språkintröduktion har dock minskat för varje år sedan läsåret 2011/12, vilket innebär att andelen elever i respektive nybörjarkull som går att följa över tid också har minskat. Tabellen nedan visar hur andelen elever som saknar personnummer har ökat på språkintröduktionen under perioden 2011–2016.

Hösttermin	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Andel (%) utan personnummer	14	17	20	24	33	61

93 Att vår uppföljningsperiod sträcker sig till och med hösten 2016 beror på att det är så långt som vi har haft tillgång till fullständiga registeruppgifter om vissa utbildningar och sysselsättning från SCB:s register. Uppgifter om gymnasieskolan, vars elevstatistik gäller höstterminens början, finns dock också för hösten 2017 och används i vissa delar av uppföljningen i denna rapport.

Skolverkets uppföljning fokuserar på nybörjareleverna hösten 2011 och 2012

Den uppföljning som redovisas i denna rapport omfattar nybörjareleverna hösten 2011 och 2012. Det är oklart om och i så fall hur bortfallet i form av icke uppföljningsbara elever påverkar tillförlitligheten i de uppgifter som presenteras för respektive år, eftersom vi inte vet om eleverna utan personnummer skiljer sig från övriga elever i avseenden som påverkar vilken verksamhet de har när de avslutat studierna på språkintröduktion. Vi gör dock en särskild uppföljning på detta område för nybörjarelever hösten 2016 längre fram i rapporten som visar på vissa skillnader mellan dessa elevkategorier efter ett år.

Uppgifter om registrerat arbete

Uppgifter om *arbete (AR)* åren efter språkintröduktion är hämtade från Statistiska Centralbyrån (SCB). Dessa uppgifter gäller anställning under november månad och utgår från sysselsättningsregistrets definition av arbete, vilket är minst en rapporterad arbetad timme under månaden. De senast tillgängliga uppgifterna om arbete gäller november 2016.

Data som används för att kategorisera individernas utbildning eller verksamhet vid respektive mätpunkt vid olika tidpunkter

De uppgifter i denna rapport som beskriver elevernas verksamhet vid olika tidpunkter efter påbörjad språkintröduktion är hämtade ur olika register. Alla uppgifter om gymnasiestudier är hämtade från Skolverkets elevregister samt registret över avgångselever från gymnasieskolan. Även om en individ kan ha flera verksamheter, t.ex. både gå i gymnasieskolan och arbeta redovisas bara en av dessa verksamheter. Vi har valt följande prioriteringsordning för vilken verksamhet som redovisas om en individ har flera verksamheter: gymnasieskola, vuxenutbildning, arbete. Om en elev från språkintröduktion exempelvis både arbetar och studerar på vuxenutbildning året efter studiestart kommer statistiken bara visa att nybörjaren studerar i vuxenutbildning.

Uppgifter om vuxenutbildning

Uppgifterna om vuxenutbildning inkluderar kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå, gymnasial nivå samt inom svenska för invandrare (sfi). Också folkhögskola, yrkeshögskola, högskola och arbetsmarknadsutbildningar ingår i detta. Uppgifterna om vuxenutbildningar är prioriterade enligt följande ordning: komvux, högskola/yrkeshögskola, folkhögskola (långa kurser), sfi, arbetsmarknadsutbildningar. Att eleven har kategoriserats som studerande i vuxenutbildning innebär att de deltagit i minst en kurs på dessa utbildningar höstterminen efter att de började på språkintröduktion.

Varken registrerad i utbildning eller arbete

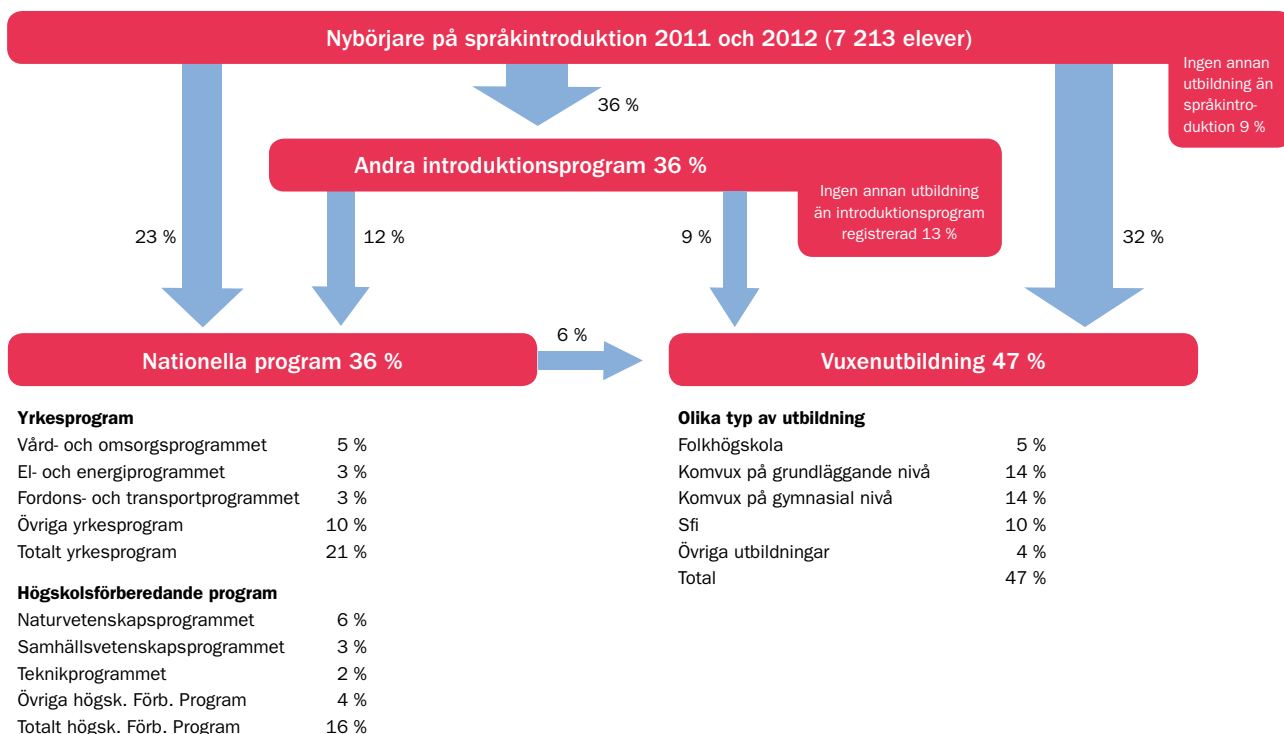
Kategorin *ej registrerad/okänd (ER)* betyder att eleven inte var registrerad i de verksamheter som ingår i de övriga kategorierna. Dessa individer kan exempelvis vara arbetslösa/arbetssökande.

Elever som vid minst ett mättillfälle inte var folkbokförda i Sverige exkluderas från resultatet. Det rör sig endast om en mindre del av eleverna.

Elevernas flöden inom utbildningssystemet

Det förekommer stora variationer i språkintröduktionselevs fortsatta utbildnings- och verksamhetsflöden, vilket vi också utvecklar längre fram. Vi inleder dock med en förenklad översikt som visar de *vanligaste* flödena inom det svenska utbildningssystemet för eleverna.

Diagram 4. Nybörjarelever på språkintröduktion hösten 2011 och 2012 (7 213 elever). Förenklad översikt över vanliga flöden mellan olika utbildningar 1–4 år efter start på programmet.

Som framgår i diagram 4 gick ungefär en tredjedel av nybörjareleverna på språkintröduktion hösten 2011 och 2012 över till något annat introduktionsprogram som sin första fortsatta utbildning under den studerade femårsperioden (fyra år efter starten på språkintröduktion). En nästan lika stor andel studerade vidare på någon form av vuxenutbildning som sin första fortsatta utbildning. Medräknat de elever som kom till vuxenutbildningen efter mellanliggande studier på andra introduktionsprogram och nationella program har nästan hälften av alla språkintröduktionselever varit i vuxenutbildning. Denna vuxenutbildning utgörs i huvudsak av komvux – med jämn spridning av kurser på grundläggande och gymnasial nivå – och därefter sfi och folkhögskola i fallande ordning. Andelen elever som någon gång läser på vuxenutbildning kan också tänkas öka under en ännu längre uppföljningsperiod eftersom det inte finns någon övre åldersgräns för sådan utbildning. Vi återkommer till vuxenutbildningens innehåll längre fram.

Ungefär var femte elev gick över till ett nationellt program som sin första fortsatta utbildning efter språkintröduktion. Medräknat de elever som har påbörjat nationella program efter mellanliggande studier på andra introduktionsprogram har 36 procent av eleverna studerat på nationella program under

uppföljningsperioden. Denna andel bör inte öka nämnvärt vid en utökad uppföljningsperiod, eftersom eleverna då har blivit för gamla för att påbörja nationella program. Vi återkommer till elevernas fördelning på de nationella programmen längre fram. Vi kan också tillägga att nästan 4 procent av eleverna har påbörjat eftergymnasiala studier vid högskola, universitet eller yrkeshögskola under perioden (i tabellerna som redovisar utbildnings- och verksamhetsflöden redovisas dessa utbildningar sammanslagna med förkortningen HS), vilket förutsätter att de har uppnått sådan behörighet efter nationella program eller motsvarande utbildning. Nästan var tionde språkintröduktionselev har däremot inte haft någon annan registrerad utbildning än språkintröduktion under femårsperioden. Det betyder inte att dessa elever har studerat på språkintröduktion under hela perioden, utan samlar alla elever som har läst på programmet i ett eller flera år utan att fortsätta på någon annan utbildning under denna tid. Som framgår längre fram har en del av dessa elever arbetat under perioden.

Denna övergripande och förenklade presentation av språkintröduktions- elevernas utbildningsflöden utvecklas nedan i vår fortsatta presentation av elevernas utbildnings- och verksamhetsflöden.

Övergångarna till vuxenutbildning ökar successivt

I tabell 4 visas de vanligaste utbildningsflödena för språkintröduktionselever vid olika mättillfällen (år) efter starten på programmet. Utbildningsflödena presenteras i fallande storleksordning vid respektive tidpunkt.

Tabell 4. De vanligaste utbildningsflödena ett till fyra år efter nybörjarelevens start på språkintröduktion hösten 2011 och 2012.

Ett år efter start		Två år efter start		Tre år efter start		Fyra år efter start	
	Andel (%)		Andel (%)		Andel (%)		Andel (%)
SP	66	SP	31	SP → VU	26	SP → VU	30
SP → IM	16	SP → IM	22	SP → NP	22	SP → NP	17
SP → NP	11	SP → NP	21	SP → IM	19	SP → IM	13
SP → VU	7	SP → VU	18	SP	15	SP → IM → NP	10
		SP → IM → NP	5	SP → IM → NP	10	SP	9
		SP → IM → VU	2	SP → IM → VU	5	SP → IM → VU	9
		Övriga varianter	1	SP → NP → VU	1	SP → NP → VU	4
				Övriga varianter	4	SP → NP → HS	2
						SP → IM → NP → VU	1
						SP → NP → IM	1
						Övriga varianter	4

Kommentar: I denna tabell särredovisas alla varianter av utbildningsflöden som samlar minst 1 procent av eleverna, medan övriga varianter har klumpats samman. Mer detaljerade uppgifter finns i rapportens tabellbilaga. Av utrymmesskäl är de olika utbildningarna förkortade på följande vis: SP = språkintröduktion, IM = andra introduktionsprogram än språkintröduktion, NP = nationella program, VU = vuxenutbildning (komvux, sfi, folkhögskola och arbetsmarknadsutbildningar), HS = eftergymnasiala utbildningar (högskola, universitet och yrkeshögskola).

Tabell 4 visar att drygt två tredjedelar av nybörjareleverna på språkintröduktion hösten 2011 och 2012 inte hade påbörjat någon annan utbildning än språkintröduktion ett år efter starten på programmet. Eleverna kan dock fortfarande befinna sig på programmet eller i arbete eller ha ett avbrott i sina studier (detta utvecklas längre fram när vi även tittar på elevernas *verksamhetsflöden*). Att inte ha påbörjat någon annan utbildning än språkintröduktion var fortfarande vanligast när vi tittar på utbildningsflöden två år efter studiestarten. Då hade andelen dock sjunkit till en knapp tredjedel av eleverna. Andelen sjunker sedan för varje kommande uppföljningsår, i takt med att eleverna påbörjar andra utbildningar. Fyra år efter studiestart hade 91 procent av eleverna påbörjat minst en annan utbildning än språkintröduktion.

Ett år efter studiestart hade fler elever påbörjat ett annat intröduktionsprogram (16 procent) jämfört med ett nationellt program (11 procent), men redan året därpå befann sig istället fler elever i nationella program än intröduktionsprogram. Det var då 5 procent av eleverna som hade gått från språkintröduktion till ett annat intröduktionsprogram och *därefter* fortsatt på ett nationellt program. Fyra år efter studiestart hade drygt var tionde nybörjarelev följt detta utbildningsflöde (varav ett mindre antal sedan övergick till vuxenutbildning).

Tre respektive fyra år efter studiestarten utgjorde språkintröduktion följt av vuxenutbildning det vanligaste utbildningsflödet. Andelen elever som någon gång påbörjat vuxenutbildning, antingen direkt efter språkintröduktion eller efter fortsatt utbildning på andra intröduktionsprogram och/eller nationella program, ökar också successivt för varje år efter elevernas studiestart. Denna andel kan också av naturliga skäl förväntas öka vid en längre uppföljningsperiod (i takt med att eleverna blir för gamla för fortsatta studier i gymnasieskolan och tillräckligt gamla för att studera på vuxenutbildning).

Utbildningsflödenas variationer utifrån elevernas kön och ålder

I detta avsnitt studerar vi elevernas *utbildningsflöden* i två jämförande perspektiv. Den första tabellen visar de fem vanligaste utbildningsflödena *fyra år efter starten* på språkintröduktion för män respektive kvinnor.

Tabell 5. De fem vanligaste utbildningsflödena fyra år efter nybörjarelevs start på språkintröduktion hösten 2011 och 2012. Jämförelse mellan kvinnor och män.

	Män (antal 4 450)	Kvinnor (antal 2 763)
	Andel (%)	Andel (%)
SP → VU	28	34
SP → NP	18	15
SP → IM	14	11
SP → IM → NP	10	8
SP	9	9

Kommentar: Av utrymmesskäl är de olika utbildningarna förkortade på följande vis: SP = språkintröduktion, IM = andra intröduktionsprogram än språkintröduktion, NP = nationella program, VU = vuxenutbildning (komvux, sfi, folkhögskola och arbetsmarknadsutbildningar).

Tabell 5 visar att det vanligaste utbildningsflödet för såväl kvinnor som män fyra år efter studiestarten på språkintröduktion hösten 2011 och 2012 var studier på språkintröduktion följt av vuxenutbildning. Det var dock vanligare bland kvinnor än män att läsa vidare på vuxenutbildning, medan en något högre andel män än kvinnor istället läste vidare på nationella program. Skillnaden beror inte på att åldersfördelningen skiljer sig mellan män och kvinnor eftersom åldersfördelningen i de båda grupperna är snarlik. Att elevernas ålder vid studiestart har stor betydelse för deras fortsatta utbildningsflöden framgår dock tydligt i nästa tabell.

Tabell 6. De vanligaste utbildningsflödena fyra år efter nybörjarelevens start på språkintröduktion hösten 2011 och 2012. Jämförelse mellan elever i olika åldrar vid studiestarten.

	16 år eller yngre (antal 3 053)	17 år (antal 2 223)	Över 17 år (antal 1 937)
	Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)
SP → NP	24	18	3
SP → IM	20	13	3
SP → IM → NP	16	9	1
SP → VU	11	26	66
SP	9	8	10
SP → IM → VU	8	12	7
SP → NP → VU	4	5	3
SP → NP → HS	2	2	2
SP → IM → NP → VU	1	2	1
SP → NP → IM	1	2	0
SP → VU → HS	0	0	3

Kommentar: Av utrymmesskäl är de olika utbildningarna förkortade på följande vis: SP = språkintröduktion, IM = andra intröduktionsprogram än språkintröduktion, NP = nationella program, VU = vuxenutbildning (komvux, sfi, folkhögskola och arbetsmarknadsutbildningar), HS = eftergymnasiala utbildningar (högskola, universitet och yrkeshögskola). De flöden som är inkluderade i tabellen är de som samlar minst 1 procent av eleverna i någon av åldersgrupperna.

Tabell 6 visar tydligt att elevernas ålder vid studiestarten på språkintröduktion har stor betydelse för deras fortsatta utbildningsflöden fyra år efter studiestarten. Elever som var 17 år eller yngre vid studiestart hade påbörjat nationella program i mycket större utsträckning än de elever som var äldre än 17 år vid studiestart. En klar majoritet av de äldre eleverna hade istället gått över till vuxenutbildning. De elever som var äldre vid studiestarten gick också i mindre omfattning över till andra intröduktionsprogram än språkintröduktion jämfört med de elever som var 17 år eller yngre vid studiestart. Med andra ord är det vanligare att elever som är yngre när de påbörjar studierna på språkintröduktion fortsätter till andra utbildningar inom gymnasieskolan jämfört med elever som är äldre vid studiestarten som istället fortsätter vidare till vuxenutbildning i högre utsträckning.

Uppföljning inklusive tillfällen då elever inte varit registrerade i utbildning

I tabell 7 nedan utökas redovisningen av elevernas utbildningsvägar med uppgifter om eleverna har varit registrerade i arbete respektive inte varit registrerade i vare sig arbete eller studier vid något mättillfälle under uppföljningsperioden. Vi benämner denna utvidgade uppföljning för elevernas *verksamhetsflöden*. De olika verksamhetsflödena presenteras i fallande storleksordning efter mängden elever vid respektive tidpunkt.

Tabell 7. De vanligaste verksamhetsflödena ett till fyra år efter nybörjarelevens start på språkinträdning hösten 2011 och 2012.

Ett år efter start		Två år efter start		Tre år efter start		Fyra år efter start	
	Andel (%)		Andel (%)		Andel (%)		Andel (%)
SP	61	SP	22	SP → NP	21	SP → VU	15
SP → IM	16	SP → NP	20	SP → VU	17	SP → NP	11
SP → NP	11	SP → IM	20	SP → IM	15	SP → IM → NP	8
SP → VU	7	SP → VU	15	SP → IM → NP	9	SP → IM	7
SP → ER	5	SP → ER	7	SP → ER	6	SP → IM → VU	6
SP → AR	1	SP → IM → NP	5	SP	5	SP → ER	5
		SP → IM → VU	2	SP → IM → VU	4	SP → VU → AR	4
		SP → AR	2	SP → VU → ER	2	SP → NP → VU	3
		SP → ER → VU	1	SP → ER → VU	2	SP → VU → ER	3
		SP → VU → ER	1	SP → IM → ER	2	SP → ER → VU	3
		Övriga varianter	6	SP → AR	2	SP → NP → AR	3
				SP → VU → AR	2	SP → IM → ER	3
				Övriga varianter	12	SP → IM → AR	2
						SP → NP → HS	2
						SP → AR	2
						SP → NP → ER	2
						SP → ER → AR	1
						SP → IM → NP → VU	1
						Övriga varianter	17

Kommentar: I denna tabell särredovisas alla verksamhetsflöden som samlar minst 1 procent av eleverna, medan övriga varianter har slagits samman. Mer detaljerade uppgifter finns i rapportens tabellbilaga. Av utrymmesskäl är de olika verksamheterna förkortade på följande vis: SP = språkinträdning, IM = andra introduktionsprogram än språkinträdning, NP = nationella program, VU = vuxenutbildning (komvux, sfi, folkhögskola och arbetsmarknadsutbildningar), HS = eftergymnasiala utbildningar (högskola, universitet och yrkeshögskola), AR = arbete, ER = varken registrerad i utbildning eller arbete.

När vi, som i tabell 7 ovan, har lagt till uppgifter om huruvida eleverna har haft arbete eller varken befunnit sig i utbildning eller arbete vid de olika mät-tillfällena, framträder en mer komplex bild jämfört med när vi enbart tittade på utbildningsflöden. Av tabell 7 framgår bland annat att det var 61 procent av eleverna som fortfarande befann sig på språkintröduktion ett år efter studiestart. Denna andel sjönk till 22 respektive 5 procent de två nästföljande åren. Fyra år efter studiestarten var andelen som fortfarande befann sig på språkintröduktion lägre än 1 procent. Vidare framgår att ungefär var tjugonde nybörjare på språkintröduktion inte hade någon registrerad verksamhet fyra år efter starten på programmet, samtidigt som de inte heller har varit registrerade i någon annan verksamhet än språkintröduktion under uppföljningsperioden.

Det framgår också att 1 procent av nybörjareleverna hade varit registrerade i arbete⁹⁴ redan ett år efter sin start på språkintröduktion. De elever som någon av höstterminerna (ett–fyra år efter start på språkintröduktion) arbetade och inte studerade – sammantaget 20 procent av nybörjareleverna 2011 och 2012 – har stor variation i sina utbildningsflöden. Den enskilt vanligaste varianten i detta avseende var att arbetet föregicks av studier inom vuxenutbildning (4 procent) direkt efter språkintröduktion, men det var nästan lika vanligt att arbetet föregicks av studier på nationella program (3 procent) eller andra intröduktionsprogram (2 procent), respektive enbart studier på språkintröduktion (2 procent utan och 1 procent med mellanliggande avbrott). Studieavbrott mellan olika utbildningar var vanligast mellan språkintröduktion och vuxenutbildning vid varje uppföljningstillfälle under den undersökta perioden.

Verksamhetsflödenas variationer mellan olika nybörjarkullar

Vi avslutar redovisningen av verksamhetsflöden med en jämförelse av nybörjarkullarna på språkintröduktion hösten 2011, 2012 och 2013. Till följd av att vi inkluderar hösten 2013 som startår minskar vår uppföljningsperiod till att sträcka sig till och med *tre år efter studiestart*.

94 Uppgiften om arbete är att betrakta som en kompletterande information i de fall då eleven inte varit registrerad på någon utbildning. Observera att det räcker med en timmes registrerat arbete under november månad för att en elev ska få statusen arbete.

Tabell 8. De tio vanligaste verksamhetsflödena tre år efter nybörjarelevs start på språkintröduktion hösten 2011 och 2012. Jämförelse mellan olika nybörjarkullar.

	2011	2012	2013
	Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)
SP → NP	21	21	20
SP → VU	16	18	21
SP → IM	15	15	14
SP → IM → NP	9	9	8
SP → ER	7	6	7
SP	6	5	6
SP → IM → VU	4	4	4
SP → ER → VU	3	2	3
SP → VU → ER	3	2	2
SP → AR	2	2	2
Någon gång på NP under perioden	34	35	31
Någon gång på VU under perioden	33	33	36
Någon gång ej registrerad under perioden	19	18	18

Av utrymmesskäl är de olika verksamheterna förkortade på följande vis: SP = språkintröduktion, IM = andra intröduktionsprogram än språkintröduktion, NP = nationella program, VU = vuxenutbildning (komvux, sfi, folkhögskola och arbetsmarknadsutbildningar), AR = arbete, ER = varken registrerad i utbildning eller arbete.

Den övergripande slutsats som kan dras av tabell 8 är att språkintröduktions-
 elevernas fortsatta verksamhetsflöden är påfallande stabila mellan de olika
 nybörjarkullarna hösten 2011, 2012 och 2013. Den enda klara skillnaden
 mellan kullarna är att en högre andel av nybörjareleverna hösten 2013 hade gått
 över direkt till vuxenutbildning efter språkintröduktion (21 procent) jämfört
 med nybörjarkullen 2012 (18 procent) och, framför allt, jämfört med 2011
 (16 procent) tre år efter studiestart. Det är också en något lägre andel av
 nybörjareleverna 2013 som *någon gång* till och med tre år efter studiestart på
 språkintröduktion har befunnit sig på ett nationellt program än i de båda
 tidigare nybörjarkullarna, medan det motsatta gäller för vuxenutbildning.

Elevernas fortsatta utbildningar

I detta avsnitt tittar vi lite närmare på språkintröduktionselevernas fortsatta
 utbildning på andra intröduktionsprogram, nationella program och vuxen-
 utbildning. Precis som ovan är det nybörjareleverna hösten 2011 och 2012
 som följs upp.

Elever som har påbörjat andra intröduktionsprogram

Tabell 9 visar hur stor andel av nybörjarna på språkintröduktion hösten 2011
 och 2012 som någon gång under de fyra följande läsåren också har varit inskrivna
 på ett annat intröduktionsprogram i gymnasieskolan. Två olika andelsuppgifter
 presenteras för varje intröduktionsprogram i tabellen. På den första raden per
 program redovisas andelen elever som befann sig på programmet vid det
 aktuella mätillfället. På den andra raden per program redovisas andelen elever

som har befunnit sig på programmet vid *något* tillfälle till och med det aktuella mättillfället, oavsett hur länge de befann sig på programmet och om de sedan har lämnat programmet.

Tabell 9. Studier på andra introduktionsprogram för nybörjarelever på språkintröduktion hösten 2011 och 2012. Fördelning per program.

Nybörjare 2011 och 2012	Ett till fyra år efter starten på språkintröduktion			
	Efter ett år	Efter två år	Efter tre år	Efter fyra år
Yrkesintröduktion				
Andel som varit på programmet något tillfälle	4 %	10 %	14 %	15 %
Andel som har programmet som senaste program	.	9 %	10 %	7 %
Preparandutbildning				
Andel som varit på programmet något tillfälle	5 %	8 %	8 %	8 %
Andel som har programmet som senaste program	.	4 %	2 %	1 %
Individuellt alternativ				
Andel som varit på programmet något tillfälle	5 %	10 %	11 %	11 %
Andel som har programmet som senaste program	.	6 %	4 %	2 %
Programinriktat individuellt val				
Andel som varit på programmet något tillfälle	2 %	5 %	7 %	8 %
Andel som har programmet som senaste program	.	4 %	5 %	4 %

Tabell 9 visar att det förekommer att språkintröduktionselever får fortsatt utbildning på samtliga andra intröduktionsprogram, men att yrkesintröduktion med tiden samlar flest elever. Utbildning på yrkesintröduktion syftar bland annat till att eleverna ska få en yrkesinriktad utbildning som underlättar för dem att etablera sig på arbetsmarknaden eller som leder till studier på ett yrkesprogram.⁹⁵

Elever som har påbörjat nationella program

En dryg tredjedel (36 procent) av de elever som påbörjade språkintröduktion 2011 och 2012 har någon gång varit inskrivna på nationella program under de fyra följande åren efter sin studiestart.⁹⁶ I princip alla övergångar till nationella program har skett mellan ett och tre år efter starten på språkintröduktion. Tabell 10 visar vilka nationella program som eleverna har påbörjat. I de fall när elever har bytt nationellt program under perioden redovisas deras första påbörjade program.

⁹⁵ 17 kap. 3 § skollagen (2010:800).

⁹⁶ Uppföljningen i denna rapport följer eleverna i både gymnasieskola och vuxenutbildning, för gymnasieskola finns dock data även för hösten 2017 tillgänglig. Med denna data framgår att fem år efter studiestarten så har ytterligare 0,8 procent av gruppen varit registrerade på nationellt program.

Tabell 10. Studier på nationella program för nybörjarelever på språkintröduktion hösten 2011 och 2012. Fördelning per program för elevernas första nationella program till och med fyra år efter studiestart.

	Antal	Andel (%)
Naturvetenskapsprogrammet	411	16
Vård- och omsorgsprogrammet	394	15
Samhällsvetenskapsprogrammet	249	10
El- och energiprogrammet	220	8
Fordons- och transportprogrammet	184	7
Teknikprogrammet	168	6
Handels- och administrationsprogrammet	163	6
Ekonomiprogrammet	160	6
Bygg- och anläggningsprogrammet	115	4
Barn- och fritidsprogrammet	111	4
International Baccalaureate	76	3
Industri tekniska programmet	74	3
Estetiska programmet	63	2
Hotell och turismprogrammet	58	2
Hantverksprogrammet	55	2
Restaurang- och livsmedelsprogrammet	52	2
VVS- och fastighetsprogrammet	52	2
Humanistiska programmet	7	0
Riksrekryterande utbildningar	6	0
Naturbruksprogrammet	3	0
Totalt	2 621	100

De tidigare språkintröduktionselevernas fördelning på de nationella programmen skiljer sig i vissa avseenden från samtliga elevers fördelning på dessa program. Till att börja med är det betydligt vanligare bland språkintröduktionseleverna att påbörja ett yrkesprogram – 59 procent jämfört med 33–35 procent av dem som läser nationella program totalt i gymnasieskolan höstterminen 2017 – vilket faller sig naturligt utifrån rådande behörighetsregler till yrkesprogrammen respektive de högskoleförberedande programmen och den begränsade tid som språkintröduktionseleverna har på sig för att uppnå behörighet till dessa fortsatta gymnasieutbildningar. Vidare läser en påtagligt hög andel av språkintröduktionseleverna vidare på vård- och omsorgsprogrammet – 15 procent av dem som påbörjar nationella program,⁹⁷ jämfört med omkring 3 procent av eleverna totalt på nationella program i riket. Bland de tidigare språkintröduktionseleverna är just naturvetenskapsprogrammet och vård- och omsorgsprogrammet de två största nationella programmen. Dessa båda program samlar sammantaget 30 procent av språkintröduktionseleverna, medan spridningen är jämnare mellan de övriga programmen.

⁹⁷ Om man även tar hänsyn till programbyten ökar andelen något och vård- och omsorgsprogrammet blir det enskilt vanligaste programmet.

Precis som i totalpopulationen gymnasieelever finns det också skillnader bland språkintröduktionseleverna vad gäller kvinnors och mäns fördelning på nationella programmen. Kvinnorna på språkintröduktion har i högst utsträckning påbörjat vård- och omsorgsprogrammet (23 procent), naturvetenskapsprogrammet (21 procent) och samhällsvetenskapsprogrammet (12 procent). För männen var fördelningen mellan olika program något mera spridd. Högst andel har påbörjat el- och energiprogrammet (13 procent), naturvetenskapsprogrammet (13 procent) och vård- och omsorgsprogrammet (11 procent).

Elevernas studieresultat på nationella program

I den följande redovisningen av språkintröduktionselevs studieresultat på nationella program följer vi enbart nybörjarkullen hösten 2011. Anledningen till det är att andelen elever som har gått ut ett helt nationellt program fortsätter att öka åtminstone upp till och med sex år efter starten på språkintröduktion, samtidigt som de tillgängliga betygsuppgifterna i denna uppföljningsrapport enbart sträcker sig upp till fem år efter studiestart för nybörjarkullen 2012. Att språkintröduktionselever kan behöva mångåriga gymnasiestudier följer av att det tar tid att både uppnå behörighet till och genomföra ett nationellt program.

I tabell 11 presenteras uppgifter om elevers studier på nationella program för nybörjareleverna 2011, dels som andelar av de elever i kullen som har påbörjat nationella program, dels som andelar av samtliga nybörjarelever på språkintröduktion 2011.

Tabell 11. Studieresultat på nationella program sex år efter studiestart för nybörjarelever på språkintröduktion hösten 2011.

	Antal	Lämnat nationellt program utan ett betygsdokument	Fortfarande registrerad på nationellt program	Studiebevis med färre än 2 500 betygsatta poäng	Studiebevis med minst 2 500 betygsatta poäng	Examen
Nybörjarelever hösten 2011 som har påbörjat nationella program	1 299	24 %	1 %	12 %	16 %	47 %
Samtliga nybörjarelever hösten 2011	3 545	70 %	0 %	5 %	6 %	18 %

Kommentar: Andelen elever med examen är ca 1 procentenhet högre i de resultat som presenteras i denna tabell jämfört med motsvarande uppgift i den officiella statistiken. Det beror på att elever som har varit borta från folkbokföringen vid något av mätillfällena exkluderas i denna rapport medan de ingår i den officiella statistiken över genomströmningen i gymnasieskolan.

Nästan hälften av de nybörjarelever på språkintröduktion hösten 2011 som har *påbörjat* ett nationellt program har också tagit en examen sex år efter sin studiestart. Därutöver har 16 procent av de som har läst på nationella program fått ett studiebevis med minst 2 500 betygsatta poäng och 12 procent ett studiebevis med färre än 2 500 betygsatta poäng. Tabell 11 visar också att var fjärde elev som har påbörjat nationella program har lämnat gymnasieskolan utan att få en examen eller ett studiebevis. Om vi istället tittar på *samtliga* nybörjarelever på språkintröduktion hösten 2011 var det nästan var femte elev som hade uppnått examen och var tionde som fått ett studiebevis från ett nationellt program sex år efter sin studiestart.

Elever som har påbörjat vuxenutbildning

Av nybörjareleverna på språkintröduktion hösten 2011 och 2012 har 47 procent varit registrerade på någon form av vuxenutbildning (utbildning utanför gymnasieskolan på högst gymnasial nivå) under någon hösttermin upp till och med fyra år efter sin studiestart.⁹⁸ De fyra vanligaste utbildningsflödena för dessa elever redovisas i tabellen nedan.

Tabell 12. De fyra vanligaste utbildningsflödena ett till fyra år efter nybörjarelevs start på språkintröduktion hösten 2011 och 2012 för de elever som har varit registrerade i vuxenutbildning.

	Antal	Andel (%)
SP → VU	2 192	30
SP → IM → VU	620	9
SP → NP → VU	302	4
SP → IM → NP → VU	93	1
Övriga kombinationer	172	2

Kommentar: Till skillnad från i tabell 4 prioriteras i denna tabell olika former av vuxenutbildning före arbete om en individ både har studerat och haft arbete vid samma mätillfälle.

Som framgår av tabell 12 var det bland de språkintröduktionselever som sedan studerat på vuxenutbildning vanligast att gå över till vuxenutbildningen efter studierna på språkintröduktion.⁹⁹ Detta utbildningsflöde följde nästan en tredjedel av eleverna. Eleverna som sedan läst på vuxenutbildning har i lägre utsträckning studerat på introduktionsprogram och/eller nationella program jämfört med den totala gruppen nybörjare 2011 och 2012 (se till exempel tabell 7).

Tabell 13 redovisar den *första* vuxenutbildning som eleverna ovan har påbörjat.

Tabell 13. Elever som varit registrerade i vuxenutbildning någon gång ett till fyra år efter starten på språkintröduktion. Fördelade efter typ av utbildning. Nybörjare 2011 och 2012.

	Antal	Andel av dem som varit i vuxenutbildning under mätperioden (%)	Andel av samtliga nybörjare (%)
Komvux på grundläggande nivå	1 008	30	14
Komvux på gymnasial nivå	1 017	30	14
Komvux sfi	730	22	10
Folkhögskola	334	10	5
Övriga utbildningar	290	9	4
Totalt	3 379	100	47

Kommentar: I kategorin övriga utbildningar ingår arbetsmarknadsutbildningar, tekniskt basår vid högskola och utlandsstudier med CSN-bidrag.

98 Ungefär 2 procent av nybörjareleverna hösten 2011 och 2012 har också påbörjat eftergymnasial utbildning i form av studier på yrkeshögskola, högskola eller universitet till och med fyra år efter sin studiestart. Dessa studier redovisas inte i detta avsnitt, i vilket vi fokuserar på vuxenutbildning på högst gymnasial nivå.

99 Av tabellen framgår dock inte om eleverna har haft studieuppehåll eller arbetat mellan utbildningarna.

Tabellen visar att det är ganska stor spridning gällande vilka former av vuxenutbildning som språkintröduktionselever har påbörjat efter gymnasieskolan, men att de vanligaste utbildningarna är kommunal vuxenutbildning på grundläggande och gymnasial nivå.

Elevernas kurser och ämnen i den kommunala vuxenutbildningen

Tabell 14 visar vilka ämnen och kurser som eleverna läste under den första höstterminen¹⁰⁰ i kommunal vuxenutbildning (komvux). Redovisningen omfattar de nybörjarelever på språkintröduktion hösten 2011 och 2012 som någon gång upp till och med fyra år efter starten på språkintröduktion hade övergått till kommunal vuxenutbildning. Observera att vi här redovisar komvux exklusive sfi (svenska för invandrare). De avvikelser i andelsuppgifter som finns mellan denna redovisning och den tidigare redovisningen i rapporten – till exempel i det inledande flödesdiagrammet – beror på att elever som påbörjade sina studier på vuxenutbildning i någon annan utbildning, till exempel sfi och därefter har läst på komvux inkluderas i detta avsnitt.

100 Vi utgår här från den första höstterminen på vuxenutbildning eftersom relativt få elever har påbörjat vuxenutbildning under våren. Dessutom läser dessa elever i stor utsträckning samma kurser även på hösten. De uppgifter som presenteras är därför snarlika de som hade gällt om vi även hade inkluderat studiestart på våren.

Tabell 14. De vanligaste kurserna som eleverna har läst under den första höstterminen på komvux upp till och med fyra år efter studiestart. Nybörjare på språkintröduktion hösten 2011 och 2012.

	Antal	Andel (%) av eleverna som påbörjat kursen eller ämnet
Kurser på grundläggande nivå (fallande ordning)		
Svenska som andraspråk	1 099	45
Engelska	573	23
Matematik	447	18
Orienteringskurs	241	10
Samhällskunskap	182	7
Övriga ämnen (minst ett)	34	1
De vanligaste kurserna på gymnasial nivå (fallande ordning)		
Svenska som andraspråk 1	410	17
Engelska 5	261	11
Matematik 1b	201	8
Samhällskunskap 1b	188	8
Vård- och omsorgsarbete 1	167	7
Engelska 6	135	6
Medicin 1	111	5
Svenska som andraspråk 2	108	4
Psykologi 1	105	4
Orienteringskurser (minst en)	368	15
Övriga kurser (minst en)	977	40

Kommentar: En orienteringskurs ska ha ett eller flera av följande syften: medverka till väl underbyggda beslut om studie- eller yrkesval, ge ökade studietekniska färdigheter, vara en introduktion till kurser inom olika kunskapsområden, ge tillfälle till validering, ge modersmålsstöd eller studiehandledning på modersmål eller ge stöd i form av yrkessvenska.

Tabell 14 omfattar de nästan 2 500 nybörjarelever på språkintröduktion hösten 2011 och 2012 (33 procent av det totala antalet nybörjare 2011 och 2012) som har påbörjat vuxenutbildning inom fyra år efter sin studiestart. Dessa elever har läst en eller flera kurser under sin första hösttermin på vuxenutbildningen, vilket förklarar att antalsuppgifterna i tabellen överstiger antalet berörda elever. Av dessa elever läste ungefär lika många huvudsakligen kurser på grundläggande nivå som på gymnasial nivå (se tidigare flödesdiagram). En femtedel av eleverna (20 procent) läste på både grundläggande och gymnasial nivå. Totalt sett läste eleverna i genomsnitt 2,9 gymnasiala kurser och/eller kurser på grundskolenivå. Om elever läst en gymnasiekurs eller ett grundskoleämne uppdelad i delkurser har dessa i denna rapport slagits samman och redovisas tillsammans.

Eleverna läste i genomsnitt 1,7 ämnen på grundläggande nivå. Den vanligaste kursen på grundläggande nivå var svenska som andraspråk. Även på gymnasial nivå är svenska som andraspråk stort. De gymnasiala studierna är dock spridda över ett stort antal kurser. I tabellen redovisas de tio vanligaste kurserna, varav psykologi 1 bara lästes av 4 procent av eleverna. Med andra ord läser 40 procent av de tidigare språkintröduktionseleverna en stor mängd olika kurser inom

komvux men det är få elever som läser var och en av dessa olika kurser. Det är också noterbart att det av mer renodlade yrkeskurser enbart är kurser från vård- och omsorgsområdet (vård- och omsorgsarbete 1, medicin 1 och psykologi 1) som finns med bland de tio vanligaste gymnasiala kurserna för eleverna.

Elevernas kurser i den kommunala vuxenutbildningen

Tabell 15 visar resultaten i de kurser som nybörjareleverna på språkintröduktion hösten 2011 och 2012 läste under sin första termin i komvux. Observera att dessa resultat inte ger en fullständig bild av hur det gått för eleverna i komvux eftersom det bara är resultat från elevernas första hösttermin som ingår i tabellen.

Tabell 15. Betyg eller annan status för kurser som eleverna läste under sin första hösttermin på komvux upp till och med fyra år efter studiestart. Nybörjarelever hösten 2011 och 2012.

	Grundläggande nivå		Gymnasial nivå	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Fortsätter under nästa termin	1 036	37	1 209	27
Avbruten kurs	507	18	805	18
Minst godkänt	598	22	1 545	34
F eller streck	395	14	617	14
Avslutad orienteringskurs	244	9	331	7

Kommentar: I tabellen ingår komvux på grundläggande eller gymnasial nivå, dock inte svenska för invandrare (sfi).

Det var ungefär en femtedel av alla lästa kurser som avbröts av eleven under första terminen. Det kan förstås ha många olika förklaringar. Till exempel kan det vara ett byte av studieväg eller en övergång till arbete. Totala avbrottsfrekvensen för komvuxkurser på ett helt kalenderår har legat stabilt på 17 till 19 procent för komvux totalt under de senaste tio åren. Så avbrottsfrekvensen för denna grupp av elever sticker inte ut särskilt. Kurserna fortsatte vanligtvis nästföljande termin. Bland dem som hade avslutat en kurs var det dock relativt vanligt med ett underkänt betyg eller att betyg inte kunnat sättas; 14 procent av kurserna som eleverna läste hade avslutats utan godkänt betyg.

Elever som påbörjade språkintröduktion 2015–2016

Eftersom det i det stora flyktingmottagandet under hösten 2015 kom många nyanlända ungdomar innebar det ett stort tillflöde av elever till språkintröduktionsprogrammet. Hösten 2016 gick över 20 000 elever registrerade som förstaårselever på språkintröduktion vilket var långt fler än hösten 2015.¹⁰¹ Eftersom en så stor andel av de elever som befunnit sig på språkintröduktion de senaste åren började på programmet vid denna tidpunkt är det intressant att redovisa resultat för denna årskull särskilt.

101 En stor del av dessa elever sökte asyl i Sverige hösten 2015. Men hösten 2016 var första höstterminen de var registrerade i gymnasieskolan. Tiden för deras start i gymnasieskolan är okänd. Det är också okänt i vilken utsträckning de först varit i grundskolan innan starten på språkintröduktion.

Ett problem är dock att en stor del av förstaårseleverna 2016 hade pågående asylärenden vid tidpunkten då statistikuppgifter om eleverna samlades in, vilket innebär att en majoritet av eleverna inte hade personnummer. Därmed saknas information för att dessa elever ska kunna följas mellan olika register. Uppföljningen för den grupp elever som hade pågående asylärenden måste därför anpassas vilket innebär att uppföljning för eleverna som började språkintroduktion under 2015 och 2016 här redovisas separat från övriga studier av utbildnings- och verksamhetsflöden.

Syftet med detta avsnitt är att ge en bild av hur studierna än så länge ser ut för de elever som påbörjade språkintroduktion under 2015 och 2016, inklusive de elever som först senare blev folkbokförda och fick personnummer.

Uppföljning baserad på extrainsamlad identifierande information

Uppföljningen i detta avsnitt bygger på en kompletterande insamling av uppgifter som gjordes efter den ordinarie insamlingen av uppgifter om gymnasieskolans elever 15 oktober 2016.¹⁰² För att kunna följa åtminstone en del av de elever som hösten 2016 saknade personnummer över tid fick skolor och huvudmän med språkintroduktion i mån av tillgång lämna in elevernas dossiernummer.¹⁰³ Om eleverna senare blivit folkbokförda och i samband med det fått ett personnummer, har det varit möjligt att koppla dossiernumret till det nya personnumret för att på så sätt kunna följa upp dessa elevers verksamhet 2017 inom gymnasieskolan. Att kunna följa de elever som hade pågående asylärenden kan ge en indikation om hur övergångsmönstren ser ut för den större grupp elever som var asylsökande i början av sina gymnasiestudier och som inom första året fått uppehållstillstånd. Slutsatser från specialuppföljningen bör dras med viss reservation för osäkerhet som beror på ofullständiga uppföljningsdata. Tabell 16 beskriver antalet elever som ingår i denna specialuppföljning,¹⁰⁴ och ger en bild av hur många andra elever som också var nya på språkintroduktion 2016 som vi inte har någon identifierande information för.

102 Urvalet bestod av 419 skolenheter och 36 huvudmän. Vi fick svar från 368 skolenheter och 34 huvudmän. 256 skolenheter angav att de har tillgång till elevers dossiernummer. 46 skolenheter angav att de ej har tillgång, men att de finns hos huvudmannen. 66 angav att vare sig skolenheten eller huvudmannen har tillgång till dossiernummer. 26 av huvudmännen angav att de har tillgång till dossiernummer. 8 angav att de inte har det. Slutligen resulterade insamlingen i att dossiernummer för totalt 390 av 419 skolenheter (93 procent) hade skickats in. Detta visar att det inte bör finnas några bortfallsskevheter pga. bortfall av skolenheter. Det partiella bortfallet per skolenhet är okänt. Kontakter med skolhuvudmän i förberedande syfte visade på att ett visst partiellt bortfall sannolikt kan finnas pga. skillnader i hantering och insamling av dossiernummer.

103 Det nummer som Migrationsverket använder som identifieringsnummer för asylsökande. Skolornas huvudmän har i många fall tillgång till dessa nummer eftersom de krävs vid ansökning av statsbidrag för asylsökande elever.

104 Uppföljningsgruppen har rensats på två sätt innan deras resultat analyseras. Detta sker för att ta bort registreringar som med stor sannolikhet ger felaktiga uppgifter. En del dossiernummer som skolorna rapporterat förefaller vara felaktiga då de senare fått träff mot ett personnummer med helt annan ålder än vad som angetts i det tillfälliga nummer (kallat TF-nummer) som skolan angett vid elevinsamlingen 15 oktober. Vi har tillämpat en gräns på högst fyra års skillnad mellan TF-numret och senare matchade personnummer. Den andra rensningen av materialet är att elever som folkbokförts efter augusti 2017 och senare har tagits bort. Detta eftersom vissa av dessa elever inte har hunnit rapporteras in i studerande-rapporteringen om de folkbokförts så sent in på studeranderapporteringen till CSN (första utbetalningen av studiebidrag görs i september).

Tabell 16. Identifikation i statistiken – Nybörjare på språkinträdning ht 2016.

	Antal	Andel (%)
Identifierad via personnummer	6 212	31
Identifierad via dossiernummer	1 866	9
Ingen identifierande information	12 260	60
Totalt	20 338	100

Bland eleverna där vi inte har någon identifierande information har vi inte möjlighet att veta vilka och hur många som har fått uppehållstillstånd och därför har fått ett svenskt personnummer sedan hösten 2016.¹⁰⁵

Liknande mönster för eleverna som följts upp med hjälp av dossiernummer

En övergripande slutsats i den föregående uppföljningsrapporten om språkinträdning¹⁰⁶ var att det finns stabila mönster i elevernas rörelse från språkinträdning till andra verksamheter, för de elever som började på programmet 2011–2015. Mönstret är fortsatt stabilt för elever som började språkinträdning 2016 med personnummer, sett till uppföljning ett år efter studiestarten. Detta innebär att ungefär 62 procent är fortsatt registrerade på språkinträdning. För eleverna som följts upp genom dossiernummer är övergångarna liknande. I tabell 17 redovisas vilket program dessa elever befinner sig på hösten 2017, det vill säga ett år efter starten på språkinträdning.

Tabell 17. Verksamhet ett år efter starten för nybörjare 2011–2016. Samtliga elever fördelade efter typ av identifikation.

	Antal totalt	IMIND	IMPRE	IMPRO	IMSPR	IMYRK	HFP	YP	Utanför gymnasiet*
		Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)
2016 Dossiernummer	1 866	4	2	0	70	2	3	2	16
2016 Personnummer	6 212	5	3	1	62	5	6	4	14
2011–2015 Personnummer	22 064	5	4	1	62	4	6	4	13

* Observera att eleverna kan studera utanför gymnasieskolan. Det finns dock inte ännu registerinformation om studier i t.ex. komvux och sfi under hösten och kalenderåret 2017. Denna statistik färdigställs under juni 2018.

Kommentar: Följande förkortningar har använts; individuellt alternativ (IMIND), preparandutbildning (IMPRE), programriktat individuellt val (IMPRO), språkinträdning (IMSPR), yrkesinträdning (IMYRK), högskoleförberedande program (HFP) och yrkesprogram (YP).

När det gäller de elever som vi fått identifierande information för genom extra-insamlingen skiljer sig resultaten från de elever som redan hade personnummer när de började i gymnasieskolan. En högre andel, 12 procentenheter fler, återfanns inte som registrerade i gymnasieskolan hösten efter starten. Detta indi-

¹⁰⁵ Att vi inte har någon identifierande information kan både bero på att skolan inte hade möjlighet att lämna in dossiernumret i den kompletterande insamlingen eller att eleven inte har fått uppehållstillstånd och därmed inte fått ett personnummer.

¹⁰⁶ Skolverket (2017a).

kerar att denna elevgrupp har liknande flöde från språkinstruktionen som de elever som redan vara folkbokförda när de inledde sina studier. Det finns dock en potentiell felkälla i att eleverna tidigare varit registrerade utan personnummer – nämligen att verksamheten behöver registrera personnumret när väl eleven fått ett sådant. Om nya personnumret inte har registrerats ser det ut som att eleven inte finns i gymnasieskolan. En längre sådan fördröjning är dock osannolik eftersom eleven inte kan få sitt studiestöd utbetalat om skolan inte gör studenterapporteringen. Det går visserligen att få retroaktiv utbetalning, men enbart första månaden. Det finns alltså incitament för skolan att rapportera eleverna till CSN.¹⁰⁷

I tabellerna nedan redovisas samma statistik men uppdelad i två åldersgrupper. Tabell 18 visar utfallet för elever som var 17 år eller yngre när de påbörjade språkinstruktion. Tabell 19 visar utfallet för dem som var 18 år eller äldre.

Tabell 18. Verksamhet ett år efter starten för nybörjare 2011–2016. Elever som var 17 år eller yngre vid starten på språkinstruktion.

	Antal totalt	IMIND	IMPRE	IMPRO	IMSPR	IMYRK	HFP	YP	Utanför gymnasiet
		Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)
2016 Dossiernummer	1 450	5	2	0	76	2	3	2	10
2016 Personnummer	4 239	6	3	2	68	4	7	4	5
2011–2015 Personnummer	15 900	6	4	1	67	4	7	5	5

Tabell 19. Verksamhet ett år efter starten för nybörjare 2011–2016. Elever som var 18 år eller äldre vid starten på språkinstruktion.

	Antal totalt	IMIND	IMPRE	IMPRO	IMSPR	IMYRK	HFP	YP	Utanför gymnasiet
		Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)
2016 Dossiernummer	416	3	1	1	50	3	3	3	36
2016 Personnummer	1 973	3	1	1	49	5	5	3	33
2011–2015 Personnummer	6 164	4	2	1	48	4	4	3	35

Kommentar: Följande förkortningar har använts; individuellt alternativ (IMIND), preparandutbildning (IMPRE), programriktat individuellt val (IMPRO), språkinstruktion (IMSPR), yrkesintroduktion (IMYRK), högskoleförberedande program (HFP) och yrkesprogram (YP).

Tabellerna visar på en skillnad mellan de yngre och de äldre elevgrupperna. Bland de yngre eleverna, som var 17 år eller yngre hösten 2016, är skillnaderna mellan eleverna som följts upp med dossiernummer och övriga elevgrupper större. Eleverna som identifierats via dossiernummer återfinns inte i lika hög utsträckning inom gymnasieskolan på hösten det andra året efter första

107 En granskning har också gjorts på kommun- och skolnivå där det konstaterats att det inte finns någon skevhet i rapporteringen som tyder på att vissa skolor missat att rapportera eleverna.

registreringen på språkintröduktion. Skillnaden mellan gruppen som identifierats genom dossiernummer och övriga elevgrupper är inte lika stor bland eleverna som var 18 år eller äldre även om det finns en skillnad även i denna grupp. Det visar sig också att de yngre eleverna som identifierats via dossiernummer i högre utsträckning än övriga elevgrupper är kvar på språkintröduktion ett år efter starten. Att eleverna inte hade svenskt personnummer kan betyda att de kommit in senare i skolan jämfört med de elever som redan var folkbokförda. Detta skulle kunna vara en förklaring till att fler är kvar på språkintröduktion i denna grupp jämfört med övriga uppföljningsgrupper.

Slutsatser från den nationella statistiken

Elevantalet fortfarande högt på språkintröduktion men fortsatt minskning förväntas

Hösten 2017 går nästan lika många elever på programmet som det föregående året men inflödet har minskat. Programmet finns fortfarande i en stor majoritet av landets kommuner och eleverna på programmet utgör fortfarande en stor andel av det totala antalet elever i gymnasieskolan. En successiv minskning av antalet elever kan dock väntas eftersom antalet asylsökande ungdomar i gymnasieåldern har minskat dramatiskt sedan 2015. Ett fortsatt inflöde på programmet kan dock väntas av elever som anlänt till Sverige sent i grundskolan.

Flöden till andra utbildningar efter språkintröduktion är fortsatt stabila över tid

Jämförelser mellan olika årskullar visar att eleverna som påbörjat språkintröduktion från 2011 till 2015 följer liknande mönster gällande övergångar till andra utbildningar. Vägarna från språkintröduktion till annan utbildning är många men ändå är andelarna som följer respektive väg stabila över tid.

Nybörjare på språkintröduktion 2013 gick i något högre utsträckning över direkt från programmet till vuxenutbildning jämfört med nybörjare 2011 och 2012. Samma kull visar sig också i något mindre utsträckning övergå till nationella program. Det rör sig dock om relativt små skillnader.

Liksom tidigare uppföljning har visat skiljer sig flödena till annan utbildning mycket åt beroende på vilken ålder man är i när man börjar i gymnasieskolan. Äldre elever går i större utsträckning över till vuxenutbildning efter språkintröduktion medan yngre elever i högre utsträckning går över till andra intröduktionsprogram och nationella program.

Specialuppföljningen av elever som började på programmet hösten 2016 tyder på liknande mönster som för tidigare elevkullar, men än så länge är dessa bara uppföljda ett år efter starten i gymnasieskolan. Det finns dessutom brister i uppföljningsdata som gör slutsatserna osäkra. Resultaten tyder på en liten ökning i andelen som är kvar på språkintröduktion ett år efter starten.

Stora flöden från språkintröduktion till utbildning utanför gymnasieskolan

Vid längre uppföljning av eleverna som påbörjar språkintröduktion framgår att det finns mycket stora flöden till olika former av vuxenutbildning. Nära hälften hade varit på någon form av vuxenutbildning någon gång under perioden ett

till fyra år efter starten på språkintröduktion. För de flesta av dessa är språkintröduktion det enda program de har gått på inom gymnasieskolan.

Kommunal vuxenutbildning på grundläggande eller gymnasial nivå var vanligaste formerna av vuxenutbildning att övergå till. Men även folkhögskola tar emot elever som gått språkintröduktion. Vissa elever har fortsatt sin utbildning inom kommunal vuxenutbildning i sfi.

Inom kommunal vuxenutbildning läste eleverna under sin första hösttermin nära tre kurser i snitt. Det vanligaste ämnet bland både kurser på gymnasial och grundläggande nivå var svenska som andraspråk. Bland kurser i ämnen på grundläggande nivå var svenska som andraspråk långt vanligare än kurser i andra ämnen. Gällande de elever som läste gymnasiekurser så var dessa studier betydligt mer spridda över olika ämnen. Även bland gymnasiekurserna var dock svenska som andraspråk det vanligaste ämnet. Det är också noterbart att det av mer renodlade yrkeskurser enbart är kurser från vård- och omsorgsområdet (vård- och omsorgsarbete 1, medicin 1 och psykologi 1) som finns med bland de tio vanligaste gymnasiala kurserna för eleverna.

Resultatuppföljning av komvuxstudierna sker bara i mycket begränsad omfattning inom denna studie. Det framgår dock att det är vanligt med kursavbrott och att kurser avslutas utan godkänt betyg under elevernas första hösttermin på komvux.

Vård- och omsorg och naturvetenskap vanliga program efter språkintröduktion

Bland de elever som någon gång efter språkintröduktion börjat på nationellt program var vård- och omsorgsprogrammet och naturvetenskapsprogrammet de vanligaste programmen som eleverna övergått till. En likhet finns alltså mellan dess elever och de elever som övergått till vuxenutbildning där vård- och omsorgskurser finns med bland de vanligaste lästa kurserna. Det är en större andel av eleverna som gått på språkintröduktion som läser på vård- och omsorgsprogrammet jämfört med samtliga elever i riket. För elever som övergår till nationella program behövs ibland en total studietid inom gymnasieskolan på omkring sex år. Fram till sex år efter starten fortsatte andelen med examen att öka för eleverna som började språkintröduktion.

KAPITEL 3

Övergångar till och från språkintröduktion

3. Övergångar till och från språkintröduktion

I detta kapitel redovisas iakttagelser från en enkätundersökning om nyanlända elevers övergångar till och från språkintröduktion. En övergripande iakttagelse från vår genomgång av rådande bestämmelser på detta område (se kapitel 1) är att det inte är tydligt reglerat exakt vilket ansvar som avlämnande respektive mottagande skolor har vid olika övergångar, inklusive vilken information som ska föras över mellan olika kommuner, huvudmän och skolor i dessa sammanhang. Det som står framskrivet är att skolan *ska* samverka kring elevernas övergångar – vilket är särskilt tydligt för grundskolan – medan allt som handlar om *hur* övergångarna ska genomföras är av *bör*-karaktär. I kombination med att organiseringen av utbildningen på språkintröduktion (i synnerhet) och annan utbildning varierar mellan olika kommuner¹⁰⁸ finns ett utrymme för att även organiseringen och genomförandet av nyanlända elevers övergångar kan variera mellan olika huvudmän och skolor. Att så också är fallet i praktiken bekräftas av vår undersökning.

Undersökningens syfte och genomförande

Eftersom ett av syftena med studien om elevers övergångar till och från språkintröduktion var att redovisa en bild som i så hög utsträckning som möjligt kan representera en nationell karta över nyanlända elevers övergångar samlades uppgifterna in genom en nationell enkätundersökning. Enkäten skickades till samordnare för nyanländas lärande i de kommuner som har språkintröduktion. Enkäten skickades bara till samordnare hos *kommunala* huvudmän (inklusive kommunalförbund) eftersom de flesta språkintröduktionseleverna finns hos kommunala huvudmän (se kap. 2) och eftersom det hade krävts ett omfattande merarbete för att anpassa studien efter även enskilda huvudmän. Det är också mycket få enskilda huvudmän som har en samordnare för nyanländas lärande.

Totalt skickades enkäten till 211 kommuner och 9 kommunalförbund.¹⁰⁹ Det är totalt 144 kommuner och 8 kommunalförbund som har besvarat enkäten vilket innebär en svarsfrekvens på 68 procent för kommuner och 88 procent för kommunalförbunden.

En enklare bortfallsanalys gjordes för att kontrollera hur bortfallet fördelade sig mellan olika kommungrupper. Analysen visar att svaren representerar förutsättningarna för en majoritet av språkintröduktionseleverna inom respektive kommungrupp och även i riket. Partiellt bortfall förekommer för olika frågor och därför redovisas antalet svarande per fråga, med benämningen ”N”. De svarsandelar som anges i diagrammen per enkätfråga utgör andelen av de som har besvarat just den frågan (N). Mer om metod finns att läsa i bilaga 1 till denna rapport.

108 Variationer i bland annat organiseringen av och utbildningens ämnesmässiga innehåll på språkintröduktion anges exempelvis i Skolverket (2017a).

109 Malung-Sälen och Vansbro kommun ingår också i ett kommunalförbund men enkäten skickades i detta fall till de båda kommunerna istället (båda kommunerna har språkintröduktion enligt Skolverkets statistik, men den anordnas inom förbundet). Anledningen till detta var att de båda kommunerna enligt Skolverkets register över samordnare för nyanländas lärande hade sådana samordnare medan det saknades uppgift om att sådana samordnare fanns inom kommunalförbundet.

Kapitlets disposition

Följande kapitel har i huvudsak en tematisk indelning där enkätens svar har sorterats utifrån vilket tema de berör. I flera fall har frågor som ställts likartat för olika övergångar slagits samman och redovisats sida vid sida i diagram för att underlätta jämförelser. I de fall en fråga har ställts för en specifik övergång framgår det av den beskrivande texten till redovisningen. Resultaten som redovisas i stycket under rubriken *Förekomst av övergångar till och från språkintröduktion i kommuner och kommunalförbund* har istället delats in efter de respektive övergångarna.

Diagramrubrikerna i kapitlet utgörs av enkätfrågorna. Dessa har justerats i de fall flera frågor redovisas i samma figur eller om svaren har slagits samman för kommuner och kommunalförbund.¹¹⁰

De övergångar till och från språkintröduktion som förekommer i kommuner och kommunalförbund

I enkäten ställdes frågor om i vilken utsträckning olika typer av övergångar förekom i respektive kommun. Det framgår av svaren att det är vanligast att övergångar sker inom den egna kommunen eller kommunalförbundet. Det är även tydligt att övergångar till och från andra kommuner och kommunalförbund förekommer i många kommuner. Hos 112 huvudmän (sju kommunalförbund och 105 kommuner) förekommer samtliga övergångar till eller från språkintröduktion i någon utsträckning antingen inom den egna kommunen eller till eller från andra kommuner. I åtta kommuner uppger de svarande att samtliga övergångar till och från språkintröduktion förekommer både inom den egna kommunen och till och från andra kommuner förekommer. Dessa åtta kommuner återfinns i sex olika kommungrupper. Det finns således en mycket stor bredd i hur övergångar till och från språkintröduktion organiseras, vilket också påverkar vilka förutsättningar som finns för att genomföra övergångarna och i vissa fall vilka regler som är tillämpliga. I bilaga 3 redovisas förekomsten av respektive övergång (utifrån enkätsvaren) på detaljnivå.

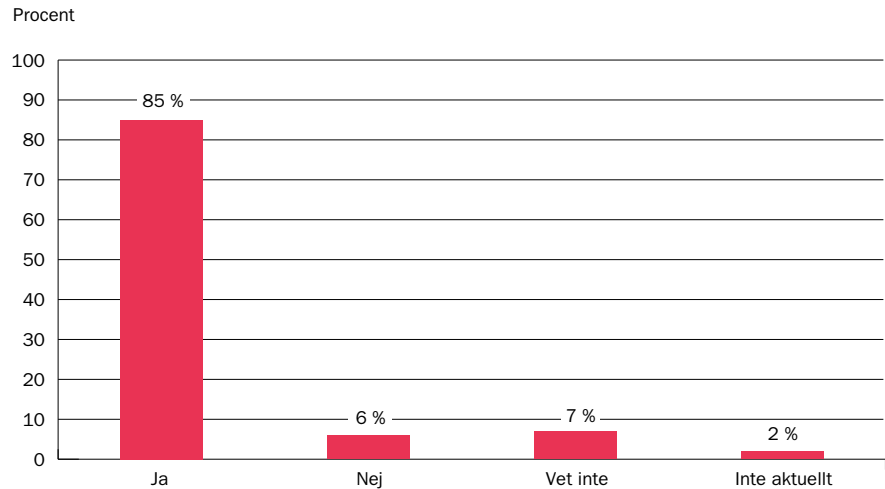
Utmaningar kopplat till skolkommunsbyten

I enkäten ställdes en fråga om huruvida de svarande uppfattade att det fanns några särskilda utmaningar kopplade till att nyanlända elever *byter skolkommun* – antingen i samband med en ”vanlig” övergång mellan utbildningar eller under pågående utbildning.¹¹¹

110 De exakta frågeformuleringarna återfinns i den interna rapporten med Skolverkets diarie-nummer 2018:807.

111 Frågan har en annan formulering i enkäten till kommunalförbunden jämfört med i enkäten till kommuner, men syftet är att de båda frågorna ska undersöka samma sak, därför har svaren slagits samman.

Diagram 5. Finns det några särskilda utmaningar i samband med att nyanlända elever byter skolkommun under pågående utbildning eller i samband med någon övergång? (N=149)

Av diagram 5 framgår att en klar majoritet av de 149 svarande uppfattar att det finns särskilda utmaningar kopplat till skolkommunsbyten. Det är en betydligt större andel jämfört med svaren på en fråga som ställdes om det "finns några särskilda utmaningar i samband med nyanlända elevers skolbyten eller övergångar mellan en skola där er kommun/kommunalförbund är huvudman och en skola med enskild huvudman", där endast knappt 17 procent av totalt 106 svarande svarade "Ja".

En följdfråga ställdes om vilka särskilda utmaningar som finns gällande informationsöverföringen i samband med skolkommunsbyten. Många har lämnat uttömmande svar på denna fråga. Några av de svarande sammanfattar de utmaningar man ser så här:

När elever flyttar ut vet vi sällan vart de flyttar. När elever flyttar in är det svårt att veta exakt vilken skola de gått på tidigare och vilken person man ska kontakta. Hur utförliga överlämningar som än görs kommer eleven att tappa tid. Det är omöjligt att börja om exakt på den nivå man befann sig. Att börja om från början flera gånger och bli bedömd på nytt är inte bra för den personliga utvecklingen. Det är något som Migrationsverket borde ha i åtanke.

Lågpendlingskommun nära större stad

Dokumentation och omdömen kan lätt gå förlorade, det finns inget bra system för överförande. Satta betyg följer inte med eleven automatiskt i något system. Och även om vi får en överlämning så har vi inte samma bedömningssystem så det kan vara svårt att använda. Språkintröduktion utformas olika i olika kommuner så det kan vara svårt för eleven att fortsätta enligt plan. Svårt att få koll på elevens studiehistorik, kan leda till att elever studerar inom språkintröduktion längre än fyra år.

Storstad

Hur många som helst!! Då det inte finns tydliga riktlinjer för språkintröduktion kan de ha läst helt olika ämnen, upplägg osv. Det blir en väldigt fragmentarisk utbildning för elever som flyttas runt och överlämningarna från andra kommuner är av mycket skiftande kvalitet. Man bör styra upp språkintröduktion på samma sätt som övriga gymnasiet med innehåll och timplaner.

Pendlingskommun nära större stad

Som vi har skrivit tidigare så har detta varit extremt i höst. Ungdomar som måste byta boenden mitt i sin utbildning. Anvisningarna från Migrationsverket har inte fungerat.

Lågpendlingskommun nära större stad

Olika processer i olika kommuner. Omstart inte bara i en skola utan ibland i sex till sju skolor. Olika ämnen och kurser erbjuds i olika kommuner. Elever testas om igen. Elevflödena i grupperna skapar oro.

Pendlingskommun nära storstad

Asylsökande elever har de sista åren flyttats väldigt mycket mellan olika asylboenden i olika kommuner. Kartläggningar och intyg försvinner på vägen. Ibland är det väntetider mellan skolor. Eleverna ska lära känna nya lärare, boendepersonal m.m. flera gånger. De är trötta och uppgivna, vilket också påverkar deras möjligheter att få tillfälliga uppehållstillstånd. Eleverna som går på en skola får kontinuitet i sitt skolarbete. Elever som upprepade gånger får bryta upp och börja på ny plats har inte samma möjligheter till behörighet till nationellt program och därmed möjlighet till tillfälligt uppehållstillstånd.

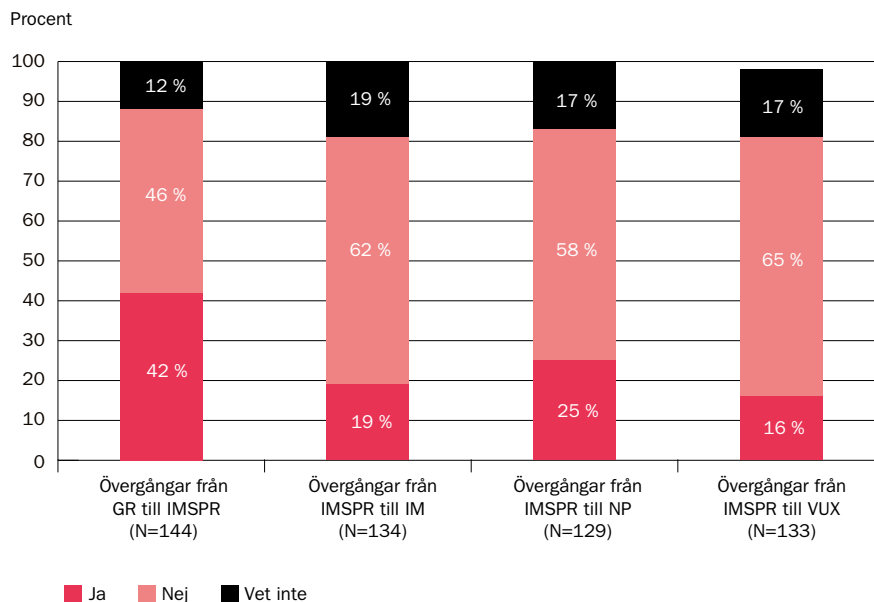
Större stad

Flera svarande har lämnat svar som liknar de ovan. Andra svarande har belyst delar av de problem som lyfts i citaten. Ett försök att sammanfatta svaren ger följande tolkning: Många svarande uttrycker att det finns brister i överföringen av information, både i den information som förs över och genom att det saknas viktig information. Kommunerna har också ofta olika utbud för språkintröduktion och olika rutiner för vilken information som inhämtas om eleverna. När kommunerna har olika utbud för elever på språkintröduktion innebär det att eleverna kan få problem att slutföra sin utbildning enligt den individuella studieplanen när de byter skolkommun. Sammantaget leder detta till extraarbete för personalen i samband med att eleven byter skolkommun och till att elevernas fortsatta utbildning fördröjs på grund av att till exempel förnyad kartläggning behövs eller för att eleverna inte kan fortsätta på samma utbildning som tidigare eller för att det av andra skäl blir ett glapp mellan utbildningarna i den gamla och den nya kommunen. Detta leder i sin tur till att eleverna tappar motivation och det påverkar även deras sociala trygghet. Flera tar även upp att det är ett problem att eleverna ofta behöver göra flera skolbyten i samband med flyttar vilket innebär att deras utbildning fördröjs gång på gång. Dessa flyttar sker ofta mycket plötsligt vilket innebär att det är svårt att följa upp eleverna och att hinna skicka med dem rätt dokumentation.

Riktlinjer på huvudmannnivå

Språkin introduktion är en relativt oreglerad utbildning, där huvudmannens plan för utbildningen utgör ett viktigt styrdokument av utbildningen. Därför ställer vi särskilt frågor om huvudmannens styrning, i form av riktlinjer, av elevers övergångar till och från programmet i enkäten. Frågor om huvudmannens riktlinjer ställdes till både kommuner och kommunalförbund och för respektive övergång och svaren redovisas här i en sammanslagen figur.

Diagram 6. Har er huvudman upprättat egna riktlinjer på central huvudmannnivå för hur övergångar ska gå till?

GR = grundskola; IMSPR = språkin introduktion; IM = andra introduktionsprogram; VUX = vuxenutbildning; NP = nationella program

Diagram 6 visar att det är relativt ovanligt att kommunerna har egna riktlinjer upprättade på huvudmannnivå för nyanlända elevers övergångar till och från språkin introduktion. Vanligast är att kommunerna och kommunalförbunden svarar att riktlinjer på huvudmannnivå har upprättats för övergången från grundskola till språkin introduktion, där 42 procent svarar att sådana riktlinjer finns upprättade, jämfört med de övriga övergångarna där betydligt lägre andelar svarar att riktlinjer finns. Denna skillnad skulle kunna bero på att eleverna är yngre vid denna övergång och att större ansvar läggs på eleverna för de övriga övergångarna – särskilt övergången till vuxenutbildning.

Om riktlinjer inte finns – vad beror det på?

Det är en majoritet av dem som svarat på enkäten som uppger att riktlinjer saknas. Detta gäller för samtliga övergångar som berörs i enkäten. I enkäten ges respondenterna möjlighet att uppge vad det beror på att sådana riktlinjer saknas. Svaren på denna fråga har delats in i kategorier utifrån olika teman i svaren.

Det framgår att det finns vissa skillnader i vilka skäl som anges vara orsaken till att man inte har riktlinjer mellan de olika övergångarna. För övergången från grundskola till språkintröduktion är det vanligaste skälet till att man inte har upprättat några riktlinjer på huvudmannanivå att man *har rutiner på skolnivå* – i vissa fall tycker man att dessa räcker medan andra svarar att det skulle behövas mer utvecklade riktlinjer eller att de rutiner som finns inte är nedskrivna och skulle behöva sättas på pränt:

På varje skolenhet finns rutiner kring överlämnande av elever, hur det genomförs, vad som ska överlämnas och vem som gör vad men på kommunnivå finns i nuläget inte uttalade rutiner. Dock har ett arbete påbörjats för att säkerställa rutiner för alla överlämningar mellan förskola-skola-språkintröduktion-nationellt gymnasieprogram, så att rutiner och riktlinjer finns och är uttalade.

Pendlingskommun nära mindre stad/tätort

I vissa kommuner har man mer tydligt svarat att man *inte ser något behov* av sådana centrala riktlinjer från huvudmannen för övergången från grundskola till språkintröduktion. Anledningarna till detta är ofta att kommunen är liten och att det är få elever som berörs av övergången. Denna ”litenhet” kan innebära att det är samma lärare som undervisar eleverna både före och efter övergången. Det kan också vara så att verksamheterna delar lokaler och att beslutsvägarna när det gäller elevernas övergångar är korta – verksamheterna kan ha samma rektor.

Vi har inte sett problemet. Vi är en liten kommun som använder oss av samma lärare mellan grundskolan och på intröduktionsprogrammen. Övergångarna och kommunikation där emellan är inte så krävande.

Landsbygdskommun

När det gäller övergången från språkintröduktion till annat intröduktionsprogram så är detta skäl (att man inte ser något behov av sådana riktlinjer på grund av att kommunen eller verksamheten är så liten och berör så få elever) det vanligaste skälet som de svarande uppger.

Samtliga intröduktionsprogram ligger i samma enhet i gymnasiet och samma lärare kan undervisa på samtliga intröduktionsprogram och ingår dessutom i samma arbetslag. Därför sker övergångarna lätt och informellt, oftast från mentor till mentor. Den samlade informationen som finns för varje elev, till exempel intervju svar vid inskrivning, lämnas över vid det tillfället.

Pendlingskommun nära storstad

En annan anledning kan vara att man, av någon anledning, ser en motsättning mellan riktlinjer som är lika för alla elever och möjligheten att ge eleverna en individuellt anpassad utbildning. Detta har dock bara angetts av ett fåtal svarande:

Skolan är liten, med sviktande elevunderlag vilket gör det svårt att planera för olika elever enligt en viss riktlinje. Den lilla skolan måste vara flexibel för att kunna ”lappa och laga” – alltså, hitta fungerande utbildning (och likaså övergångar) för våra elever.

Landsbygdskommun

En skillnad mellan svaren för olika övergångar gäller övergången från språkintroduktion till nationella program. Även om det även för den övergången är vanligast att man uppger att det inte har funnits några behov av riktlinjer på huvudmannanivå så är det tydligt att fler även hänvisar till *de riktlinjer som gäller för alla elever*, jämfört med övriga övergångar. De nyanlända eleverna behandlas som vilka elever som helst när de blivit behöriga till ett nationellt program och övergången sker genom det antagningssystem som gäller för andra elever:

Elev från språkintroduktion söker nationellt program på samma premisser som övriga elever i kommunen. Likvärdighet eftersträvas.

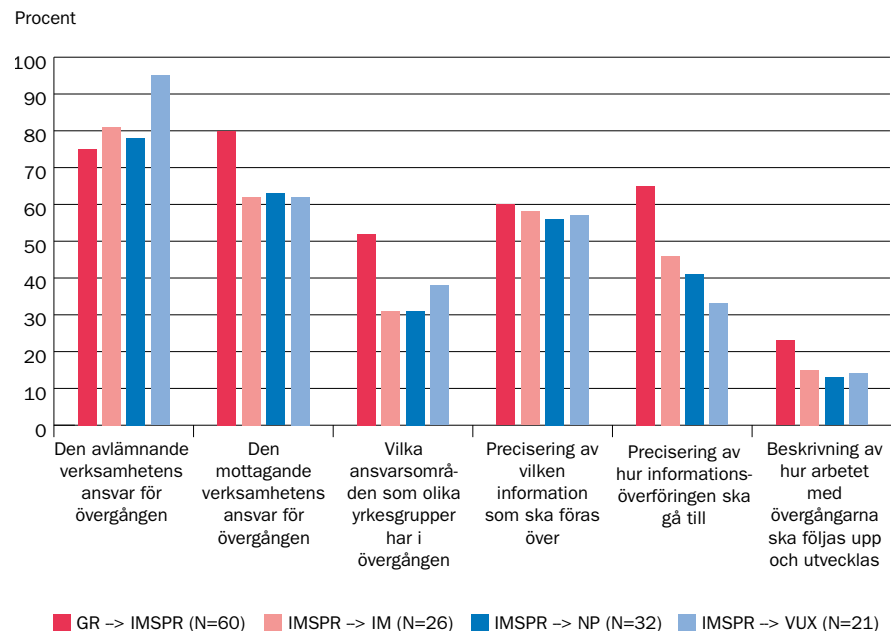
Pendlingskommun nära storstad

I vissa fall har de svarande lagt till att de lämnar över dokumentation om den mottagande skolan eller programmet efterfrågar det. Flera respondenter uppger också att sådana riktlinjer är under framtagande eller att man inte hunnit ännu. Det finns också svarande som menar att huvudmannen inte har prioriterat att ta fram riktlinjer för övergångar, att det är ett utvecklingsområde eller att man helt enkelt inte vet vad det beror på att man inte har sådana riktlinjer.

Vad innehåller riktlinjerna?

En följdfråga ställdes till de svarande som uppgett att riktlinjer finns om vad dessa riktlinjer omfattar. Frågan hade fasta svarsalternativ med möjlighet för den svarande att lägga till egna svarsalternativ. Endast tre svarande har använt den möjligheten och informationen i dessa fall har istället utgjort kommentarer till de lämnade svaren snarare än exempel på ytterligare innehåll i riktlinjerna, därför redovisas inte dessa svar här.

Diagram 7. Vad omfattar huvudmannens egna riktlinjer för övergångar mellan olika utbildningar?

GR = grundskola; IMSPR = språkintroduktion; IM = andra introduktionsprogram; VUX = vuxenutbildning; NP = nationella program

Av diagram 7 framgår att riktlinjerna har lite olika innehåll beroende på vilken övergång de berör. Det är få svarande som representeras för respektive övergång eftersom endast de svarande som uppgett att de har upprättade riktlinjer på huvudmannanivå har fått frågan¹¹². I princip samtliga av dessa har svarat på frågan¹¹³. Det innebär att varje enskilt svar får stort genomslag i figuren. Av diagrammet framgår vidare att det är vanligast att riktlinjerna innehåller information om den avlämnande och den mottagande verksamhetens ansvar för övergången. Det är också relativt vanligt att de innehåller preciseringar av vilken information som ska föras över. I övergången från grundskola till språkintröduktion svarar fler än hälften att riktlinjerna även anger en precisering av hur informationsöverföringen ska gå till och vilka ansvarsområden olika yrkesgrupper har i övergången. Det finns en tydlig skillnad mellan övergången från grundskola till språkintröduktion och från språkintröduktion till vuxenutbildning när det gäller den avlämnande respektive den mottagande verksamhetens ansvar för övergången. Möjligtvis kan detta förklaras av att enkäten har riktats till personal på språkintröduktionsprogrammet som är avlämnande verksamhet i övergången till vuxenutbildning och mottagande verksamhet i övergången från grundskola, och det skulle då kunna bero på att riktlinjerna finns i huvudmannans plan för utbildningen för språkintröduktion. Det framgår också av diagrammet att övergången från grundskola till språkintröduktion innehåller flest uppgifter (av dem vi frågat efter). En möjlig förklaring till detta är att eleverna är yngre vid denna övergång jämfört med övriga och att mindre ansvar för övergången därför läggs på den enskilda eleven jämfört med vid de senare övergångarna. För samtliga övergångar är det relativt ovanligt att riktlinjerna innehåller en beskrivning av hur arbetet med övergångar ska följas upp och utvecklas.

Riktlinjer vid åldersuppskrivningar?

En majoritet av de svarande kommunerna och kommunalförbunden har inte några särskilda riktlinjer upprättade avseende skolgången för de asylsökande elever i grundskola respektive gymnasieskola som får sin ålder uppskriven till minst 18 år av Migrationsverket, eller vet inte om sådana riktlinjer finns. I vissa organisationer uppges att det finns riktlinjer för nyanlända och att dessa även gäller de elever som blir åldersuppskrivna. Andra skriver att sådana riktlinjer är på väg att tas fram eller att frågan diskuteras just nu. I de organisationer där särskilda riktlinjer finns och där det framgår vad riktlinjerna består av svarar flera att dessa elever ska få gå klart den utbildning som de har påbörjat, eller att man får slutföra sin studieplan och vissa uppger även att man låter eleverna bo kvar i kommunen om de vill. Vissa beskriver även att det finns en regional samverkan kring dessa elever. Det kan också handla om riktlinjer för överlämning av dokumentation om dessa elever måste byta kommun. Vissa uppger även att det förs diskussioner om att dessa elever ska få möjlighet att börja på nationella

112 En kommun har inga uppgifter registrerade på frågan om de har riktlinjer men det finns ifyllda uppgifter om vad riktlinjerna innehåller. Detta innebär att det är 25 svarande som svarat "Ja" på frågan om de har upprättat riktlinjer på huvudmannanivå för övergången från språkintröduktion till andra intröduktionsprogram, men 26 svarande som fyllt i vad riktlinjerna innehåller.

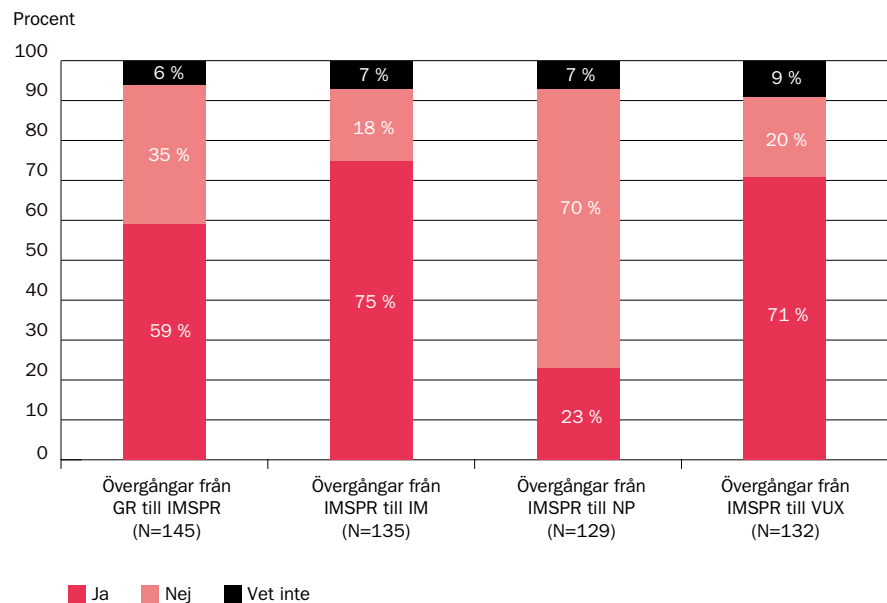
113 Av de 61 svarande som uppgett att de har upprättat egna riktlinjer på huvudmannanivå för övergången från grundskola till språkintröduktion så har en inte svarat på frågan om vad dessa riktlinjer innehåller.

program. Ytterligare andra uppger att om eleven går kvar i grundskolan så får de gå över till språkintröduktion, medan man i andra kommuner låter dem gå kvar i grundskolan. Andra uppger att studieplanen omarbetas och elevens mål med utbildningen anpassas. Ett förslag som anförs av en svarande är att rätten till gymnasieutbildning för asylsökande borde höjas till 20 år.

Övergångar i praktiken

Det är känt sedan tidigare att det finns stora skillnader i riket i hur språkintröduktionsprogrammet har organiserats. Som redovisas ovan finns det även en stor variation i vilka övergångar som sker inom och mellan olika huvudmän till och från programmet. Därför finns det anledning att tro att även själva övergångarna har organiserats olika. Vi ställde frågor i enkäten om hur övergångar till och från språkintröduktion går till. Eftersom det finns en risk att eleverna utbildning fördröjs i samband med övergångar och eftersom nyanlända elever ofta har kortare tid på sig att nå målen med sin utbildning frågar vi om det i kommunerna eller kommunalförbunden är möjligt för eleverna att genomföra övergångar till eller från språkintröduktion under pågående läsår.

Diagram 8. Har eleverna möjlighet att genomföra övergångar mellan olika utbildningar under pågående läsår?

GR = grundskola; IMSPR = språkintröduktion; IM = andra intröduktionsprogram; VUX = vuxenutbildning; NP = nationella program

Av diagram 8 framgår att sådana övergångar förekommer i en majoritet av de svarande kommunerna och kommunalförbunden förutom när det gäller övergången från språkintröduktion till nationella program. Att det skiljer sig mellan övergångar är väntat eftersom vissa övergångar kan ske enklare och mer flexibelt än andra, utifrån hur utbildningarna är utformade. Många huvudmän har lämnat kommentarer till sina svar. En vanlig kommentar som återkommer för samtliga övergångar är att även om det förekommer övergångar under pågående läsår så är de relativt ovanliga. När det gäller övergångar till vuxenutbildningen

kommenterar flera att den kommunala vuxenutbildningen har löpande intagning eller intagning vid andra tidpunkter än höst- och vårterminens start.

Övergångar under pågående läsår till nationella program

Eftersom elever som gjort sig behöriga till de nationella gymnasieprogrammen ansöker till programmen genom en gymnasieantagning som oftast sker vid en given tidpunkt och eftersom alla elever på respektive nationellt program i princip läser samma innehåll och följer just ett program är det naturligt att det är större utmaningar förknippade med övergångar under pågående läsår till dessa utbildningar jämfört med övergångar till andra introduktionsprogram och vuxenutbildningen. Det är dock fortfarande 23 procent av de svarande (totalt 129 kommuner och kommunalförbund) som uppger att sådana övergångar är möjliga. Till dessa ställdes en följdfråga om hur dessa övergångar har möjliggjorts. Av de svaren framgår att flera missförstått frågan och uppger att man har möjliggjort för eleverna att skugga eller samläsa med nationella program. Vår tolkning av dessa svar är att det i dessa fall inte sker regelrätta övergångar utan att dessa elever fortfarande är registrerade på ett introduktionsprogram men på olika sätt ges möjlighet att läsa enligt programstrukturen på ett nationellt program. Några svarande har dock uppgett att dessa övergångar möjliggjorts till exempel genom att en elev har fått dispens:

Om en elev har klarat av de flesta ämnena och man ser att eleven har möjlighet att klara av ett nationellt program har eleven fått möjlighet att läsa ett nationellt program samtidigt som hen behöver läsa ett ämne hen har kvar sedan tidigare. Dvs har eleven fått dispens i ett ämne.

Pendlingskommun nära större stad

Ett annat svar är att övergången har möjliggjorts genom nära kontakt med det mottagande nationella programmet:

Via direktkontakt med mottagande skola där elev har blivit behörig för nationellt program under början av höstterminen.

Pendlingskommun nära mindre stad/tätort

Det framstår som att övergångar till nationellt program under pågående läsår framför allt handlar om att det är möjligt för elever att börja på ett pågående nationellt program tidigt under höstterminen. Vissa skriver också att det handlar om få elever som detta kan bli aktuellt för och andra menar att det är möjligt i teorin men att det antingen inte varit aktuellt eller att det inte är möjligt i praktiken eftersom de nationella programmen är fulla.

Medverkande vid övergångar från grundskola till språkintröduktion

Vissa frågor i enkäten har endast ställts för övergången från grundskola till språkintröduktion för att minska uppgiftslämnarbördan för dem som besvarar enkäten. Som vi tidigare sett i enkätsvaren är det också den övergång som är vanligast förekommande och även den övergång som framstår som tydligast reglerad av huvudmännen. Det går dock inte att generalisera resultaten till att gälla även för andra övergångar.

Bland annat ställdes frågor om vilka personer och yrkesroller som medverkar vid planering och genomförande av övergångar från grundskola till språkin introduktion. Resultaten framgår av tabell 20.

Tabell 20. Vilka personer och yrkesgrupper medverkar vid planering och genomförande av övergångar från grundskola till språkin introduktion?

Svarsalternativ (flera svar kunde anges)	Antal svar
Studie- och yrkesvägledare	128
Elevernas mentorer	110
Lärare i svenska som andraspråk	109
Eleverna själva	101
Rektor för språkin introduktion	96
Personal från elevhälsa	90
Elevernas vårdnadshavare	89
Rektor för grundskola	71
Tolk eller annat språkstöd	62
Studiehandledare	32
Modersmåslärare	18
N	143

Det vanligaste svaret på frågan är att studie- och yrkesvägledaren medverkar – 120 huvudmän av de 143 som svarat på frågan (motsvarande 90 procent) har uppgett detta. Det är inte lika vanligt att något stöd på modersmålet medverkar, bara 76 huvudmän (motsvarande 53 procent) uppger att antingen *studiehandledaren*, *modersmåsläraren* eller *tolk eller annat språkstöd* medverkar. Det är vanligare att rektor för det mottagande språkin introduktionsprogrammet medverkar än rektor för avlämnande grundskola.

Det fanns möjlighet för den svarande att lägga till egna svarsalternativ på denna fråga och 26 huvudmän har gjort detta. Av dem har tio uppgett att även en samordnare för nyanlända, introduktionsprogrammen eller språkin introduktion medverkar i arbetet. Ett fåtal har även uppgett specialpedagog, god man, personal från boendet, en särskild mottagningsgrupp eller andra lärare från språkin introduktionsprogrammet.

Informationsöverföring vid övergångar

Informationsöverföringen är mycket viktig vid nyanlända elevers övergångar. Eftersom eleverna oftast genomgår en kartläggning är det viktigt att dokumentation från den följer med eleven när denne genomför en övergång för att elevens utbildning ska bli väl sammanhållen, effektiv och följa en ”röd tråd”.

För att följa upp vilken information som förs över ställdes först en fråga om vilken information som inhämtas vid kartläggning. Dessa frågor ställdes endast för övergången från grundskola till språkin introduktion för att minska uppgiftslämnarbördan. Denna övergång är också den första i kedjan vilket innebär att den inledande bedömningen av elevernas kunskaper fångas av frågan för de elever som började i grundskolan. Dock fångas inte motsvarande information för de elever som började direkt på språkin introduktionsprogrammet.

Tabell 21. Vad omfattar den kartläggning/inledande och fortlöpande bedömning som görs av nyanlända elevers kunskaper m.m. i grundskolan?

Svarsalternativ (flera svar kunde anges)	Antal svar
Elevernas språkkunskaper enligt "steg 1" i Skolverkets kartläggningsmaterial för bedömning av nyanlända elevers kunskaper	133
Elevernas studiebakgrund och andra erfarenheter enligt "steg 1" i Skolverkets kartläggningsmaterial för bedömning av nyanlända elevers kunskaper	126
Elevernas kunskaper inom litteracitet enligt "steg 2" i Skolverkets kartläggningsmaterial för bedömning av nyanlända elevers kunskaper	124
Elevernas kunskaper inom numeracitet enligt "steg 2" i Skolverkets kartläggningsmaterial för bedömning av nyanlända elevers kunskaper	117
Elevernas utvecklingstakt och progression i andra ämnen än svenska som andraspråk	77
Elevernas språkutveckling i svenska (t.ex. utifrån Skolverkets stödmaterial "Bygga svenska")	64
Elevernas individuella långsiktiga mål för sin fortsatta utbildning och yrkesliv	59
Elevernas eventuella yrkeserfarenheter	52
Elevernas kunskaper i olika grundskoleämnen enligt "steg 3" i Skolverkets kartläggningsmaterial för bedömning av nyanlända elevers kunskaper	27
Vet inte	7
Inte aktuellt	2
N	143

Enligt tabell 21 är det en övervägande majoritet av de svarande som uppger att elevernas språkkunskaper enligt "steg 1" och "steg 2" i Skolverkets kartläggningsmaterial för bedömning av nyanlända elevers kunskaper kartläggs. Skolverkets kartläggningsmaterial "steg 1" och "steg 2" är obligatoriska för huvudmännen att använda för nyanlända elever i grundskolan, grundsärskolan, sameskolan och specialskolan men kan även användas på språkinträdning.

Det fanns möjlighet för de svarande att lägga till egna svarsalternativ. Fem huvudmän valde att göra detta. De uppgav då individuell studieplan, elevens bokstavskänedom och läsförmåga, ämneslärares egen ämnesbedömning, skriftliga omdömen samt engelska. Flera av dessa kan inordnas under de på förhand givna svarsalternativen. Vissa svarande har även kommenterat sitt svar på frågan. Av dessa kommentarer framgår framför allt att kartläggning av elevernas kunskaper i olika grundskoleämnen enligt "steg 3" i Skolverkets kartläggningsmaterial för bedömning av nyanlända elevers kunskaper görs lite olika på olika skolenheter och det skiljer sig även mellan ämnen. Det framgår också att flera huvudmän är på väg att införa en löpande bedömning av elevernas språkutveckling i svenska utifrån Skolverkets stödmaterial "Bygga svenska":

Olika på olika skolor om man genomför steg 3. Bygga svenska ska implementeras under året. Kunskaper i svenska ska löpande dokumenteras enligt Bygga svenska.

Lågpendlingskommun nära större stad

Bedömningsmaterialet Bygga svenska används i varierande omfattning. Det kommer att användas för alla aktuella elever från vårterminen 2018.

Pendlingskommun nära storstad

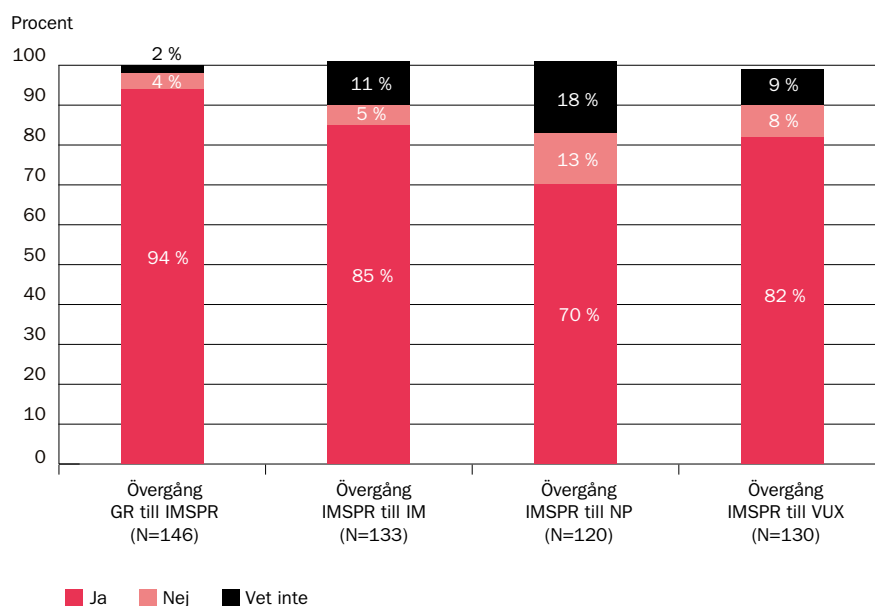
Kartläggning Del 3, sker vid behov på språkintröduktion. På språkintröduktion och i några grundskolor i kommunen kartlägger de numer elevernas språkutveckling enligt "Bygga svenska".

Pendlingskommun nära storstad

Förs information över i samband med övergångar till och från språkintröduktion?

I diagram 9 redovisas i vilken utsträckning huvudmännen som besvarat enkäten uppger att det förekommer informationsöverföring för nyanlända elever vid respektive övergång.

Diagram 9. Förs information om eleverna över i samband med dessa övergångar?

GR = grundskola; IMSPR = språkintröduktion; IM = andra intröduktionsprogram; VUX = vuxenutbildning; NP = nationella program

Diagram 9 visar att det är vanligast att information förs över vid övergången från grundskola till språkintröduktion, 94 procent av de svarande uppger detta. För just denna övergång har även en följdfråga ställts om vilken information det är som förs över. Detta redovisas i tabell 22. Det är, inte oväntat, vid övergången till nationella program som informationsöverföring sker i lägst utsträckning, även om det fortfarande uppges förekomma av en majoritet (70 procent) av de svarande. Det är viktigt att ha med sig vid tolkningen av dessa resultat att svaren inte säger någonting om den interna förekomsten av informationsöverföring. Vi vet alltså inte hur vanligt förekommande det är inom respektive huvudman på skol- och elevnivå.

Vilken information förs över vid övergång från grundskola till språkintröduktion?

I enkäten ställdes en fråga till dem som uppgett att de har övergångar från grundskola till språkintröduktion och där det även sker informationsöverföring i samband med dessa övergångar, om *vilken* information som förs över i

samband med dessa övergångar. Svaren på frågan bör tolkas tillsammans med svaren på frågan om vad som kartläggs och bedöms i grundskolan eftersom denna dokumentation utgör en del av den samlade dokumentation om eleverna som kan föras över.

Tabell 22. Vilken information förs över om de elever som går över från grundskola till språkintröduktion?

Svarsalternativ (flera svar kunde anges)	Antal svar
Eventuella betyg, avgångsintyg och skriftliga omdömen	121
Vilka ämnen som eleverna har läst i grundskolan och på vilken nivå	117
Elevernas behov av stöd/insatser från elevhälsan	108
Elevernas behov av andra extra anpassningar och särskilt stöd	105
Elevernas språkkunskaper enligt "steg 1" i Skolverkets kartläggningsmaterial för bedömning av nyanlända elevers kunskaper	104
Elevernas studiebakgrund och andra erfarenheter enligt "steg 1" i Skolverkets kartläggningsmaterial för bedömning av nyanlända elevers kunskaper	104
Elevernas kunskaper inom litteracitet enligt "steg 2" i Skolverkets kartläggningsmaterial för bedömning av nyanlända elevers kunskaper	102
Elevernas behov av studiehandledning på sitt modersmål/starkaste språk	93
Elevernas utvecklingstakt i andra ämnen än svenska som andraspråk	91
Eventuell uppgift om hög frånvaro	91
Elevernas kunskaper inom numeracitet enligt "steg 2" i Skolverkets kartläggningsmaterial för bedömning av nyanlända elevers kunskaper	89
Elevernas språkutveckling i svenska (t.ex. utifrån Skolverkets stödmaterial "Bygga svenska")	79
Övrig information från studie- och yrkesvägledning	60
Elevernas individuella mål för sin fortsatta utbildning och yrkesliv	59
Information från eventuell prövning av ämneskunskaper	50
Elevernas eventuella yrkeserfarenheter	49
Elevernas kunskaper i olika grundskoleämnen enligt "steg 3" i Skolverkets kartläggningsmaterial för bedömning av nyanlända elevers kunskaper	29
N	134

Av tabell 22 framgår att det är vanligast att elevernas betyg, avgångsintyg och skriftliga omdömen förs över till språkintröduktion. Endast en liten andel av de svarande uppger att information om elevernas kunskaper i olika grundskoleämnen enligt "steg 3" i Skolverkets kartläggningsmaterial för bedömning av nyanlända elevers kunskaper förs över.

Information inhämtas på nytt på språkintröduktion

Forskning har visat att elever som har gått i svensk grundskola och som sedan går vidare till språkintröduktion kan uppleva att de går från en introducerande utbildning till en annan och att de inte kommer vidare i sin utveckling (se t.ex. sammanfattningen av Nilsson Folkes forskning i kap 1). Eftersom kartläggningen i kombination med löpande bedömningar och välfungerande överlämningar kan bidra till att elevernas utbildning effektiviseras, ställdes frågan "förekommer det att information om eleverna som har dokumenterats i grundskolan inhämtas på nytt på språkintröduktionsprogrammet (t ex genom förnyad inledande bedömning av språkkunskaper och studiebakgrund)?"

i enkäten. Det var 64 procent av de 136 som svarat på frågan som svarade att så skedde. För att försöka ta reda på om det innebär en effektivitetsförlust för eleverna att information om deras kunskaper och bakgrund inhämtas på nytt på språkintröduktion ställdes en uppföljande fråga till dem som svarat "Ja" om varför de gjorde en förnyad informationsinhämtning. Det bör dock, återigen, noteras att frekvensen som redovisas inte ger någon information om hur vanligt förekommande detta är inom huvudmannen. Vi vet alltså bara hos hur många huvudmän (av dem som svarat på enkäten) det någon gång förekommer att elever genomgår en förnyad inledande bedömning efter en övergång från grundskola till språkintröduktion.

De öppna svaren på följdfrågan visar att det vanligaste skälet som de svarande uppger är att den tidigare inledande bedömningen/kartläggningen är *missvisande* eller *otillräcklig* på grund av andra skäl än att den har blivit daterad. Flera svarande uppger att man gör en förnyad bedömning för att *nivåplacera eleverna*:

Tidigare erfarenheter har visat att vissa elevers dokumenterade kunskaper inte överensstämmer med elevens faktiska kunskaper. Därför görs ett nivåtest när eleverna kommer till språkintröduktionen. Oftast motsvarar resultatet den dokumenterade nivån från grundskolan.

Större stad

Det är också vanligt att de svarande uppger att den förnyade informationsinhämtningen beror på *brister i rutinerna* vid överlämning:

Det händer att överlämnande skola dröjer för länge eller helt utelämnar överlämningar som är viktiga för att kunna ge eleven adekvat utbildning och rätt stöd.

Lågpendlingskommun nära större stad

Ett annat vanligt anfört skäl är att den information som finns sedan tidigare har *hunnit bli gammal* och därför inte längre stämmer med elevernas nuvarande kunskapsnivå. Ett fåtal svarande uppger också att den förnyade informationsinhämtningen görs för att *lära känna* eleven.

För att ytterligare följa upp hur informationsöverföringen mellan grundskola och språkintröduktion fungerar ställdes följande fråga: "Har personal på språkintröduktion framfört önskemål om förbättringar rörande den information om eleverna som förs över från grundskola till språkintröduktion?"

Till de 76 svarande som hade kännedom om att sådana önskemål hade framförts ställdes följande följdfråga: ”Hur kan informationsöverföringen om elever som kommer från grundskolan till språkintröduktion förbättras enligt personalen på språkintröduktion?”

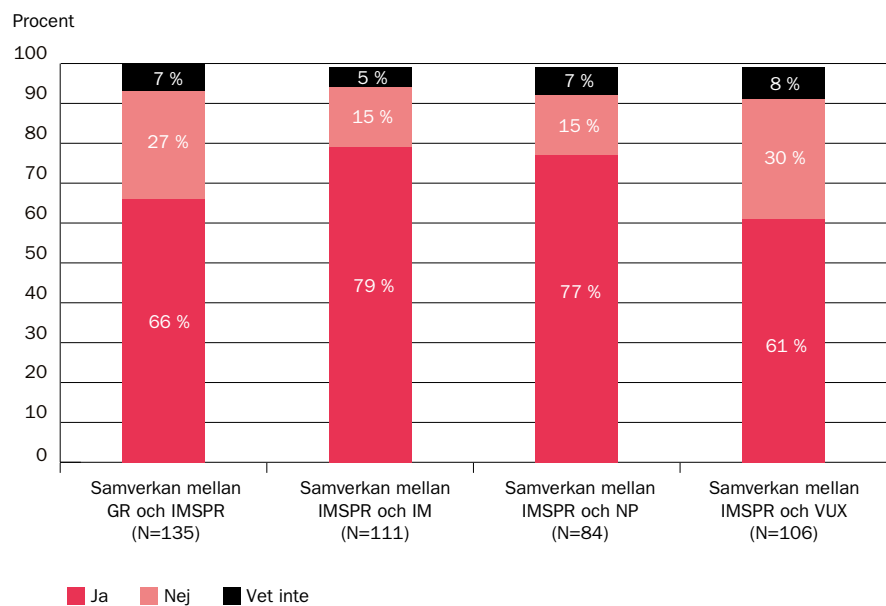
På denna fråga var de vanligast förekommande svaren att man vill ha mer omfattande, mer detaljerad, mer aktuell eller tydligare information om eleverna i samband med övergången samt att man vill att informationsöverföringen sker mer systematiskt och att samverkan sker mer kontinuerligt – inte bara i samband med själv övergången. Vissa efterfrågar även specifikt mer samverkan mellan avlämnande och mottagande lärare. Ytterligare några svarar att digitala system skulle underlätta informationsöverföringen och några svarar att det framförallt är vid övergångar mellan kommuner som informationsöverföringen är ett problem.

Motsvarande fråga ställdes även för övergångar från språkintröduktion till andra intröduktionsprogram, nationella program och vuxenutbildning. För samtliga dessa övergångar svarade en majoritet (av de svarande på respektive fråga) ”Nej” på frågan om det har framkommit några önskemål om förbättringar av den information som förs över, från berörd personal. De öppna svaren från dem som svarat ”Ja” följer samma mönster som svaren som lämnats på frågan för övergången mellan grundskola och språkintröduktion.

Samverkan i syfte att främja informationsöverföringen i samband med övergångar

En fråga ställdes i enkäten för respektive övergång om det sker någon form av återkommande samverkan/dialog mellan avlämnande och mottagande verksamhet i syfte att främja informationsöverföringen vid nyanlända elevers övergångar.

Diagram 10. Sker någon form av återkommande samverkan/dialog mellan avlämnande och mottagande verksamhet i syfte att främja informationsöverföringen vid dessa övergångar?

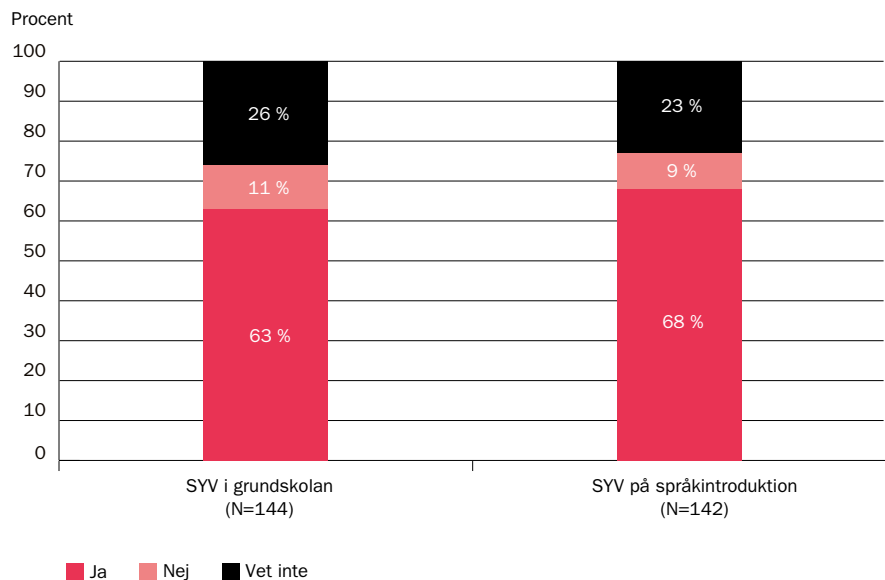
GR = grundskola; IMSPR = språkintröduktion; IM = andra intröduktionsprogram; VUX = vuxenutbildning; NP = nationella program

Av enkätsvaren som redovisas i diagrammet ovan framgår att det, bland de svarande, är vanligast att samverkan i syfte att främja informationsöverföringen sker vid nyanlända elevers övergångar *inom gymnasieskolan* – 79 procent svarar att det sker vid övergångar från språkinträdning till andra inträdning-program och 77 procent uppger att det sker vid övergångar från språkinträdning till nationella gymnasieprogram. Det är 66 procent som uppger att det sker samverkan i syfte att främja informationsöverföringen mellan grundskolan och gymnasieskolan vilket är något större andel än de 61 procent som svarat att det sker mellan gymnasieskolan och vuxenutbildningen. Samtliga kommuner som svarat ”Nej” på frågan om det sker någon form av återkommande samverkan/dialog mellan avlämnande och mottagande verksamhet i syfte att främja informationsöverföringen vid dessa övergångar har vuxenutbildning inom den egna kommunen. Samtliga huvudmän som besvarat enkäten har kommunala grundskolor i den egna kommunen så skillnaden i svar mellan de båda övergångarna (grundskola till språkinträdning och språkinträdning till vuxenutbildning) verkar inte bero på vilka verksamheter som förekommer i den egna kommunen.

Studie- och yrkesvägledning vid övergångar till och från språkinträdning

Eftersom studie- och yrkesvägledning är en viktig funktion i samband med övergångar har frågor ställts särskilt om detta i enkäten. Frågorna har ställts för studie- och yrkesvägledning i grundskolan respektive på språkinträdning inför vidare övergångar. Frågorna handlar om vilka utvecklingsområden som har identifierats när det gäller studie- och yrkesvägledningen för nyanlända elever.

Diagram 11. Finns det några utvecklingsområden rörande den studie- och yrkesvägledning som ges för nyanlända elever?

Av diagram 11 framgår att det finns utvecklingsområden hos de flesta huvudmän som har svarat på frågorna (63 respektive 68 procent har angett detta). Det är också en relativt stor andel som har svarat att de inte vet (26 respektive 23 procent). En följdfråga ställdes till dem som uppgett att det finns utvecklings-

områden om vilka utvecklingsområden som finns när det gäller studie- och yrkesvägledningen.

De vanligaste svaren på denna fråga när det gäller studie- och yrkesvägledning i *grundskolan* handlar om att de nyanlända eleverna har ett särskilt behov av studie- och yrkesvägledning och av information om hur det svenska skol- och arbetsmarknadssystemet fungerar som behöver tillgodoses bättre. Detta framgår i följande svarsexempel:

Nyanlända elever har ofta svårt att bedöma olika utbildningsalternativ eftersom de har begränsade kunskaper om vilka utbildningar och yrkesval som finns att tillgå. De behöver därför extra vägledning om vilka alternativ som finns och vilka krav som ställs för antagning och anställbarhet. Dessa elever behöver också utökad stöd så att deras studie- och yrkesval inte begränsas av social eller kulturell bakgrund. (...) Studie och yrkesvägledarna behöver ytterligare kompetens kring nyanländas situation för att kunna möta behovet. Detta gäller inte bara övergången till språkintröduktion utan också för övergången till nationella program.

Större stad

Ett annat vanligt utvecklingsområde som lyfts är att studie- och yrkesvägledaren behöver mer kunskap om utbildningen på språkintröduktion och andra intröduktionsprogram. Ytterligare utvecklingsområden som uppges är att studie- och yrkesvägledningen behöver ske mer kontinuerligt. Några uppges också att det behövs mer samverkan mellan studie- och yrkesvägledarna i grundskolan och på språkintröduktion. Andra menar också att studie- och yrkesvägledaren behöver mer kunskap om nyanlända elever – detta exemplifieras också i citatet ovan. Ett fåtal uppges att det behövs mer individuell hänsyn i studie- och yrkesvägledningen, att vägledningen behöver bli mer långsiktig, att det behövs mer språkstöd i samband med vägledning eller att det behövs rutiner för studie- och yrkesvägledarens roll i samband med övergångar.

När det gäller frågan om vilka utvecklingsområden som finns när det gäller studie- och yrkesvägledningen på språkintröduktion är det vanligaste svaret att det behövs mer resurser till studie- och yrkesvägledning.

Behövs mer syv. Eleverna behöver tät kontakt och information om det svenska utbildningssystemet för att kunna skapa sina framtidsdrömmar.

Kommunalförbund

I ordinarie organisation räcker inte syv till för språkintröduktion. Fanns det mer tid skulle man kunna jobba mer långsiktigt inför övergångar. Detta läsår har det funnits en möjlighet till 40 procent studie- och yrkesvägledning tack vare statsbidrag. Detta har känts som ett minimum.

Lågpendlingskommun nära större stad

Det är också vanligare att de svarande uppges att studie- och yrkesvägledaren på språkintröduktion behöver mer kunskap om nyanlända elever. I övrigt uppges liknande svar som för studie- och yrkesvägledningen i grundskolan.

Övergångar till vuxenutbildning

Övergången från språkintröduktion till vuxenutbildning skiljer sig från övergångarna från språkintröduktion till andra gymnasieprogram på så sätt att eleverna inte läser program inom vuxenutbildningen utan ett visst antal kurser som kan vara både på grundläggande och gymnasial nivå. För att få en övergripande bild av hur väl vuxenutbildningens utbud av kurser passar de elever som går över till vuxenutbildning (inklusive sfi) från språkintröduktion ställdes en fråga om det finns några särskilda utvecklingsbehov av just vuxenutbildningens utbud av utbildning och utbildningsplatser i förhållande till dessa elevers behov. Av totalt 132 som svarade på frågan svarade 45 procent att det finns sådana särskilda utvecklingsbehov medan 42 procent svarade att de inte vet och 13 procent svarade att det inte finns sådana särskilda utvecklingsområden. Därefter ställdes en följdfråga där de svarande som svarat ”ja” på frågan om det finns några särskilda utvecklingsbehov ombads att specificera vilka dessa utvecklingsbehov är. Det vanligaste svaret är att man vill ha ett större utbud av *yrkesutbildningar* inom vuxenutbildningen.

Vuxenutbildningen har nu en yrkesutbildning inom vård för elever som ännu inte nått betyg i svenska som andraspråk grund. Den är på 75 procent studietakt och med extra stöd i språket. Det skulle vara bra med fler yrkesutbildningar i denna form inom olika yrkesområden. Här är det viktigt att det finns en förankring hos de olika branscherna så att utbildning som ges gör eleverna anställningsbara.

Landsbygdskommun

Andra vanliga svar är att det behövs ett större utbud av kurser generellt, vissa har särskilt uppgett kurser på grundläggande nivå och att utbudet behöver anpassas mer till dessa elevers behov:

Mer svenska, läs- och skrivförståelse. Större utbud av grundvux. Vi erbjuder i dagsläget bara SVA.

Pendlingskommun nära större stad

Ja, större samordning med gymnasiet kan utvecklas för att tillgodose fler ämnen. Min uppfattning är även att eleverna från språkintröduktionen behöver ha en skoldag som liknar den på gymnasiet – inte så mycket tid mellan lektionerna och inte i lika hög utsträckning egna studier. Detta kan tillgodoses med till exempel studieverkstäder.

Landsbygdskommun

Vuxenutbildningen har ett bättre utbud för dessa elever. De bör kunna börja tidigare på vuxenutbildningen.

Pendlingskommun nära större stad

Slutsatser från enkätundersökningen om övergångar till och från språkin introduktion

Enkätundersökningen av hur nyanlända elevers övergångar till och från språkin introduktionsprogrammet organiseras och genomförs bekräftar i stort sett den bild som finns sedan tidigare när det gäller utmaningar och utvecklingsområden inom detta område. Denna undersökning ger också i vissa delar en uppskattning av utmaningarnas omfattning.

Huvudmännens styrning av övergångar till och från språkin introduktion

Sedan tidigare finns en bild av att huvudmännens styrning av språkin introduktionsprogrammet många gånger är otillräcklig. Resultaten av denna undersökning förstärker den bilden så till vida att det är ovanligt att huvudmännen har upprättat riktlinjer som styr hur övergångar till och från programmet ska ske. Det framgår också att av de huvudmän som har upprättade riktlinjer så är det ovanligt att de innehåller någon beskrivning av hur arbetet med övergångar ska följas upp och utvecklas.

Fortsatt utbildning i ny kommun

Det finns utmaningar kopplat till övergångar där eleverna även byter skolkommun, till exempel när det gäller överföringen av information om eleverna. Externa faktorer påverkar skolornas möjlighet att ge eleverna goda förutsättningar för att genomföra de övergångar som innebär skolkommunsbyten, så som Migrationsverkets beslut om boende. De svarande lyfter även att oavsett hur väl övergångarna genomförs så kommer eleverna alltid att tappa tid i samband med att de byter skolkommun. Nyanlända elever har ofta kortare tid på sig att uppnå behörighet till nationella gymnasieprogram än andra elever. Därför bör utbildningsvägarna för de elever som har detta som mål vara så effektiva som möjligt vilket även innebär att övergångar som är ”onödiga” ur elevens perspektiv bör undvikas.

Studie- och yrkesvägledning på språkin introduktion

Ett annat resultat som framkommer är att behovet av studie- och yrkesvägledning på språkin introduktionsprogrammet är särskilt stort eftersom eleverna många gånger saknar förkunskaper om det svenska utbildnings- och arbetsmarknadssystemet, samt om vilka yrken som finns. I många fall skulle studie- och yrkesvägledningen behöva ett tillskott av resurser för att kunna tillgodose elevernas behov, enligt de svarande.

Diskussion

I detta kapitel förs resonemang om vissa av de iakttagelser som gjorts i den nationella statistiken eller i studien av övergångar till och från språkintrödnktion.

Nyanlända elevers övergångar kan effektiviseras

Nyanlända elever genomför ofta många övergångar vilket riskerar att leda till fördröjningar i elevernas utbildning.

Analys av elevernas verksamhetsflöden fyra år efter start på språkintrödnktion visar att det finns en stor variation av verksamhetsflöden där vissa också kan misstänkas leda till större effektivitetsförluster och fördröjningar för eleverna än andra. Här görs ett försök att resonera kring sådana verksamhetsflöden som kan innebära att eleverna förlorar tid kopplat till just övergångar mellan olika utbildningar. Analyserna som ligger till grund för denna diskussion avser nybörjare på språkintrödnktion 2011 och 2012. Resultatet visar att drygt var tionde elev har haft ett verksamhetsflöde som av något skäl kan definieras som ineffektivt enligt nedan.¹¹⁴ Eftersom verksamhetsflödena endast redovisar övergångar *mellan* verksamheter och utbildningar kan det finnas elever som i praktiken genomfört flera övergångar än dem som redovisas, i form av skolbyten *inom* samma utbildning.¹¹⁵

Potentiellt önskat och ineffektiva verksamhetsflöden

Alla verksamhetsflöden som innehåller *glapp mellan utbildningar* i form av statusen ”ej registrerad i utbildning eller arbete” har definierats som önskat eftersom eleverna under denna tid borde ha kunnat studera eller arbeta. Eftersom eleverna senare återvänder till studier är det sannolikt att glappen innebär en effektivitetsförlust. Detta är den vanligaste typen av ineffektiva verksamhetsflöden. Ungefär 8 procent av nybörjareleverna 2011 och 2012 har en verksamhetskedja med statusen ”ej registrerad i utbildning eller arbete” mellan två utbildningar någon gång under uppföljningsperioden – till och med fyra år efter studiestart på språkintrödnktion. Den vanligaste typen av glapp är inför övergången till vuxenutbildning.

Alla verksamhetsflöden som innebär att eleven har gått tillbaka till samma utbildning som de tidigare varit registrerade på har definierats som önskat, utifrån att det någon gång har gjorts en missbedömning i planeringen av elevens studiegång.

Alla verksamhetsflöden som innebär att eleven behövt göra *minst tre övergångar inom perioden ett till fyra år efter studiestarten* på språkintrödnktion har definierats som önskat. Övergångar till eller från arbete och högskola räknas inte som en övergång i detta sammanhang. Att eleverna genomför så många övergångar på så kort tid bör vara en indikation på antingen brister i kart-

114 De siffror som presenteras i detta avsnitt har hämtats från samma underlag som ligger till grund för redovisningarna av utbildnings- och verksamhetsflöden i denna rapport, men redovisas inte särskilt.

115 Här används samma definitioner av ”utbildning” och ”verksamhet” som i tidigare redovisningar av utbildnings- och verksamhetsflöden i denna rapport.

läggningen av elevernas förutsättningar eller på att verksamhetshänsyn har gått före hänsyn till elevernas behov av kontinuitet i sin utbildning.

Alla verksamhetsflöden som innebär att eleven går *tillbaka* från ett nationellt program till ett introduktionsprogram – både språkintröduktion och andra introduktionsprogram bör kunna anses problematiska. Det kan till exempel bero på att eleven antingen har fått påbörja ett nationellt program utan att vara redo för det, eller på att det nationella programmet inte kunnat tillgodose elevens behov av extra anpassningar och särskilt stöd, eller på att information om elevens förutsättningar har gått förlorad i samband med till exempel ett skolbyte eller en flytt. Det kan även vara så att eleven själv har önskat att få gå tillbaka från ett nationellt program till ett introduktionsprogram, men just med utgångspunkt i att övergångar medför effektivitetsförluster kan detta verksamhetsflöde ändå definieras som oönskat då det tar tid från elevens studier. Det är till exempel möjligt att ett sådant verksamhetsflöde kunnat avväjas med hjälp av en bättre planering och uppföljning av elevens sammantagna utbildning, bättre anpassad studie- och yrkesvägledning eller om ämneslärare i gymnasieskolan varit bättre rustade att undervisa nyanlända elever.

Nedan framgår några faktorer kopplat till nyanlända elevers övergångar som kan bidra till att eleverna tappar tid vid övergångar och skolbyten generellt.

Faktorer som bidrar till att elevernas sammantagna utbildning fördröjs

Resultaten av enkätundersökningen stärker bilden av att det är svårt att erbjuda nyanlända elever välplanerade övergångar eller skolbyten när eleverna byter skolkommun. I denna rapport har vi inte tittat på hur ofta nyanlända elever byter skolkommun men vissa enkätsvar vittnar om att det finns elever som genomfört många skolbyten. Den flexibla styrningen av programmet tycks leda till att elever som byter skolkommun kan få svårt att genomföra sin utbildning enligt den tidigare upprättade individuella studieplanen eftersom kursutbudet och studieupplägget i kommunerna skiljer sig åt. Det finns också skillnader i vilken information som dokumenteras och överlämnas mellan huvudmännen. Det saknas dessutom ofta riktlinjer från huvudmannen för hur övergångar ska ske och det är ovanligt bland de svarande att de riktlinjer som finns innehåller information om hur arbetet med övergångar ska följas upp och utvecklas.

En ytterligare faktor som kan leda till att elevernas sammantagna utbildning blir mindre effektiv är att den nya skolan inhämtar redan dokumenterad information på nytt i samband med att eleverna genomför övergångar och skolbyten. Det finns tillfällen då detta kan vara nödvändigt men eftersom enkätsvaren pekar på att förnyad informationsinhämtning ofta beror på brister i rutiner och brister i den information som förs över tyder det på att det kan finnas utrymme för effektivisering när information samlas in på nytt vid nyanlända elevers övergångar och skolbyten.

Vuxenutbildning vanligt för elever efter språkintröduktion

Det framgår av den statistiska sammanställningen att övergångar till vuxenutbildning är vanliga för elever som gått på språkintröduktion och troligtvis kommer att fortsätta vara vanliga även en tid framöver.

Planera för ett mottagande av tidigare språkintröduktionslever inom vuxenutbildningen

Det är troligt att antalet elever som gått på språkintröduktion och som genomför en övergång till vuxenutbildningen kommer att öka under de närmsta åren efter det stora mottagande på språkintröduktionsprogrammet som skedde hösten 2016. Vi vet inte hur det kommer se ut för eleverna som började i och med det stora flyktingmottagandet 2015 men för tidigare elevgrupper har övergången till vuxenutbildning varit stor och stabil vid jämförelse mellan de tidigare elevkullarna. Det finns starka skäl att utgå ifrån att övergången mellan språkintröduktion och vuxenutbildning kommer att vara fortsatt stort. Denna studie visar att utbudet inom vuxenutbildningen behöver utvecklas för att bättre passa de nyanlända eleverna som kommer från språkintröduktion, särskilt när det gäller utbudet av yrkesutbildning, enligt dem som besvarat enkäten. Vi ser att vård- och omsorgskurser förekommer bland de vanligare kurserna på gymnasial nivå bland eleverna som övergått till komvux. Dock framgår det av svaren på enkäten att det krävs ett större utbud även av andra yrkesutbildningar och av flera kurser generellt. Det kan även vara viktigt att studie- och yrkesvägledningen har en beredskap inför att många elever kan komma att genomföra övergångar från språkintröduktion direkt till vuxenutbildning.

Referenser

Litteratur

- Nilsson Folke, J. (2017). *Moving on or moving back? The temporalities of migrant students' lived versus imagined school careers*. Journal of Ethnic and Migration Studies. DOI: 10.1080/1369183X.2017.1329008
- Sharif, H. (2017). "Här i Sverige måste man gå i skolan för att få respekt": *Nyanlända ungdomar i den svenska gymnasieskolans introduktionsutbildning*. Doktorsavhandling. Uppsala: Uppsala universitet.
- Skolinspektionen (2017). *Språkin introduktion i gymnasieskolan*. valitetsgranskning. Skollagen (2010:800).
- Skolverket (2011a). *Introduktionsprogram*. Stödmaterial.
- Skolverket (2011b). *Kunskapsbedömning i skolan – praxis, begrepp, problem och möjligheter*. Stödmaterial.
- Skolverket (2012). *Den individuella studieplanen i gymnasieskolan*. Stödmaterial.
- Skolverket (2013a). *Introduktionsprogrammet språkin introduktion*. Stödmaterial.
- Skolverket (2013b). *Mer om... Introduktionsprogram i gymnasieskolan*. Juridisk vägledning, reviderad december 2013.
- Skolverket (2015). *Studiehandledning på modersmålet – att stödja kunskapsutvecklingen hos flerspråkiga elever*. Stödmaterial, reviderad 2015-11-19.
- Skolverket (2016a). *Språkin introduktion*. Rapport 436.
- Skolverket (2016b). *Kartläggningsmaterial för nyanlända elever. Information till rektorer och lärare om kartläggningsmaterialet och bedömning av nyanlända elevers kunskaper*.
- Skolverket (2016c). *Utbildning för nyanlända elever*. Skolverkets allmänna råd med kommentarer.
- Skolverket (2016d). *Plan för utbildningar på introduktionsprogram*. Stödmaterial.
- Skolverket (2017a). *Uppföljning av språkin introduktion. Beskrivande statistik på nationell nivå och exempel på hur nyanlända elever kan ges möjlighet att använda sitt modersmål i undervisningen*. Rapport 454.
- Skolverket (2017b). *Bygga svenska. Bedömningsstöd för nyanlända elevers språkutveckling i årskurs 7–9 och i gymnasieskolan*.

Författningar

- Folkbokföringslagen (1991:481).
- Förordningen (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk.
- Förordning om ändring i förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2016:38).
- Gymnasieförordningen (2010:2039).

Lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.

Förordning (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan.

Förordning (SKOLFS 2012:101) om läroplan för vuxenutbildningen.

Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Skollagen (2010:800).

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:147) om utformningen av gymnasiein-
tyg efter introduktionsprogram i gymnasieskolan.

Socialtjänstlagen (2001:453).

Offentligt tryck

Prop. 2009/10:165. *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet.*

Prop. 2017/18:119. Ändringar i fråga om kommunplacering av
ensamkommande barn.

Prop. 2017/18:183. *En gymnasieutbildning för alla.*

SOU 2017:54. *Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet till gymnasiet.*

Webb

www.skolverket.se (2017). *Rätt till utbildning, nyanlända och gymnasieskolan.*
[https://www.skolverket.se/skolutveckling/larande/nyanlandas-larande/
utbildning-nyanlanda-gymnasiet-1.250929](https://www.skolverket.se/skolutveckling/larande/nyanlandas-larande/utbildning-nyanlanda-gymnasiet-1.250929). Hämtad 2018-04-24.

bp.skolverket.se. *Bedömningsportalen –Handledning.* [https://bp.skolverket.se/
web/handledning/start](https://bp.skolverket.se/web/handledning/start). Hämtad 2018-02-21.

Statistik

Skolverkets statistik (siris.skolverket.se)

Bilaga 1. Metod för uppgiftsinsamling via enkät

Eftersom ett av syftena med studien om övergångar till och från språkintröktion var att redovisa en bild som i så hög utsträckning som möjligt kan representera en nationell karta över nyanlända elevers övergångar samlades uppgifter in genom en nationell enkätundersökning.

Urval

Enkäten med frågor om nyanlända elevers övergångar till och från språkintröktion skickades till samordnare för nyanländas lärande i de kommuner som enligt den senaste elevstatistiken har elever som går på språkintröktion. Enkäten skickades bara till samordnare hos *kommunala* huvudmän (inklusive kommunalförbund) eftersom de flesta språkintröktionseleverna finns hos kommunala huvudmän (se kap. 2) och eftersom det hade krävts ett omfattande merarbete för att anpassa studien efter även enskilda huvudmän. Det är också mycket få enskilda huvudmän som har en samordnare för nyanländas lärande.

Registret över samordnare för nyanländas lärande uppdaterades inför utskicket genom en förhandskontakt med de huvudmän som hade elever på språkintröktion föregående verksamhetsår (2016). Huvudmännen och samordnarna fick ett informationsbrev om den kommande enkäten där de också uppmanades att kontakta Skolverket om det istället var en annan person som borde ha enkäten eller om kommunen bytt samordnare för nyanländas lärande.

Enkätens utformning

Enkäten innehåller både frågor av mer kartläggande karaktär (t ex frågor om olika övergångars förekomst) men även frågor av mer kvalitativ karaktär (t.ex. frågor om utvecklingsområden och framgångsfaktorer). Några frågor ställs för att direkt bidra med information till pågående skolutvecklingsinsatser på Skolverket. Enkäten som skickades till kommunalförbunden justerades något, men innehåller i princip samma frågor som enkäten till kommuner.

Enkätens genomförande och bortfall

Enkäten skickades via e-post. Svarstiden sattes till fyra veckor. En första påminnelse skickades efter ungefär två veckor. Ytterligare en påminnelse skickades ut när det återstod en vecka av svarstiden. För information om svarsfrekvens, se s. 54 i rapporten.

En enklare bortfallsanalys har gjorts för att kontrollera hur bortfallet i enkätundersökningen fördelar sig mellan olika kommungrupper eftersom de kommunkaraktäristika som representeras av denna indelning förväntas påverka hur kommunerna organiserar utbildning för nyanlända ungdomar i stor utsträckning. Analysen visar att bortfallet är relativt jämnt fördelat mellan de olika kommungrupperna. Det framgår också av analysen att de kommuner som har besvarat enkäten också har den största andelen av det totala antalet språkintröktionselever i sina skolor. Svaren representerar förutsättningarna för en majoritet av språkintröktionseleverna inom respektive kommungrupp och även i riket.¹¹⁶

¹¹⁶ Bortfallsanalysen omfattar endast kommunerna – inte kommunalförbunden.

Tabell 1. Bortfallsanalys

Kommungrupp	Andel kommuner som svarat (av det totala antalet kommuner i kommungruppen)	Andel IMSPR-elever hos kommuner som svarat (av det totala antalet elever i kommungruppen)	Genomsnittligt antal elever på IMSPR hos kommuner som svarat	Differens genomsnittligt antal elever på IMSPR
Landsbygdskommun	62 %	58 %	68	4
Landsbygdskommun med besöksnäring	80 %	75 %	44	2
Lågpendlingskommun nära större stad	76 %	79 %	106	-4
Mindre stad/tätort	63 %	65 %	137	-4
Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	61 %	60 %	61	0
Pendlingskommun nära storstad	54 %	58 %	111	-9
Pendlingskommun nära större stad	59 %	55 %	60	4
Storstäder	100%	100 %	1 408	0
Större stad	79 %	80 %	334	-5

Samordnarnas roll i kommunerna

Sedan 2016 har Skolverket erbjudit huvudmän möjlighet att utse samordnare för nyanländas lärande. Det finns också ett statsbidrag som ska finansiera en del av samordnarnas tjänst.

Samordnarnas roll är att stödja huvudmannen i det lokala arbetet för nyanlända elever. Uppdraget innebär att:

- genomföra en nulägesbeskrivning och utifrån den, tillsammans med huvudman, ta fram en utvecklingsplan
- vara stöd för huvudman och rektorer i val och organisering av kommande insatser inom nyanländas lärande
- fungera som en länk mellan Skolverkets uppdrag att stärka utbildningens kvalitet för nyanlända elever och berörda huvudmän i landet
- Samordnarna är knutna till regionala nätverk som de regionala utvecklingscentren (RUC) samordnar.
- Samordnarnas roll omfattar alla skolformer utom vuxenutbildningen. Detta kan eventuellt påverka svaren på de frågor som berör just vuxenutbildningen, men i vilken utsträckning är okänt.

I enkäten ställs frågor om både övergångar till och från språkintrödningsprogram. Eftersom samordnarna kan ha olika roller i olika kommuner har de uppmanats att ta hjälp av andra personer inom kommunerna för att besvara enkätens frågor så att svaren blir så korrekta som möjligt utifrån hela verksamhetens perspektiv. Det innebär att enkätsvaren kan representera flera personers uppfattning om övergångarna. Det är också troligt att enkätsvaren har ett större fokus på språkintrödningsprogrammet än på de avlämnande och mottagande skolformerna och utbildningarna.

Styrning genom uppföljning och tolkning av resultat

Ett viktigt medskick till läsaren är att den här typen av uppföljning verkar styrande för de verksamheter som följs upp. Genom de frågor som ställs skickas signaler till de svarande om vilka frågor som är prioriterade av avsändaren, oavsett om detta är intentionen. Detta skapar en kontext som de svarande förhåller sina svar till i olika utsträckning. Eftersom det i detta fall funnits ett främjande syfte med studien kan det ses en avvägning mellan verksamhetshänsyn och objektivitet i undersökningen att vissa frågor är ledande och innehåller information till de svarande som de kan ta ställning till i sina svar, eventuell styrning behöver inte bara vara av ondo. På grund av detta ska dock de öppna svaren tolkas med viss försiktighet eftersom enkätens upplägg och tydliga frågefokus troligtvis leder in de svarande i vissa tankebanor när det gäller exempelvis *utvecklingsområden*. Det betyder inte att de svar som lämnats är ogiltiga, men det är däremot inte osannolikt att frågorna, om de hade ställts i ett annat sammanhang eller formulerats annorlunda, hade kunnat leda till delvis andra svar, utifrån att de svarande troligtvis uppger det de tycker är viktigast i det givna sammanhanget. Förhoppningen är dock att enkäten ska omfatta en bredd när det gäller de frågor som är viktiga vid just nyanlända elevers övergångar och att risken att helt missa stora (och för huvudmännen kända) utvecklingsområden därför förhoppningsvis inte är allt för hög. Indikationer på att styrning kan ha förekommit är exempelvis återkoppling från svarande om att de planerar att använda enkätfrågorna i sitt eget systematiska kvalitetsarbete och vissa öppna svar som säger att frågorna som ställts gjort den svarande organisationen medveten om vissa utvecklingsområden i sitt arbete med nyanlända elevers övergångar som de kommer att påbörja ett arbete kring. Detta är inte negativt ur ett främjande syfte, men bör, som tidigare nämnts, tas i beaktande vid tolkning av prioriterade utvecklingsområden utifrån enkätens resultat.

Bilaga 2. Tabeller med utbildningsflöden och verksamhetsflöden

Denna tabellbilaga innehåller mer detaljerade versioner av rapportens tabeller över utbildnings- och verksamhetsflöden för eleverna som börjar språkintröduktion. För information om population och kategoriseringen av olika utbildningar, verksamheter och flöden se s. 27 i rapporten.

Innehåll

Tabell 1: Utbildningsflöden nybörjare 2011–2012

Tabell 2: Verksamhetsflöden nybörjare 2011–2012

Tabell 3: Ytterligare statistik om elevernas aktiviteter, redovisade för de vanligaste flödena

Tabell 4: Jämförelse mellan kvinnor och män, utbildnings- och verksamhetsflöden nybörjare 2011–2012

Tabell 5–6: jämförelser av verksamhetsflöden för nybörjarkullarna 2011–2015

Förkortningar som används

SP Språkintröduktion

IM Introduktionsprogram (annat än språkintröduktion)

NP Nationellt program i gymnasieskolan

VU Vuxenutbildning¹¹⁷

HS Eftergymnasial utbildning i universitet, högskola eller yrkeshögskola

AR Arbete (sysselsatt i november)

ER Ej registrerad (dvs. varken uppgift om utbildning eller arbete enl. ovan)

Tabell 1. Utbildningsflöden ett till fyra år efter starten på språkintröduktion. Nybörjare 2011 och 2012.

Efter ett år	Antal	Andel (%)
SP	4 794	66,46
SP + IM	1 119	15,51
SP + NP	773	10,72
SP + VU	517	7,17
SP + HS	10	0,14
Efter 2 år	Antal	Andel (%)
SP	2 231	30,93
SP + IM	1 568	21,74
SP + NP	1 505	20,87
SP + VU	1 270	17,61

¹¹⁷ Uppgifterna om vuxenutbildning inkluderar kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå, gymnasial nivå samt inom svenska för invandrare (sfi). Också folkhögskola och arbetsmarknadsutbildningar på högst gymnasial nivå ingår i kategorin.

SP + IM + NP	390	5,41
SP + IM + VU	110	1,53
SP + IM + SP	30	0,42
SP + NP + IM	27	0,37
SP + HS	20	0,28
SP + VU + HS	17	0,24
SP + NP + VU	16	0,22
SP + VU + NP	8	0,11
SP + NP + SP	7	0,10
Övriga kombinationer	14	0,19
Efter 3 år	Antal	Andel (%)
SP + VU	1 843	25,55
SP + NP	1 581	21,92
SP + IM	1 341	18,59
SP	1 076	14,92
SP + IM + NP	685	9,50
SP + IM + VU	340	4,71
SP + NP + VU	79	1,10
SP + NP + IM	72	1,00
SP + VU + HS	42	0,58
SP + HS	23	0,32
SP + IM + SP	22	0,31
SP + VU + NP	11	0,15
SP + IM + NP + VU	11	0,15
SP + IM + NP + IM	11	0,15
SP + IM + SP + IM	10	0,14
SP + NP + IM + NP	9	0,12
SP + NP + HS	9	0,12
SP + VU + IM	8	0,11
Övriga kombinationer	40	0,55
Efter 4 år	Antal	Andel (%)
SP + VU	2 192	30,39
SP + NP	1 193	16,54
SP + IM	950	13,17
SP + IM + NP	697	9,66
SP	664	9,21
SP + IM + VU	620	8,60
SP + NP + VU	302	4,19
SP + NP + HS	150	2,08
SP + IM + NP + VU	93	1,29
SP + NP + IM	72	1,00
SP + VU + HS	68	0,94

SP + IM + NP + IM	25	0,35
SP + HS	22	0,31
SP + NP + IM + NP	16	0,22
SP + IM + SP + VU	16	0,22
SP + NP + IM + VU	15	0,21
SP + VU + NP	11	0,15
SP + IM + SP	11	0,15
SP + IM + NP + HS	11	0,15
SP + IM + VU + HS	9	0,12
SP + VU + IM	7	0,10
SP + NP + VU + HS	7	0,10
Övriga kombinationer	62	0,86

Tabell 2. Flöden fyra år efter starten – statistik om eleverna per flöde, för de 20 vanligaste utbildningsflödena. Nybörjare 2011 och 2012.

Efter ett år	Antal	Andel (%)
SP	4 376	60,67
SP + IM	1 119	15,51
SP + NP	773	10,72
SP + VU	517	7,17
SP + ER	360	4,99
SP + AR	58	0,80
SP + HS	10	0,14
Efter två år	Antal	Andel (%)
SP	1 579	21,89
SP + NP	1 469	20,37
SP + IM	1 465	20,31
SP + VU	1 054	14,61
SP + ER	486	6,74
SP + IM + NP	390	5,41
SP + IM + VU	110	1,53
SP + AR	109	1,51
SP + ER + VU	76	1,05
SP + VU + ER	74	1,03
SP + IM + ER	55	0,76
SP + VU + AR	47	0,65
SP + IM + SP	30	0,42
SP + ER + SP	28	0,39
SP + NP + IM	27	0,37
SP + ER + IM	24	0,33
SP + IM + AR	23	0,32
SP + ER + AR	22	0,31

SP + AR + VU	19	0,26
SP + VU + HS	17	0,24
SP + NP + VU	16	0,22
SP + NP + ER	15	0,21
SP + HS	15	0,21
SP + ER + NP	13	0,18
SP + VU + NP	8	0,11
SP + NP + AR	8	0,11
SP + NP + SP	7	0,10
Övriga kombinationer	27	0,37
Efter tre år	Antal	Andel (%)
SP + NP	1 491	20,67
SP + VU	1 233	17,09
SP + IM	1 078	14,95
SP + IM + NP	669	9,27
SP + ER	464	6,43
SP	368	5,10
SP + IM + VU	295	4,09
SP + VU + ER	176	2,44
SP + ER + VU	173	2,40
SP + IM + ER	150	2,08
SP + AR	137	1,90
SP + VU + AR	134	1,86
SP + NP + IM	69	0,96
SP + NP + VU	65	0,90
SP + IM + AR	59	0,82
SP + ER + AR	57	0,79
SP + VU + HS	39	0,54
SP + NP + ER	36	0,50
SP + NP + AR	27	0,37
SP + VU + ER + VU	26	0,36
SP + ER + IM	25	0,35
SP + AR + VU	25	0,35
SP + ER + VU + ER	22	0,31
SP + AR + ER	19	0,26
SP + ER + NP	18	0,25
SP + IM + SP	17	0,24
SP + HS	14	0,19
SP + VU + ER + AR	12	0,17
SP + IM + VU + AR	12	0,17
SP + IM + ER + VU	12	0,17
SP + ER + SP + VU	12	0,17

SP + VU + NP	11	0,15
SP + IM + VU + ER	11	0,15
SP + IM + NP + VU	11	0,15
SP + IM + NP + IM	11	0,15
SP + ER + SP	11	0,15
SP + IM + SP + IM	10	0,14
SP + NP + IM + NP	9	0,12
SP + NP + HS	8	0,11
SP + IM + NP + ER	8	0,11
SP + ER + VU + AR	8	0,11
SP + ER + IM + VU	8	0,11
SP + VU + IM	7	0,10
SP + VU + AR + VU	7	0,10
SP + IM + ER + IM	7	0,10
SP + IM + ER + AR	7	0,10
SP + ER + SP + ER	7	0,10
SP + ER + AR + ER	7	0,10
Övriga kombinationer	131	1,82
Efter fyra år	Antal	Andel (%)
SP + VU	1 059	14,68
SP + NP	823	11,41
SP + IM + NP	611	8,47
SP + IM	523	7,25
SP + IM + VU	430	5,96
SP + ER	351	4,87
SP + VU + AR	311	4,31
SP + NP + VU	250	3,47
SP + VU + ER	248	3,44
SP + ER + VU	215	2,98
SP + NP + AR	209	2,90
SP + IM + ER	191	2,65
SP + IM + AR	158	2,19
SP + NP + HS	146	2,02
SP + AR	145	2,01
SP + NP + ER	127	1,76
SP + ER + AR	95	1,32
SP + IM + NP + VU	88	1,22
SP + VU + ER + VU	64	0,89
SP + IM + VU + AR	63	0,87
SP + NP + IM	57	0,79
SP + ER + VU + ER	57	0,79
SP + VU + HS	52	0,72

SP + VU + ER + AR	48	0,67
SP + IM + NP + AR	45	0,62
SP + IM + ER + VU	45	0,62
SP + AR + VU	36	0,50
SP + IM + VU + ER	35	0,49
SP + IM + NP + ER	30	0,42
SP + IM + ER + AR	30	0,42
SP + ER + VU + AR	30	0,42
SP + VU + AR + VU	29	0,40
SP + IM + NP + IM	21	0,29
SP	20	0,28
SP + AR + ER	17	0,24
SP + ER + AR + ER	16	0,22
SP + ER + SP + VU	15	0,21
SP + NP + VU + AR	14	0,19
SP + NP + IM + VU	14	0,19
SP + NP + IM + NP	14	0,19
SP + IM + AR + VU	14	0,19
SP + IM + SP + VU	13	0,18
SP + ER + NP	13	0,18
SP + ER + IM + ER	13	0,18
SP + AR + VU + AR	12	0,17
SP + VU + NP	11	0,15
SP + NP + ER + VU	11	0,15
SP + IM + NP + HS	11	0,15
SP + ER + IM + VU	11	0,15
SP + ER + IM	11	0,15
SP + ER + AR + VU	11	0,15
SP + HS	10	0,14
SP + VU + AR + ER	9	0,12
SP + NP + IM + AR	9	0,12
SP + NP + VU + ER	8	0,11
SP + NP + AR + VU	8	0,11
SP + NP + VU + HS	7	0,10
SP + NP + ER + AR	7	0,10
SP + IM + VU + HS	7	0,10
Övriga kombinationer	285	3,95

Tabell 3. Flöden fyra år efter starten – statistik om eleverna per flöde, för de 20 vanligaste utbildningsflödena. Nybörjare 2011 och 2012.

		År på språk- introduktion	År utan registrering	År med arbete som enda registrering	År i gymnasie- skolan
	Antal elever	Medel	Medel	Medel	Medel
SP + VU	2 192	2,16	0,49	0,32	2,16
SP + NP	1 193	1,83	0,16	0,2	4,64
SP + IM	950	1,95	0,41	0,28	4,3
SP + IM + NP	697	1,45	0,06	0,07	4,87
SP	664	2,41	1,77	0,82	2,41
SP + IM + VU	620	1,69	0,2	0,16	3,15
SP + NP + VU	302	1,33	0,11	0,1	3,61
SP + NP + HS	150	1,06	0,01	0,02	3,92
SP + IM + NP + VU	93	1,09	0,03	0,02	3,86
SP + NP + IM	72	1,99	0,08	0,15	4,76
SP + VU + HS	68	1,37	0,13	0,1	1,37
SP + IM + NP + IM	25	1,4	0,04	0,12	4,84
SP + HS	22	1,45	0,64	0,27	1,45
SP + NP + IM + NP	16	1,62	0,06	0,06	4,88
SP + IM + SP + VU	16	2,5	0,19	0	3,56
SP + NP + IM + VU	15	1,2	0,07	0	3,73
SP + VU + NP	11	1,18	0	0	3,91
SP + IM + SP	11	3,09	0,73	0,18	4,09
SP + IM + NP + HS	11	1,09	0	0	4
SP + IM + VU + HS	9	1	0,11	0,11	2
Verksamhetsflöden					
SP + VU	1 059	2,56	0	0	2,56
SP + NP	823	2,13	0	0	5
SP + IM + NP	611	1,5	0	0	5
SP + IM	523	2,21	0	0	5
SP + IM + VU	430	1,81	0	0	3,4
SP + ER	351	2,32	2,68	0	2,32
SP + VU + AR	311	1,89	0	1,41	1,89
SP + NP + VU	250	1,33	0	0	3,82
SP + VU + ER	248	1,96	1,45	0	1,96
SP + ER + VU	215	1,93	1,47	0	1,93
SP + NP + AR	209	1,09	0	1,08	3,92
SP + IM + ER	191	1,68	1,52	0	3,48
SP + IM + AR	158	1,6	0	1,35	3,65
SP + NP + HS	146	1,05	0	0	3,95
SP + AR	145	2,68	0	2,32	2,68
SP + NP + ER	127	1,25	1,2	0	3,8
SP + ER + AR	95	2,16	1,4	1,44	2,16
SP + IM + NP + VU	88	1,09	0	0	3,91
SP + VU + ER + VU	64	1,38	1,11	0	1,38
SP + IM + VU + AR	63	1,43	0	1,16	2,57

Tabell 4. Flöden fyra år efter starten – jämförelse mellan kvinnor och män, för de 10 vanligaste flödena. Nybörjare 2011 och 2012.

Utbildningsflöden	Kvinnor		Män		Differens kvinnor-män (%)
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	
SP + VU	947	34	1 245	28	6,30
SP + NP	413	15	780	18	-2,58
SP + IM	310	11	640	14	-3,16
SP + IM + NP	234	8	463	10	-1,94
SP	261	9	403	9	0,39
SP + IM + VU	250	9	370	8	0,73
SP + NP + VU	119	4	183	4	0,19
SP + NP + HS	69	2	81	2	0,68
SP + IM + NP + VU	27	1	66	1	-0,51
SP + NP + IM	16	1	56	1	-0,68

Verksamhetsflöden	Kvinnor		Män		Differens kvinnor-män (%)
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	
SP + VU	594	13,3	465	16,8	3
SP + NP	533	12,0	290	10,5	-1
SP + IM + NP	401	9,0	210	7,6	-1
SP + IM	348	7,8	175	6,3	-1
SP + IM + VU	252	5,7	178	6,4	1
SP + ER	192	4,3	159	5,8	1
SP + VU + AR	225	5,1	86	3,1	-2
SP + NP + VU	147	3,3	103	3,7	0
SP + VU + ER	127	2,9	121	4,4	2
SP + ER + VU	101	2,3	114	4,1	2

Flöden – jämförelser mellan nybörjarkullar 2011–2015

I tabellerna nedan redovisas uppgifter om samtliga nybörjarkullar på språkintroduktion 2011–2015.

Tabell 5. Antal mättillfällen per kull.

Nybörjaråret	Antal mättillfällen efter starten			
	1	2	3	4
2011	X	X	X	X
2012	X	X	X	X
2013	X	X	X	
2014	X	X		
2015	X			

Tabell 6. Antal individer per nybörjarkull.

Nybörjaråret	Antal
2011	3 545
2012	3 668
2013	4 609
2014	4 468
2015	5 534
Total	21 824

Tabell 7. Verksamhetsflöden ett till fyra år efter starten på språkintroduktion. Nybörjare 2011–2015.

Efter 1 år	Nybörjaråret				
	2015	2014	2013	2012	2011
SP	61,7 %	62,8 %	63,7 %	60,1 %	61,2 %
SP + IM	14,2 %	13,3 %	14,0 %	15,3 %	15,7 %
SP + NP	11,3 %	10,1 %	10,2 %	10,9 %	10,5 %
SP + VU	7,1 %	8,1 %	6,6 %	7,3 %	7,1 %
SP + ER	4,7 %	4,8 %	4,9 %	5,3 %	4,7 %
SP + AR	0,9 %	0,7 %	0,5 %	1,0 %	0,6 %
SP + HS	0,1 %	0,2 %	0,1 %	0,2 %	0,1 %
Efter 2 år	Nybörjaråret				
	2014	2013	2012	2011	
SP	24,3 %	26,7 %	22,8 %	21,0 %	
SP + NP	19,0 %	18,2 %	20,9 %	19,9 %	
SP + IM	18,1 %	18,3 %	19,3 %	21,4 %	
SP + VU	16,6 %	17,0 %	14,6 %	14,7 %	
SP + ER	6,8 %	6,5 %	6,1 %	7,4 %	
SP + IM + NP	4,5 %	4,2 %	5,4 %	5,4 %	
SP + IM + VU	1,7 %	1,8 %	1,4 %	1,6 %	
SP + AR	1,7 %	1,2 %	1,5 %	1,5 %	

SP + ER + VU	0,9 %	1,1 %	1,0 %	1,1 %
SP + VU + ER	0,9 %	0,7 %	1,0 %	1,1 %
SP + IM + ER	0,6 %	0,6 %	0,8 %	0,7 %
SP + ER + SP	0,7 %	0,7 %	0,6 %	0,2 %
SP + VU + AR	0,5 %	0,3 %	0,6 %	0,7 %
SP + IM + SP	0,4 %	0,3 %	0,5 %	0,4 %
SP + IM + AR	0,4 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %
SP + NP + IM	0,3 %	0,2 %	0,4 %	0,4 %
SP + ER + AR	0,3 %	0,3 %	0,4 %	0,3 %
SP + ER + IM	0,3 %	0,2 %	0,4 %	0,3 %
SP + NP + VU	0,3 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %
SP + HS	0,4 %	0,1 %	0,3 %	0,1 %
Övriga kombinationer	1,2 %	1,1 %	1,8 %	1,4 %
Efter tre år	Nyborjaråret			
	2013	2012	2011	
SP + NP	19,6 %	20,8 %	20,5 %	
SP + VU	20,5 %	17,8 %	16,4 %	
SP + IM	14,1 %	14,7 %	15,2 %	
SP + IM + NP	8,0 %	9,4 %	9,1 %	
SP + ER	6,8 %	6,2 %	6,7 %	
SP	5,8 %	4,6 %	5,6 %	
SP + IM + VU	3,8 %	3,8 %	4,4 %	
SP + ER + VU	2,6 %	2,0 %	2,8 %	
SP + VU + ER	2,4 %	2,1 %	2,8 %	
SP + AR	2,5 %	2,1 %	1,7 %	
SP + VU + AR	2,3 %	2,2 %	1,5 %	
SP + IM + ER	1,7 %	2,0 %	2,1 %	
SP + IM + AR	0,8 %	0,8 %	0,8 %	
SP + NP + VU	0,6 %	0,9 %	0,9 %	
SP + NP + IM	0,4 %	1,0 %	1,0 %	
SP + ER + AR	0,6 %	0,7 %	0,9 %	
SP + VU + HS	0,6 %	0,5 %	0,6 %	
SP + NP + ER	0,6 %	0,6 %	0,4 %	
SP + NP + AR	0,3 %	0,4 %	0,4 %	
SP + VU + ER + VU	0,3 %	0,4 %	0,4 %	
Övriga kombinationer	5,7 %	7,0 %	6,0 %	

Bilaga 3. Förekomst av elevers övergångar till och från språkintröduktion från enkätresultaten

Övergångar från grundskola till språkintröduktion

Av de 144 kommunerna som besvarade enkäten är det tre¹¹⁸ kommuner som uppger att det inte förekommer några övergångar från grundskola till språkintröduktion, varken inom kommunen eller till och från andra kommuner. Tre kommuner har inte besvarat frågan.

Totalt 138 kommuner och fem av de åtta kommunalförbund som besvarade enkäten uppger att det förekommer övergångar till språkintröduktion från grundskola inom den egna kommunen eller kommunalförbundet. Det är 75 kommuner och fem kommunalförbund som uppger att det förekommer övergångar till språkintröduktion i den egna kommunen eller kommunalförbundet från grundskola i annan kommun. 45 kommuner uppger att det förekommer övergångar till språkintröduktion i annan kommun från grundskola i den egna kommunen. I 34 kommuner förekommer samtliga typer av övergångar från grundskola till språkintröduktion.

Övergångar från språkintröduktion till andra intröduktionsprogram

I nio kommuner och ett kommunalförbund av de 144 kommuner och åtta kommunalförbund som svarade på enkäten uppges inga övergångar från språkintröduktion till andra intröduktionsprogram förekomma. Utöver dessa har åtta kommuner inte besvarat frågan.

I 108 kommuner och alla åtta deltagande kommunalförbunden förekommer övergångar från språkintröduktion till andra intröduktionsprogram inom den egna kommunen eller kommunalförbundet. Det är 79 kommuner och två kommunalförbund som har övergångar från språkintröduktion i den egna kommunen eller kommunalförbundet till andra intröduktionsprogram i annan kommun. Övergångar från språkintröduktion i annan kommun till andra intröduktionsprogram i den egna kommunen eller kommunalförbundet förekommer i 72 kommuner och fyra av kommunalförbunden. I 52 kommuner och två kommunalförbund förekommer samtliga typer av övergångar från språkintröduktion till andra intröduktionsprogram.

Övergångar från språkintröduktion till nationella program

I 15 kommuner och ett kommunalförbund av de 144 kommuner och åtta kommunalförbund som svarade på enkäten förekommer inga övergångar från språkintröduktion till nationellt program. Sju kommuner har inte besvarat

¹¹⁸ För ytterligare två kommuner har samtliga svarsalternativ fyllts i på denna fråga. Deras svar har därför istället tolkats som att samtliga övergångar förekommer.

frågan. Det framgår av svaren att i alla utom en¹¹⁹ av de kommuner och kommunalförbund som uppger att de inte har några övergångar från språkintröduktion till nationella program så förekommer istället övergångar till andra intröduktionsprogram. De flesta av dessa (12 kommuner och ett kommunalförbund) har också övergångar till vuxenutbildning.

Övergångar från språkintröduktion till nationella program inom den egna kommunen eller kommunalförbundet förekommer i 101 kommuner och sju kommunalförbund. I 94 kommuner och fyra av kommunalförbunden förekommer övergångar från språkintröduktion till nationella program i annan kommun. Övergångar från språkintröduktion i annan kommun till nationella program i den egna kommunen eller kommunalförbundet förekommer i 58 kommuner och fyra kommunalförbund. I 52 kommuner och tre kommunalförbund förekommer samtliga varianter av övergångar från språkintröduktion till nationella program.

Övergångar från språkintröduktion till vuxenutbildningen

Av de 144 kommuner och åtta kommunalförbund som svarade på enkäten har tolv kommuner uppgett att inga övergångar från språkintröduktion till vuxenutbildning förekommer. Utöver dessa så är det sju kommuner som inte har besvarat frågan.

Övergångar från språkintröduktion till vuxenutbildningen inom den egna kommunen eller kommunalförbundet förekommer i 120 kommuner och i sju av kommunalförbunden. I 53 kommuner och fyra kommunalförbund förekommer övergångar från språkintröduktion till vuxenutbildning i annan kommun. Övergångar från språkintröduktion i annan kommun till vuxenutbildning i den egna kommunen eller kommunalförbundet förekommer uppges förekomma i 39 kommuner och ett kommunalförbund. I 32 kommuner och ett kommunalförbund uppges alla typerna av övergångar från språkintröduktion till vuxenutbildning förekomma.

119 I den kommun som uppgett att det inte förekommer några övergångar till annat gymnasieprogram så är språkintröduktion det enda gymnasieprogrammet som finns i kommunen vilket tyder på att frågan kanske har missförstått som att den bara gäller övergångar inom den egna kommunen. Det går inte att utsluta att flera respondenter har tolkat frågorna om förekomsten av övergångar på detta sätt.

Språkin introduktion är ett introduktionsprogram för nyanlända elever i gymnasieskolan som syftar till vidare studier. Eleverna har mycket varierade förutsättningar för sina studier, inte minst beroende på vid vilken ålder de börjar på programmet och deras skolbakgrund.

Detta är Skolverkets tredje uppföljningsrapport om språkin introduktion. Rapporten omfattar statistiska beskrivningar och analyser av språkin introduktion på nationell nivå, inklusive elevernas verksamheter efter programmet. Den innehåller också en redovisning av kommuners och skolors arbete med nyanlända elevers övergångar från grundskola till språkin introduktion och från språkin introduktion till andra introduktionsprogram, nationella program och vuxenutbildning.

Skolverket

www.skolverket.se